

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDE ÜNİVERSİTELERİN
ÖNEMİ: DEVLET VE VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN WEB SİTELERİ
VE SOSYAL MEDYA TEMSİLLERİ ÜZERİNDE KARŞILAŞTIRMALI
BİR ANALİZ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba YİĞİT

Gazetecilik Anabilim Dalı

İzmir

2024

T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDE
ÜNİVERSİTELERİN ÖNEMİ: DEVLET VE VAKIF
ÜNİVERSİTELERİNİN WEB SİTELERİ VE SOSYAL
MEDYA TEMSİLLERİ ÜZERİNDE KARŞILAŞTIRMALI
BİR ANALİZ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba YİĞİT

Danışman

Doç. Dr. İlknur AYDOĞDU KARAASLAN

Gazetecilik Anabilim Dalı

Genel Gazetecilik Tezli Yüksek Lisans Programı

İzmir

2024

Tez Değerlendirme Kurulu Jüri Üyeleri

**Başkan
(Danışman)**

: Doç. Dr.

İlknur AYDOĞDU KARAASLAN

Üye

: Prof. Dr.

Şadiye DENİZ

Üye

: Prof. Dr.

Nazım ANKARALIGİL

Yüksek Lisans Tezinin kabul edildiği tarih: 12.09.2024

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Ege Üniversitesi tarafından kullanılan ‘bilimsel intihal tespit programı’ ile tarandığını ve hiçbir şekilde ‘intihal içermediğini’ beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Tuğba YİĞİT

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, sürdürülebilir kalkınma sürecinde üniversitelerin ve yeni medyanın oynadığı kritik rolü derinlemesine inceleyen bir araştırmanın sonucudur. Çalışmam boyunca, sürdürülebilirlik kavramının çok kapsamlı ve çok paydaşlı olduğu bilinciyle daha yaşanılabilir bir dünya için üniversitelerin ve yeni medyanın oynadığı kritik rol üzerine yoğunlaşarak bu alandaki literatürü inceleyip katkıda bulunmayı hedefledim. Bu süreçte karşılaştığım zorluklar, sürdürülebilir kalkınmanın ne kadar derin ve kapsamlı bir konu olduğunu daha iyi anlamamı sağladı. Çalışmam boyunca pusulam Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıydı. Dijitalleşmenin şekillendirdiği yeni dünya düzeninde, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için herkesin elini taşın altına koyması gerektiği bilinciyle, bu çalışmanın okyanusta bir damla su misali, topluma ve akademik dünyaya katkı sağlayacağını ümit ediyorum.

Tezimin, sürdürülebilir kalkınma ve yeni medyanın gücü üzerine yapılan araştırmalara bir adım daha ekleyeceğine ve toplumsal farkındalığı artırma yolunda bir rehber olacağına inanıyorum. Sürdürülebilirlik kavramının karmaşık yapısını anlamaya çalışan tüm araştırmacılara ilham vermesini diliyorum ve bu konuda daha geniş çaplı çalışmalara yol açacağını umuyorum.

İzmir, 2024

Tuğba YİĞİT

ÖZET

Sürdürülebilir kalkınma, bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin olanaklarını riske atmadan karşılamayı hedefleyen bir anlayıştır. Bu nedenle, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarda bütünleşik bir bakış açısı ile dengeli ilerleme sağlayarak, ekonomik kaynakların eşit paylaşımını, yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılmasını, güvenli politikaların uygulanmasını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefler. Böylece, insan kaynaklı çevre bozulmalarını önleyerek daha adil ve yaşanabilir bir dünya oluşturmayı amaçlar. Bu yaklaşımla, günümüz dünyasında yaşanan sorunlar karşısında, çevrenin sürdürülebilirliği ve insanlığın yaşamına devam edebilmesinin tek şartı çevre ve içinde bulunulan ekolojik durum hakkında farkındalık kazanarak bilinçlenmek ve eyleme geçmektir.

Antroposen çağında, insan faaliyetlerinin dünya üzerindeki etkileri her zamankinden daha belirgin hale gelmiştir. Bu bağlamda üniversiteler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşma sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Üniversiteler, yalnızca akademik eğitimin verilmesi yoluyla değil, aynı zamanda gerçekleştirdikleri bilimsel araştırmalar ve topluma yönelik projeler aracılığıyla da toplumsal ve çevresel sorunların çözümüne katkı sağlamaktadır. Üniversitelerin kampüs içi sürdürülebilirlik uygulamaları, enerji verimliliği, atık ve su yönetimi, çevre dostu ulaşım olanakları gibi alanlarda yürüttükleri çalışmalar, sürdürülebilir kalkınma için model teşkil eden uygulamalardır. Bu nedenle, üniversitelerin sürdürülebilirlik vizyonları, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir ön koşuldur. Sürdürülebilir kalkınma kavramının benimsenmesinde ve yaygınlaştırılmasında; kamuoyu oluşturmak, yeni nesillerin tutum ve davranışlarını etkilemedeki kritik güçleri ve topluma rehberlik etme rolleri nedeni ile yeni medyaya da büyük görevler düşmektedir. Sürdürülebilir kalkınma sürecinde üniversiteler ve yeni medya birbirini tamamlayıcı iki temel unsur olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmada amaç, sürdürülebilir kalkınma sürecinde üniversitelerin gerçekleştirdikleri faaliyetlerin önemini ortaya koyarak yeni medya araçlarının bu faaliyetleri görünür kılma ve yaygınlaştırma sürecindeki önemine vurgu yapmaktır. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel süreci, üniversitelerin

sürdürülebilir kalkınma sürecindeki önemi, yeni medyanın sürdürülebilir kalkınma sürecine etkileri, üniversitelerin yeni medya araçları kullanımının rolü analiz edilerek örneklerle desteklenmektedir. Çalışmada, sürdürülebilirlik sürecinde üniversitelerin ve yeni medyanın önemini ortaya koymak amacıyla hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda yürüttükleri faaliyetler analiz edilmiş, sürdürülebilir kalkınma amaçları ile ilgilenen yetkili temsilcileriyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca üniversitelerin web siteleri incelenerek bu faaliyetlerin X sosyal medya hesapları aracılığıyla geniş kitlelere nasıl ulaştırıldığı karşılaştırmalı olarak karma yöntem yazılımı olan MAXQDA programıyla analiz edilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma projelerini hayata geçirme konusunda farklı stratejiler benimsediğini ortaya koymaktadır. Devlet ve vakıf üniversiteleri, farklı yaklaşımlarla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada birbirini tamamlayıcı katkılar sunmaktadır. Her iki üniversite türü de kendi stratejik odakları çerçevesinde sürdürülebilirliğe yönelik önemli adımlar atmakta ve Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma sürecine değerli katkılar sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, üniversitelerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalık yaratma ve eğitim verme sorumluluklarını nasıl ele aldıklarını ve bu konuda karşılaşılan zorlukları da ortaya koymaktadır. Yeni medya araçları, üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerini görünür kılmak için en çok tercih edilen yöntemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bulgular, üniversitelerin, toplumsal dönüşümü hızlandırmak ve sürdürülebilirlik bilincini yaymak için yeni medya araçlarını stratejik bir biçimde kullandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde oynadığı önemli rolü ve yeni medya araçlarının bu süreci görünür kılma potansiyelini ortaya koymaktadır. Üniversiteler, toplumsal dönüşümü destekleyen projeleriyle diğer kurumlara öncülük etmekte ve yeni medya araçları sayesinde bu projeleri geniş kitlelere ulaştırmaktadır. Çalışmanın bulguları, sürdürülebilirlik çalışmalarının daha da yaygınlaşması ve etkisinin artması için üniversitelerin medya ile olan iş birliğini güçlendirmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Kalkınma, Üniversiteler, Medya, Yeni Medya.

ABSTRACT

Sustainable development is an approach that aims to meet today's needs without compromising the ability of future generations to meet their own. It seeks to balance progress in environmental, economic, and social dimensions by ensuring equitable distribution of economic resources, eradicating poverty and hunger, implementing safe policies, and promoting gender equality. In this way, it aims to create a more just and livable world by preventing human-induced environmental degradation. In the face of today's challenges, ensuring the sustainability of the environment and the continuation of human life depends on raising awareness and taking action regarding ecological conditions and environmental sustainability.

In the Anthropocene era, human activities have had more noticeable impacts on the world than ever before. In this context, universities play a crucial role in achieving sustainable development goals. Universities contribute to the solution of societal and environmental issues not only through academic education but also through scientific research and community projects. Campus-based sustainability practices, such as energy efficiency, waste and water management, and environmentally friendly transportation options, serve as models for sustainable development. Therefore, universities' sustainability visions are a critical prerequisite for achieving sustainable development goals. New media also plays a significant role in adopting and disseminating the concept of sustainable development due to its critical influence on shaping public opinion, influencing the attitudes and behaviors of new generations, and guiding society. Universities and new media emerge as two fundamental, complementary elements in the sustainable development process.

This study aims to highlight the importance of universities' activities in the sustainable development process and emphasize the role of new media tools in making these activities visible and widespread. In this context, the historical development of the concept of sustainable development, the importance of universities in the sustainable development process, the impact of new media on the process, and the role of universities' use of new

media tools are analyzed and supported with examples. The study analyzes the activities of both public and private universities aimed at sustainable development goals and includes in-depth interviews with key representatives involved in sustainability efforts. Additionally, university websites are examined, and a comparative analysis of how these activities are disseminated to broad audiences through social media platforms is conducted using the mixed-method software MAXQDA.

The findings of the study reveal that universities adopt different strategies in implementing sustainable development projects. Public and private universities offer complementary contributions to achieving sustainable development goals through different approaches. Both types of universities are taking significant steps toward sustainability within their respective strategic focuses, providing valuable contributions to Turkey's sustainable development process. The findings also reveal how universities approach their responsibilities in raising awareness and providing education on sustainability, as well as the challenges they face. New media tools stand out as one of the most preferred methods for making universities' sustainability efforts visible. The findings show that universities are strategically using new media tools to accelerate societal transformation and spread sustainability awareness.

In conclusion, this study highlights the significant role universities play in the sustainable development process and the potential of new media tools in making this process visible. Through their projects supporting societal transformation, universities lead other institutions and, thanks to new media, reach broader audiences with these initiatives. The findings of the study indicate that to further expand and amplify the impact of sustainability efforts, universities need to strengthen their collaboration with the media.

Keywords: Sustainability, Sustainable Development, Universities, Media, New Media.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLOLAR LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve KALKINMA	6
1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı.....	7
1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı	8
1.2.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tarihsel Süreci.....	11
1.2.2. Sürdürülebilirlik ve Kalkınma İlişkisi	14
1.2.3 Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Hedef ve Amaçları.....	15
1.2.4. Sürdürülebilir Kalkınmanın Göstergeleri	16
1.2.5. Sürdürülebilirliğin Boyutları.....	20
1.2.5.1. Çevresel Sürdürülebilirlik	21
1.2.5.2. Ekonomik Sürdürülebilirlik	22
1.2.5.3. Sosyal Sürdürülebilirlik	23
1.2.6. Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye	24
1.2.6.1. Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi	26
1.2.6.2. Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Uygulamaları	27
İKİNCİ BÖLÜM	31
ÜNİVERSİTELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE MEDYA.....	31
2.1. Sürdürülebilirlik ve Üniversiteler	31
2.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri Karşısında Üniversitelerin Konumu	32

2.1.2. Üniversitelerin Roller ve Görevleri.....	35
2.1.3. 21. Yüzyılda Üniversiteler.....	41
2.1.4. Sürdürülebilir Üniversite Modeli.....	42
2.1.5. Türkiye’de Sürdürülebilirlik Faaliyetlerine İlişkin Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Durumu.....	44
2.1.6. Türkiye Üniversitelerinde Sürdürülebilirlik ile İlgili Yapılan Uygulamalar	45
2.1.7. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinin ve Vakıf Üniversitelerinin Çalışma Yaptıkları Sürdürülebilirlik Faaliyet Alanları	51
2.1.8. Sürdürülebilir Üniversite Derecelendirme Sistemleri	54
2.2. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Medya	57
2.2.1. Medya, Yeni Medya ve Sosyal Medya Olgusu	58
2.2.2. Medyada Sürdürülebilirlik Temaları	64
2.2.3. Yeni Medyanın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki Rolü.....	64
2.2.4. Adil ve Sürdürülebilir Geleceğe Dönüşümler İçin Yeni Medya Gücü	67
2.3. Üniversitelerin Yeni Medya Faaliyetleri.....	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	71
YÖNTEM VE BULGULAR.....	71
3.1 Araştırmanın Konusu ve Amaçları.....	71
3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi	72
3.3 Araştırmanın Yöntem ve Tekniği.....	73
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	76
3.5. Bulgular	77
3.5.1. Araştırmanın Derinlemesine Görüşme İçerik Analizine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	77
3.5.1.1. Kampüs İçi Faaliyetler	78
3.5.1.2. Toplum Hizmeti.....	80
3.5.1.3. Araştırma Geliştirme.....	82
3.5.1.4.Eğitim ve Farkındalık	84
3.5.1.5. Sürdürebilirlik Faaliyetlerinde İletişim	85
3.5.1.6. Karşılaşılan Zorluklar.....	89
3.5.1.7. Öneriler	90
3.5.2. Üniversitelerin Web Sitelerin İçerik Analizi.....	95
3.5.2.1. Eğitim ve Araştırma	99
3.5.2.2. Enerji Yönetimi.....	100

3.5.2.3. Atık Yönetimi ve Ulaşım.....	100
3.5.2.4. İletişim	100
3.5.3. Üniversitelerin X Sosyal Medya Platformlarının İçerik Analizi.....	102
3.5.3.1. Sürdürülebilirlik Eylemleri.....	103
4.5.3.2.Sürdürülebilirlik Doğrultusunda Yapılanlar	106
TARTIŞMA VE SONUÇ	115
KAYNAKÇA	124
EKLER.....	137
TEŞEKKÜR.....	138
ÖZGEÇMİŞ.....	139

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: Kalkınma Planları.....	24
Tablo 2: Yönetmelikler	27
Tablo 3: Üniversitelerin Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Sorumlulukları ve Faaliyetleri.	37
Tablo 4: Sürdürülebilir Üniversite Sistemleri	55
Tablo 5:Yeni Medya ve İnsan İlişkisi	62
Tablo 6: Yeni Medyanın Sürdürülebilirlikle Alakalı Gerçekleştirdiği Faaliyetler	66
Tablo 7: Yeni Medyanın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki Rolü.....	69
Tablo 8: Sürdürülebilirlik-Üniversite Temasına İlişkin Kod Matris Tarayıcısı.....	93
Tablo 9: Web Siteleri Haberlerin Konu Dağılımı Kod Matris Tarayıcısı.....	99
Tablo 10: Sürdürülebilirlik-X Temasına İlişkin Kod Matris Tarayıcısı	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınmanın Amaçları	16
Şekil 2:Sürdürülebilirliğin Boyutları ve İlişkileri	21
Şekil 3: Sürdürülebilirlik Modeli.....	38
Şekil 4: Sürdürülebilir Üniversite Modeli	43
Şekil 5: Üniversitelerin Elektrik Enerjisi Tüketim Ortalaması (MW-saat).....	46
Şekil 6: Kişi Başı Elektrik Enerjisi Tüketiminin En Düşük Olduğu Üniversiteler	46
Şekil 7: Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üretimi Ortalaması (MW-saat)	47
Şekil 8: Enerji Tüketimi İçinde Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımının En Yüksek Olduğu Üniversiteler (%)	47
Şekil 9: Su tüketimi ortalaması (bin m ³).....	48
Şekil 10:Kişi başı üretilen atık ortalaması(kg)	48
Şekil 11: Geri Dönüşüme Kazandırılan Atık Oranının En Yüksek Olduğu Üniversiteler	49
Şekil 12: Yoksullukla Mücadele Endeksi Sıralamalarında En Başarılı Üniversiteler	49
Şekil 13: İklim Eylem Endeksi Sıralamalarında En Başarılı Üniversiteler	50
Şekil 14: UI GreenMetric Sistemiyle Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Arasında Görülen İlişki.....	56
Şekil 15: Sürdürülebilirlik-Üniversite Hiyerarşik Alt Kodu	77
Şekil 16: Derinlemesine Görüşme Kod bulutu	93
Şekil 17: Derinlemesine Görüşme Kod Haritası.....	94
Şekil 18: Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Karşılaştırmalı Kod Matris Tarayıcısı.....	95
Şekil 19: Web Siteleri Kod Bulutu	101
Şekil 20:Sürdürülebilirlik-X Hiyerarşik Alt Kodu.....	103
Şekil 21: X Kod Bulutu	113
Şekil 22: X Kod Haritası	113

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1:Web Sitesi Devlet Üniversiteleri Misyonu	98
Grafik 2:Web Sitesi Vakıf Üniversiteleri Misyonu	98
Grafik 3: Üniversite Hesaplarından Paylaşılan Tweetler (%).....	102

KISALTMALAR LİSTESİ

AASHE	:Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education (Yükseköğretimde Sürdürülebilirliğin Geliştirilmesi Derneği)
API	:Application Programming Interface (Uygulama Programlama Arayüzü)
ARWU	:Academic Ranking of World Universities (Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralaması)
BREEAM	:Building Research Establishment Environmental Assessment Method (Bina Araştırma Kuruluşu Çevresel Değerlendirme Yöntemi)
BM	:Birleşmiş Milletler
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
GFMD	:Global Forum on Migration and Development (Küresel Göç ve Kalkınma Forumu)
GSF	:Green Ship of the Future (Geleceğin Yeşil Gemisi)
GULF	:Global University Leaders Forum (Küresel Üniversite Liderleri Forumu)
G20	:Group of Twenty
HSE	:Health, Safety, and Environment (Sağlık, Güvenlik ve Çevre)
IPDC	:International Programme for the Development of Communication (Uluslararası İletişim Geliştirme Programı)
ISCN	:International Sustainable Campus Network (Uluslararası Sürdürülebilir Kampüs Ağı)
IUCN	:International Union for Conservation of Nature (Uluslararası Doğa Koruma Birliği)

LEED	:Leadership in Energy and Environmental Design (Enerji ve Çevresel Tasarımda Liderlik)
OECD	:Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü)
SDSN	:Sustainable Development Solutions Network (Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı)
STARS	:Sustainability Tracking, Assessment & Rating System (Sürdürülebilirlik Takdir ve Derecelendirme Sistemi)
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
TEMA	:Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TEIEN	:Türk Çevre Enstitüsü
THE	:Times Higher Education (Times Yükseköğretim)
TÜSİAD	:Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
TÜSSİDE	:Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü
UNDP	:United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNEP	:United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
WCED	:World Commission on Environment and Development (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu)
WWF	:The World Wildlife Fund (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)

Tek başına ayakta durmak zorunda bırakılan tüm kız çocuklarına...

GİRİŞ

Çevre Kanunu'nda "canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam" olarak tanımlanan çevre, varlıkların birbirleriyle tüm ilgi ve etkileşimlerini gerçekleştirdikleri ortam olarak değerlendirilmektedir (csb.gov.tr, 1983, s.1). "İnsan hem çevresi tarafından oluşturulur hem de çevresini biçimlendirir" (Türkiye Barolar Birliği, 2014, s. 65). İnsan ve çevre arasında dinamik ve karşılıklı bir etkileşim söz konusudur.

Bütüncül bir sistem olarak çevre, dönüşü olmayan gelişimler içerisindedir. Sistem yok olacak olursa hiçbir şekilde yeniden doğal ya da yapay olarak kendini eski haline dönecek biçimde yenileyemez (Budak, 2021, s. 15). Yerleşik hayata geçildiği dönemden bu yana gelişimini ve doğayı dizginleme, yönetme çabasını artan bir hızla sürdüren insanoğlu; doğal kaynakların bolluğu ve rekabetin azlığından yararlanarak yıllar içinde yaşam alanlarını genişletmiştir. Yerleşik hayata geçilirken verimli topraklar, su kaynakları ve iklim uygun koşullar önemli birer etkidir. Ancak, özellikle son yüzyıl içinde kendisini gösteren sanayileşmenin artması, kesintisiz ve bilinçsiz tüketim çeşitli çevresel, ekonomik ve sosyal sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu noktada çevrenin korunması ve mevcut kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması kritik bir önem arz etmektedir.

Sürdürülebilirlik, son yılların en çok çalışan kavramlarından birisi olmakla birlikte, farklı alanlarda da kullanılmaktadır. Herhangi bir şeyin gelişimine ket vurulmadan gelişiminin devam edebilir olmasını ifade eden sürdürülebilirlik kavramı; günümüzde bir ilke olarak kurumların ekonomik ve sosyal gelişmelerinde, iklim planlamalarında eğitim kalitelerinde ve daha birçok alanda temel bir ilke olarak kabul edilmektedir.

Sürdürülebilirlik, işletmelerin, kurumların gerek kendilerinin gerekse de paydaşlarının hem günümüzde hem de gelecekteki ihtiyaçlarının karşılanabilmesini ifade etmektedir (Dyllick ve Hockerts, 2002, s. 12). Bu tanımdan hareketle sürdürülebilirliğin temelinde gelecek ilişkisinin yer aldığı gözlemlenmektedir. Herhangi bir kurumun

ekonomik ve sosyal başarısının günümüzdeki başarısının gelecekteki sürdürmesinden bahsedilebildiği benzer bir şekilde bireysel gelişimlerin de sürdürülebilir olmasından bahsedilebilmektedir. Söz konusu sürdürülebilirlik olduğunda genellikle kurumların, işletmelerin ya da sosyal gelişimin sürdürülebilir olması anlaşılmaktadır (Adams, Martin ve Boom 2018, s. 437). Bu durum, sürdürülebilirliğin geniş bir çerçevede kullanım alanı olduğu göstermektedir.

Sürdürülebilirlik süreç içinde kurumların tüm alt paydaşlarının katılımını içermeye başlamıştır. Çünkü herhangi bir başarının devam edebilmesinde alt değişkenlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Yaşanan sorunların anında çözülmesi ve bir daha tekrar etmemesi adına sürdürülebilirliğin sağlanması önemlidir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik çok kapsamlı ve çok paydaşlı bir konudur.

Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasında etkili tek etmen işletme ve kurumların başarılarının devam etmesi değildir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında iklimin ve doğanın korunması adına da sürdürülebilirlik kavramının tüm işler için bir ilke olarak belirlendiği gözlemlenmiştir. Nitekim son yıllarda artan iklim değişikliği ve küresel ısınma problemleri iklimin de sürdürülebilir kılınması için bazı önlemlerin gündeme gelmesini sağlarken diğer yandan da sürdürülebilirliğin iklim bağlamında da temel bir ilke olmasını sağlamıştır (Uçar ve Özdemir, 2022, s. 15). Sürdürülebilir iklim koşullarının sağlanabilmesi için hem yerel hem de uluslararası birçok farklı girişim mevcuttur. Gerçekleştirilen bu girişimlerin temel hedefi iklim koşullarını iyileştirerek sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktır.

Sürdürülebilirlikle ilişkili temel unsurlardan birisi kalkınma kavramıdır. Kalkınma, ülke ya da kurumların gerek ekonomik gerekse de sosyal ve marka değerleri konusunda gelişim göstermesidir. Kalkınmanın da sürdürülebilir kılınması sürdürülebilirlikle kalkınma kavramının birbirleriyle ilişkili olmasını sağlamaktadır. Her kurum, şirket, ülke hatta bireysel performanslar zaman zaman birçok farklı değişkene bağlı olarak dönemsel başarılar yakalayabilmektedir. Kalkınmanın sürdürülebilir olması bu başarıların dönemsel değil zamana yayılması anlamına gelmektedir. Gerek makro boyutta ülke ekonomilerinin gerekse de mikro boyutta işletme ve kurum kalkınmalarının sürdürülebilir olmasında eğitim başat bir rol oynamaktadır. Eğitim de ise yükseköğretim, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konusuna liderlik etmektedir (Ramísio, Pinto

ve Costa, 2019, s. 301). Üniversiteler sürdürülebilir kalkınma konusunda örnek bir kurumsal kültür tesis ederek diğer kurum ve kuruluşlara veri sunabilmektedir.

Üniversiteler bir yandan kendi kalkınmalarını, marka değerlerini, eğitim kalitelerini sürdürülebilir kılarken diğer yandan da bütün bu işlemlerin teorik alt yapısını oluşturması bakımından diğer kurumlardan ayrılmaktadır. Üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde diğer kurumlara örnek olması beklenirken diğer yandan da kendi kurumsal kimlikleri için geliştirmiş oldukları sürdürülebilirlik planları öne çıkmaktadır. Üniversiteler bir kampüs içinde küçük bir şehre benzemektedir. Üniversitelerin kendi içinde bir nüfusu, büyüklükleri hatta ekonomileri de bulunmaktadır. Bu kurumlar, sadece kendi kurumsal gelişimlerini değil çevrelerini de etkileyen, şehirlerin itici güçleridir. Üniversiteler, bir taraftan sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilmek için gerekli görülen değerleri, bilgileri topluma aşılayabilmek maksadıyla, ahlaki bir sorumluluğu da bünyesinde barındırırken, diğer taraftan sürdürülebilir yapılarını ortaya çıkarabilmek için de çözüm üretilebilmesi noktasında fayda sağlayabilmektedir (Giovanelli, Rotondo ve Ezza, 2021, s. 131). Sürdürülebilirlik konusunda teorik ve pratik bilgiler üretmekle birlikte uluslararası alanda çıkan sözleşme ve önerileri de takip ederek diğer kurumlara yol göstermektedir.

Üniversiteler kendi içinde alt kurumlarını da sürdürülebilir kılarak çevresindeki diğer kurumlara da öncü olmaktadır. Özellikle son yıllarda, gerek kampüs içindeki tasarımların sürdürülebilir olması için gerekse de diğer kalkınma ilkeleri bakımından örnek çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Üniversitelerin bu yöndeki girişimleri diğer kurumlara örnek olurken kurumsal kalkınmanın sürdürülebilir olmasında da önemli roller oynamaktadır (Ralph ve Stubbs, 2014, s. 72). Örneğin üniversite kampüslerinde harcanan enerjinin sürdürülebilir olabilmesi için güneş enerjisinin kullanılması gibi doğal yolların tercih edilmesi diğer kurumların tasarımlarına da yön vermektedir (Fissi, Romolini ve Gorri, s. 8). Bu çerçevede kamusal ve özel kurumların sürdürülebilirlik adına üniversitelerden destek aldığı da söylenebilir.

Sürdürülebilirlik ve üniversite ilişkisine dair uluslararası kurumların raporları incelendiğinde de üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde önemli olduğu kabul edilmektedir. Nitekim gerek UNESCO'nun bir girişimi olan "Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim" raporunda gerekse Birleşmiş Milletlerin "Gündem 2030"

raporunda üniversitelerin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü belirtmektedir (unesco.org.tr; unesco.org.tr (a)). Üniversiteler de uluslararası alandaki bu tür gelişmeleri takip ederek bu gelişmeleri kendi ülkesinin iç dinamikleri bağlamında değerlendirmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı kendi içinde daha çok ekonomik gelişimleri içerse de sadece ekonomik gelişimi değil bununla birlikte sosyal, toplumsal, sosyoekonomik, iklim gelişimlerini de içermektedir. Nitekim kalkınma programlarının uluslararası planda da yer etmesini ifade eden sürdürülebilir kalkınma 20. Yüzyıl sonlarına doğru öne çıkmıştır. Küresel bir uygulamaya dönüşen sürdürülebilir kalkınma geleceğin bugünden planlanmasını içermektedir. Uluslararası kurumlar iklim problemlerine dikkat çekerek kalkınmanın sürdürülebilir olmasında doğa faktörlerine de gönderme yapmaktadır (Nasır, 2012, s. 140). Doğa ve iklimin konusu sanayi üretimlerinin sürdürülebilir olmasında son derece önemlidir. Uluslararası kurum ve kuruluşların iklim problemlerine dikkat çekmesinde üretim de sürdürülebilir kılınması önemli bir rol oynamaktadır.

Kalkınma, büyüme ve çevresel etmenler birlikte değerlendirilmesi gereken kavramlardır. Bu kavramların birlikte değerlendirilmesi kalkınmanın sürdürülebilir kılınması adına büyük önem arz etmektedir. Özellikle sanayi devrimi sonrasında bu yana gelen fabrikalaşma ve artan üretim faaliyetleri kalkınmanın birinci ölçütü olarak kabul edilmiştir. Ancak iklim değişkenlerinin kontrol edilmesi sanayi anlamındaki gelişimin sürdürülebilir kılınması adına da önemli bir zemin sağlamaktadır. Büyüme ve ekonomik kalkınma çevresel bozulma ve sorunlara neden olabildiğinden sürdürülebilir kılınabilmesi için bu şartların da dikkate alınması son derece önemli bir etmendir. Üniversiteler de bu bağlamdaki gerek kendi kampüslerindeki pratik çalışmalarla gerekse de teorik çalışmalarıyla rol oynamaktadır. Öğrencilerin de sürdürülebilirlik konusundaki farkındalıkları üniversitelerin gelişimleri açısından önemlidir (Akpulat, 2019, s. 43). Araştırma bu önem bağlamında sürdürülebilir kalkınma sürecinde üniversitelerin önemini devlet ve vakıf üniversitelerinin web siteleri ve sosyal medya temsilleri üzerinden karşılaştırmalı bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma bu amaç çerçevesinde üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde sürdürülebilirlik ve kalkınma ilişkisi kavramsal çerçeve bakımından incelenmektedir. Bu bölümde; sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir

kalkınma kavramı, sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel süreci, sürdürülebilirlik ve kalkınma ilişkisi, sürdürülebilir kalkınmanın temel hedef ve amaçları, sürdürülebilir kalkınmanın göstergeleri, sürdürülebilirlik modeli ve boyutları, çevresel ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve Türkiye ilişkisi, Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin tarihsel gelişimi ve Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma uygulamaları irdelenmektedir.

İkinci bölümde ise sürdürülebilirlik ve üniversite ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde üniversitelerin rolleri ve görevleri, 21. yüzyılda üniversiteler, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına etkisi, sürdürülebilir üniversite modeli, Türkiye’de sürdürülebilirlik faaliyetlerine ilişkin devlet ve vakıf üniversitelerinin durumu, Türkiye’deki devlet üniversitelerinin ve vakıf üniversitelerinin çalışma yaptıkları sürdürülebilirlik faaliyet alanları ve sürdürülebilir üniversite derecelendirme sistemleri incelenmiştir. Sürdürülebilirlik ve medya ilişkisi; medya, yeni medya ve sosyal medya olgusu, yeni medyanın işlevleri ve etkileri, “sürdürülebilirlik” medya kapsamında temalar, yeni medyanın sürdürülebilir kalkınma amaçlarındaki rolü, adil ve sürdürülebilir geleceğe dönüşümler için yeni medya gücü ve üniversitelerin yeni medya faaliyetleri başlıkları altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise uygulamaya yer verilmektedir. Bu bölümde araştırmanın yöntemi tanıtılmakta ve üniversitelerin web sitelerinin içerik analizleri yapılmaktadır. Bununla birlikte üniversitelerin sosyal medya platformlarının içerik analizlerine de yer verilmektedir. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilen bulgular da bu bölümde sunulmaktadır. Son olarak, bulguların sonuçları ve tartışmaları yer almaktadır. Bu bölümde, üniversitelerin sürdürülebilirlik konusundaki yaklaşımları analiz edilmekte ve bulguların ışığında tartışmalar yapılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve KALKINMA

Sürdürülebilir kalkınma kavramında yer alan kalkınma, genellikle ekonomik bir perspektiften değerlendirilse de daha geniş bir pencereden de ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma; şirket, kurum ya da daha büyük ölçekte devletlerin ekonomik, sosyal ve iklimsel büyümelerinin sürdürülebilir olması olarak tanımlanmaktadır (Yeni, 2014, s. 183). Sürdürülebilir kalkınma nicel büyümeyi de niteliksel gelişmeyi de ifade etmektedir. Sürdürülebilir kalkınmadaki özellikle ekonomik büyüme niceliksel olan tarafla ilgilidir. Çünkü ekonomik büyüme ölçülebilir bir değerdir. Niteliksel gelişme ise kurum içindeki sosyal ilişkilerin, değerlerin ve iklim ya da enerji konularındaki tutumları ifade etmektedir. Niteliksel olan taraf aynı zamanda kalkınmanın da ilkelerinin belirlendiği taraftır. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için sadece ekonomik büyüme yeterli değildir (IUCN, UNEP ve WWF, 1991, s. 10; UNEP, 2014, s. 17). Uluslararası kuruluşların sürdürülebilirliği sosyal, iklim ve eğitim çerçevesinde de ele alındığı görülmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramının çıkış noktası olarak ele alınan sürdürülebilirlik olgusu, günümüzde birçok alanda kullanılabilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik, herhangi bir durumun ya da bir şeyin devam edebilmesi ve sürekliliğinin devam edebilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir. Sürdürülebilirlik kavramının ilk ortaya çıkışı, 18. Yüzyıldan hemen sonra balıkçılık, ormancılık gibi çeşitli alanlarda hem ormanların hem de balıkların yok edilmelerini önleyebilmek için ve insan ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında sürekliliğin arz edilmesi için kullanıldığı görülmüştür. Sürdürülebilir kalkınmanın temel amacı; kaynak problemini çözebilmek ve insan refahının iyi bir noktada olmasının sağlamaktır. Hem ormanların hem de balıkların yok edilmesinin, sürdürülemez bir durum olduğu anlaşılmıştır. Sürdürülebilirlik kelimesi yalnızca tek başına kullanılmamaktadır. Devamlılığını sağlamak için sürdürülebilirlik kalkınma kavramıyla birlikte kullanılmaktadır.

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı öncelikle çevre hareketlerinde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda sürdürülebilirlik kavramı süreç içinde çok daha fazla kurum ve alt birim tarafından siyasi, ekonomik ve etik bir ilke olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramına dair literatür incelendiğinde ilk olarak Dennis Pirages tarafından 1977 yılında ortaya konduğu görülmektedir. Sürdürülebilir Toplum adlı eserinde bu kavrama değinen Pirages, kavramı çok daha geniş bir perspektiften sosyal, ekonomik ve iklim çerçevelerinden incelemiştir (Pirages, 1977, s. 12). Bununla birlikte bir diğer kavramsallaştırma ise Denis Hayes tarafından 1978 yılında Sürdürülebilir Topluma Doğru İlk Adımlar-Onarımlar, Yeniden Kullanım, Geri Kazanımlar" kitabında yapılmıştır (Hayes, 1978, s. 2). Bu veriler, sürdürülebilirlik kavramının görece yeni olduğunu göstermektedir.

Sürdürülebilirlik kavramı çevre hareketlerinden ortaya çıksa da günümüzde geniş bir alana yayılmıştır. Kavramın geniş bir alana yayılması tanımlanmasını güçleştirmektedir (Yalçıntaş, Gülmez ve Özeltürkay, 2021, s. 51). Sürdürülebilirlik kavramı iklim değişiklikleri, ekonomik ve sosyal alanlarda kullanılmaktadır. Çok yönlü bir disiplin olan sürdürülebilirlik, çeşitli alanlarda farklı yaklaşımlar gerektirmektedir. Akla gelen ilk anlamıyla daimî olma yeteneği olarak adlandırılan sürdürülebilirlik; aynı düzeyde veya biçimde devam edebilen anlamına da gelmektedir (Soyka, 2012, s. 16). Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için süreklilik arz eden unsurların iyi ve olumlu nitelikte olması gerekir.

Sürdürülebilirlik Türkçede ‘sürdürmek, devam ettirmek, desteklemek, çekmek’ anlamlarına gelmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı etimolojik açıdan incelendiğinde “sustain” ve “sustinere” kelimelerinden geldiği aktarılmaktadır. Latince ‘sub – aşağıdan, alttan’ ve ‘tenere – sahip olmak, tutmak’ kelimelerinin birleşiminden meydana gelen ‘sustinere – aşağıdan desteklemek’ kelimesine dayanmaktadır. Aşağıdan desteklemek ve korumak anlamlarına gelen subtenir kavramı da sürdürülebilir kavramının temelini oluşturduğu ifade edilmektedir (Özmehmet, 2008, s. 1853). Sürdürülebilirlik kavramı Oxford sözlüğünde ise şöyle tanımlanmaktadır: “herhangi bir şeyin kendi düzeyin devam ettirilebilmesidir”. Diğer yandan aynı sözlükte sürdürülebilirlik kavramı çevresel

bağlamda da doğal kaynakların dikkatli tüketilmesi olarak da ifade edilmektedir (en.oxforddictionaries.com). Sonuç olarak “sürdürülebilir” sözcüğü, kalkınmanın sürekli hale getirilmesi ve gelecekte de devam etmesinin sağlanmasını ifade etmektedir (Nemli, 2004, s. 21). Ortak bir idealin arayışıyla karakterize edilen sosyo-ekolojik süreç olarak değerlendirilmektedir. Kalkınmayla doğrudan ilişkili olan sürdürülebilirlik, kalkınmanın sadece ekonomik yönüyle değil sosyal yönüyle de ilgilidir.

Sürdürülebilirlik kavramı küreselleşme ve demokrasi kavramları gibi literatürde oldukça geniş bir şekilde yer tutarken kavram bir yandan da genişlemeye devam etmektedir. Bu durum da kavramın tanımı noktasında sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Young ve Dhanda (2013, s. 2)’nın ifade ettiğine göre 500’ün üzerinde sürdürülebilirlik tanımı bulunmaktadır. Bu denli fazla tanımın olmasında sürdürülebilirliğin farklı sektörlerde kullanılmasından kaynaklanmaktadır. G8 liderlerinin sürdürülebilirlik konusunda küresel çapta sorumluluk almayı kabul ettikleri ve çevre sorunlarına yönelik uzun vadeli çözümler üretmeye yönelik iradelerini ortaya koydukları önemli bir dönüm noktası olan “Sappora Sürdürülebilirlik Bildirgesinde” ise sürdürülebilirlik geleceğin korunmasını, insan refahının ve güvenliğinin uzun ömürlü olmasına odaklanan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Sapporo Sustainability Declaration, 2008, s. 11). Bu tanım, sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda insani refahla ilgili bir kavram olduğunu göstermektedir.

Sürdürülebilirliğe dair bir başka tanımlamada ise doğal kaynakları kalitesi ve devam edebilir olması öne çıkarılmıştır. Bell ve Morse (2008, s. 10)’a göre sürdürülebilirlik ekonomik faydanın sürekli olarak maksimum da tutulmasını sağlamak için gerekli olan değişkenlerin de hazır olmasıdır. Bu tanım, sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel veya sosyal değil, aynı zamanda ekonomik boyutunu da vurgular. Yani, ekonomik süreçlerin sürdürülebilirliği sağlamak için optimize edilmesi ve bu süreçleri destekleyen faktörlerin her zaman mevcut olması gerektiğine odaklanmaktadır.

1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

1960’lı yıllarda çevreye verilen zararın farkına varılmasıyla birlikte, belirgin olan ekoloji ve çevre hareketi 1970 yıllarında uluslararası alana da taşınmıştır. 1983 yılında ise Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunu hayata geçirmiştir.

İlerleyen süreçte ise çevre problemlerine çözüm üretebilmenin ön planda olduğu uluslararası alanlarda, çevrenin kalkındırılabilir olmasıyla birlikte bir ilişkisinin de olduğu, sürdürülebilir kalkınma kavramının ifade edildiği Brundtland Raporu 1987 yılında faaliyete geçirilmiştir (Cole, 2006, s. 241).

1987 yılında ise komisyon tarafından ele alınan; “Ortak Geleceğimiz” raporuyla öne sürülen sürdürülebilir kalkınma kavramı, “Gündem 21” ve Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Zirvesiyle beraber, kalkınma kapsamında başta gelen ilkelerden biri olma durumuna gelmiştir. 1992 yılında Rio Konferansı içerisinde ele alınan kararların devamında ise, 1997 yılında Rio +5 Zirvesi ve 2002 yılında Johannesburg Zirvesi (Rio +10) beraber, Rio Konferansında onaylanmış olan politikaların bütünlük içerisinde ne şekilde uygulanabileceği dikkate alınmıştır (Jeffery, 2006, s. 605).

Sürdürülebilir kalkınma kavramında yer alan kalkınma, genellikle ekonomik bir perspektiften değerlendirilse de daha geniş bir pencereden de ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma; şirket, kurum ya da daha büyük ölçekte devletlerin ekonomik, sosyal ve iklimsel büyümelerinin sürdürülebilir olması olarak tanımlanmaktadır (Yeni, 2014, s. 183). Sürdürülebilir kalkınma nicel büyümeyi de niteliksel gelişmeyi de ifade etmektedir. Sürdürülebilir kalkınmadaki özellikle ekonomik büyüme niceliksel olan tarafla ilgilidir. Çünkü ekonomik büyüme ölçülebilir bir değerdir. Niteliksel gelişme ise kurum içindeki sosyal ilişkilerin, değerlerin ve iklim ya da enerji konularındaki tutumları ifade etmektedir. Niteliksel olan taraf aynı zamanda kalkınmanın da ilkelerinin belirlendiği taraftır. Şu hâlde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için sadece ekonomik büyüme yeterli değildir (IUCN, UNEP ve WWF, 1991, s. 10; UNEP, 2014, s. 17). Uluslararası kuruluşların sürdürülebilirliği sosyal, iklim ve eğitim çerçevesinde de ele alındığı görülmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramının ilk ortaya çıkışı, 18. Yüzyıldan hemen sonra balıkçılık, ormancılık gibi çeşitli alanlarda hem ormanların hem de balıkların yok edilmelerini önleyebilmek için ve insan ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında sürekliliğin arz edilmesi için kullanıldığı görülmüştür. Sürdürülebilir kalkınmanın temel amacı; kaynak problemini çözebilmek ve insan refahının iyi bir noktada olmasının sağlamaktır. Hem ormanların hem de balıkların yok edilmesinin, sürdürülemez bir durum

olduğu anlaşılmıştır. “Sürdürülebilirlik” kelimesi genellikle tek başına kullanılmaz; bu kavramın anlamını tam olarak ortaya koymak ve devamlılığını sağlamak için “sürdürülebilir kalkınma” ifadesiyle birlikte kullanılır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, sürdürülebilirlik gibi yeni bir kavram olup, farklı sektörlerde kullanılması nedeniyle tanımlanmasında zorluklar yaşanmaktadır. Ancak, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlikten türemiş bir kavramdır. Bu nedenle, iklimsel gelişim ve sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurları arasında önemli bir yere sahiptir. Nitekim sürdürülebilir kalkınma kavramı ilke defa 1972 yılında Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı’nda kullanılmıştır. Burada sürdürülebilir kalkınma insanların doğal kaynakları kullanmasına, ekonomik ve sosyal gelişmelerle birlikte çevrenin de korunmasına göndermeler içermektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma hem ekonomik hem de sosyal gelişmelerin birlikte olmasını ifade etmektedir (Günerhan, 2012, s. 17). Sosyal gelişmeler, ekonomik gelişmeleri tetikleyen unsurları etkilediğinden sürdürülebilir kalkınmanın önemli unsurları arasında yer almaktadır.

1987 yılında hazırlanan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu raporunda sürdürülebilir kalkınma şöyle tanımlanmıştır: “bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” (mfa.gov.tr). Bu tanım, sürdürülebilir kalkınmanın, kaynakların kullanımında gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da gözetten bir yaklaşım olduğuna vurgu yapar.

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için ekonomik, sosyal, iklimsel ve kültürel değişkenlerin aynı anda dikkate alınması gerektiğinden, bu unsurlar tanımlarda da öne çıkar. Bir başka tanıma göre, sürdürülebilir kalkınma, sosyal çeşitliliğin ve doğal çevrenin korunmasının yanı sıra sosyal ve ekonomik kalkınmayı da kapsar (World Commission on Environment and Development, 1987, s. 23).

Sürdürülebilir kalkınma, tüm değişkenlerin iyileştirilmesini ve devamını ifade etmektedir (Uçar ve Özdemir, 2022, s. 16). Sürdürülebilir kalkınma; gelecek nesillerin de düşünülerek hareket edilmesini ifade etmektedir. Kalkınma, gerek ekonomik gerekse sosyal ve eğitim açısından gelecekte de devam edebilir bir şekilde planlanmalıdır. Bu planlanma stratejisinde sadece ekonomik ve sosyal değişkenler değil iklim de yer almalıdır (UNDP, 2015). Sürdürülebilir kalkınma; iklim, sosyal değişkenler ve ekonomik gelişmeleri içermektedir. Sürdürülebilir kalkınma sadece yerel açıdan değil uluslararası

açısından da değerlendirilmesi gereken bir kavramdır. Uluslararası refahın artması bireysel olarak ülkelerin de gelişmesini tetiklediğinden önemlidir.

1.2.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tarihsel Süreci

Sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkmasında sanayi devrimi ve sonrasındaki gelişmeler etkili olmuştur. Sanayinin gelişmesi üretimin artması sağlamıştır. Artan üretim faaliyetleri ise yeni üretim biçimlerinin gelişmesini sağlamıştır. Sanayi ve teknolojik üretim biçimlerinin gelişmesi çevreye zararlı gazların salınımına neden olmaktadır. Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları da zararlı üretim biçimlerine yönelik ortaya çıkmıştır.

Üretim faaliyetlerinin gelişerek artması ve ekolojik düzene zarar vermeye başlaması 20. Yüzyıla denk gelmektedir. 19. Yüzyılda etkileri başlayan üretim süreçlerinin zararlarının 20. Yüzyılda anlaşıldığı söylenebilir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı tarihsel bir perspektiften değerlendirildiğinde ilk olarak 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından tanımlanmıştır (Turhan, 2020, s. 33). Gelecek kuşakların dikkate alındığı bu tanımda sürdürülebilir kalkınma süreci; hem üretim şekillerinin hem de ekolojik dengenin korunmasını içermektedir.

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun tarihsel olarak gelişmesinde 1960'lı ve 1970'li yılların önemli olduğu söylenebilir. Bu yıllarda üretimin ve sanayileşmenin artmasıyla birlikte çevreye verilen zararların boyutları da algılanmaya başlanmıştır. 1970'li yıllarla birlikteyse ekolojik hareketler uluslararası boyuta ulaşmıştır. 1972'de Stockholm'de düzenlemesi yapılan ve çevreyle alakalı ilk dünya konferansı olarak bilinen İnsan Çevre Konferansı, küresel çevre hareketlerini resmi şekilde başlatmıştır. Çevrenin ayrıntılı bir şekilde göz önünde bulundurulduğu bu konferans içerisinde ekolojik kriz ön planda tutulmuştur. Ayrıca, çevre sorunlarının da kalkınmayla beraber anılması belirgin bir durumda olmamaktadır. 1983 yılında Dönemin Norveç Başkanı Gro Harlem Brundtland başkanlığı kapsamında, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) faaliyete geçirilmiştir (Gedik, 2020: 199). Bu komisyon tarafından sürdürülebilir kalkınma kavramı ortaya atıldı. 1987 yılında yayımlanan Ortak Geleceğimiz raporuyla sürdürülebilir kalkınma kavramı detaylandırılmıştır. Komisyonun kurulma sürecinde, salt kalkınmasını göze alarak,

çevreden özveride bulunulması yönündeki kaygı göze alınmış hem çevre hem de kalkınmanın arasında görülen bağın anlaşılır olması amaçlanmıştır (Karakaya ve Özçağ, 2004, s. 3). Bu rapor aynı zamanda Brutland Raporu olarak da bilinmektedir. Belirtilen rapor kapsamında, çevrenin korunabilir olmasıyla kalkınma arasındaki ilişkiye vurgu yapılmıştır.

Uluslararası kapsamda çevresel problemlerin önemi çeşitli açılardan ele alınabilmektedir. Değişim ve güncel bir küresel anlayışın sadece gerekli görülmediği, aynı zamanda insan kaynağına ve teknolojiye de ihtiyaç duyulduğu söylenilmiştir. Raporda ön planda tutulan temel husus; çevreyle ekonomik problemlerin birbirleriyle bir ilişki içerisinde olduğudur. Ayrıca, insanların ihtiyaçlarının karşılanabilir olmasında doğal kaynakların korunabilir olması da rapor içerisinde gerekli görülen bir konudur. Bu kapsamda da sürdürülebilir kalkınma stratejisi hayata geçirilmiştir (Han ve Kaya, 2012, s. 256). Çevresel sorunlarla başa çıkmak için insan kaynağına (eğitimli bireyler, uzmanlar) ve teknolojiye ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Bu çevresel problemlerin çözümünde sadece politikaların yeterli olmayacağı, aynı zamanda bu politikaları uygulayacak bilgi ve teknolojiye sahip olunması gerektiği anlamına gelir.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı “İnsanlık, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamak için kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir” şeklinde yer almaktadır (web.archive.org). Bu tanım, sürdürülebilir kalkınma kavramının temelini oluşturur ve çevresel, ekonomik ve sosyal faktörlerin dengelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Brundtland raporunda sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerini aşağıda ifade edildiği gibi belirtmiştir (Kılıç, 2012, s. 203):

1. Büyümeyi canlı hale getirmek,
2. Büyümenin kalite yapısını ilerletmek,
3. İş bulabilme, su, yiyecek, sağlık ve enerji gibi temel ihtiyaçları karşılayabilmek,
4. Sürdürülebilir olan nüfus seviyesini kontrol altına alabilmek,
5. Teknolojiyi tekrardan yönlendirebilmek ve belirtilen riskleri koruyabilmek,
6. Karar verme aşamasında hem çevreyi hem de ekonomiyi birleştirebilmek,
7. Kaynak tabanını koruyabilmek ve zengin bir hale getirmek.

1990'lı yıllarla birlikte sürdürülebilir kalkınma kavramı ön planda tutulmaya başlanmıştır. Bu yıllarda bozulmaya başladığı fark edilen ekolojik dengenin korunma düşüncesi de sürdürülebilir kalkınma kavramına eklenmiştir. Devam eden süreçte sürdürülebilir kalkınma kavramı 1992 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Zirvesinde Rio de Janeiro'da yeniden ele alınmıştır (Adams, 2001). 1992 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleşen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Zirvesi ile Gündem 21 kapsamında kalkınma söylemlerinde önemli bir yer edinmiştir (Bal ve Bozaykut, 2022, s. 332).

Konferansın sonunda yayınlanmış olan Rio Bildirisi'nin ilk maddesi gereğince, sürdürülebilir kalkınmadan bahsedilmiştir. Bunun dışında bildiri; yoksulluğun ortadan kaldırılması, çevre kanunları, adalet, çevresel etkilerin değerlendirilmesi, ihtiyatlılık ilkesi, yurttaşların katılması gibi çeşitli ilkeleri de içermektedir. Gündem 21, sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal yapısıyla direkt olarak ilişkilidir. Gündem 21, 21. Yüzyıla ilişkin, sürdürülebilir kalkınmanın üç temel kaynağı olarak bilinen; ekonomi, çevre ve toplumsal alanlarda hükümetlerin ve ilgili kurumların faaliyete geçirmeleri gereken faaliyetlere yön verebilen bir eylem planı olarak bilinmektedir (Özmehmet, 2008, s. 5).

1997 Kyoto Protokolü ile birlikte küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadelenin çerçevesi tespit edilmiştir (mfa.gov.tr). 2000 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde BM'nin önderliğinde Binyılın Kalkınma Hedefleri belirlenmiştir. 2016 yılının ocak ayında yürürlüğe giren sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından 2030 sonuna kadar ulaşılması amaçlanan hedefleri içeren bir evrensel eylem çağrısı özelliği taşıyan en güncel plan olarak öne çıkmaktadır. Yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için 17 hedef kabul edilmiştir (kureselamaclar.org).

Tarihsel süreç içinde sürdürülebilirlik kavramının bu alanda düzenlenen konferansların da etkisiyle değiştiği görülmektedir. Önceleri ekolojik dengenin korunması olarak ele alınan kavram, konferansların da etkisiyle sosyal ve siyasal anlamlar da kazanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramına; kalkınma kavramının eklenmesinin

kavramın dönüşmesinde oldukça etkili olduğu söylenebilir. Kalkınma, ekonomik ve sosyal alanlardaki değişkenleri ifade ettiğinden sürdürülebilirlik bu alandaki gelişmeleri de içermeye başlamıştır.

1.2.2. Sürdürülebilirlik ve Kalkınma İlişkisi

Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasında ekolojik dengenin korunması gerekliliği etkili olmuştur. Doğal dengenin korunması ve sürdürülebilir olması ekonomik ve sosyal değişkenlerin de sürdürülebilir olmasını sağladığından en önemli sürdürülebilir alanlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda üretim biçimleri de ekolojik sürdürülebilirlik çerçevesinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Ekolojik dengenin zarar görmemesi adına çevreci üretim tekniklerinin geliştirilmesi, sürdürülebilirliğin hem ekonomik hem de ekolojik yönünü göstermektedir.

Farklı alanlarla da kullanılmaya başlayan sürdürülebilirlik sadece iklim ve ekolojik dengeyi değil; ekonomik ve sosyal gelişmeyi de belirlemeye başlamıştır. Sürdürülebilirlik ve kalkınma ilişkisi de bu çerçevede ortaya çıkmaktadır. Üretimin devam etmesinin ekolojik dengeye zarar vermemesi adına yeni çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır. Kalkınmanın sürdürülebilir olabilmesi için sadece üretimin istenilen seviyeler olması yeterli değildir. Bununla birlikte ekolojik dengenin de aynı şekilde sürdürülebilir olması gerekmektedir (Tıraş, 2012, s. 44). Üretim biçimlerinin ekolojik dengeye zarar vermemesi; hem ekolojik dengenin hem de üretimsel kalkınmanın sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır.

Kalkınma kavramı öncelikle ekonomik kalkınma fikrini akla getirmektedir. Ancak kalkınma sadece ekonomik açıdan değil sosyal kalkınmayı da içermektedir. Kalkınmanın sosyal boyutu yönetim-üretim ilişkilerinin de sürdürülebilir kılınmasını ifade etmektedir. Kalkınma ve sürdürülebilirlik ilişkisi, kalkınmanın değişkenlerinin de devam etmesidir. İşletmeler ya da daha makro planda ülkelerin belirli dönemde toplumsal ve ekonomik kalkınma göstergeleri hedeflenen seviyelerde olabilmektedir. Ancak aynı işletmelerin sonraki dönemdeki göstergelerin beklentilerin altına da düşebilmektedir. Kalkınma ve sürdürülebilir ilişkisi bu çerçevede de kendisini göstermektedir. Kurumun iyi bir iş gören ekibine ya da iyi bir idari kadroya bağlı olarak kalkınma hız kazanmaktadır (Yeni, 2014, s. 17). İşletmeler hizmet içi eğitimlerle, piyasa araştırmaları ve analizleriyle yakaladıkları

başarının sürdürülebilir olması için mücadele etmektedir. Sürdürülebilirlik ve kalkınma ilişkisi, ekonomik ve çevresel olabildiği gibi kurumsal kültür, kurumsal iletişim gibi sosyal alanda da yer almaktadır.

1.2.3 Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Hedef ve Amaçları

Sürdürülebilir kalkınmanın temel hedef ve amaçları, ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç boyut üzerine inşa edilmiştir. Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları, öncelikle ekolojik dengenin korunmasına odaklanarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınmanın temel hedef ve amaçları uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından da sıkça dile getirilmektedir. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler 2030 sürdürülebilir kalkınma hedef ve amaçları şöyle sıralanmaktadır:

- Yoksulluğun tamamını en aza indirmek ya da sonlandırmak.
- Açlığa son verebilme, gıda güvenliğini iyi bir noktaya taşımak, beslenme olanaklarını iyi bir noktaya getirmek ve sürdürülebilir tarımı destekliyor olmak.
- Toplumun sağlıklı bir yaşam içerisinde varlıklarını devam ettirebilmesi için herkesin refah seviyesinde yaşamasını sağlayabilmek.
- Toplumun tamamını kapsayabilen ve çoğu kişiye eşit bir şekilde nitelikli eğitim verebilmek ve herkese yaşamları boyunca eğitim olanağı sağlayabilmek.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini ön planda tutmak hem kadınların hem de kız çocuklarının toplumsal konumda güçlü olmasını sağlayabilmek.
- Tüm toplum için sağlığa uygun ve temiz bir suya uyum sağlayabilen koşulların sürdürülebilirliğini sağlayabilmek.
- Tüm toplum için güvenli, erişilebilir olan ve sürdürülebilir bir modern enerjiyi sağlayabilmek.
- Kuvvetli bir alt yapı oluşturmak, sanayileşme noktasında güncel buluşlara imkân vermek.
- Ülkelerin hem kendi içerisinde hem de aralarında görülen eşitsizlikleri en aza indirmek.
- İnsan yerleşim merkezlerini ve şehirleri, birçok kişiye kucaklayabilen, güçlü ve güvenli bir hale getirmek.
- Tüketimi ve üretimi sürdürülebilirlik çerçevesinde sağlamak.

- İklim değışiklikleriyle mücadele edebilme noktasında acil bir şekilde adımlar atabilmek.

- Denizleri, deniz kıyılarını ve okyanusları sürdürülebilir kalkınma amacıyla koruyabilmek ve sürdürülebilir bir yapıda kullanabilmek.

- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için ortakların uygulama yöntemlerini güçlü bir yapıya dönüştürmek ve küresel ortaklığı tekrardan eski haline getirmek (United Nations, 2015).

Sürdürülebilirliğin amaçları uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından dönemsel olarak geliştirilmektedir. Bu amaçlara dair belirlenen semboller aşağıda gösterilmektedir:

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınmanın Amaçları

Kaynak: kureselamaclar.org

1.2.4. Sürdürülebilir Kalkınmanın Göstergeleri

Sürdürülebilirliğin amaçlarının gerçekleştirilmesinde göstergeler bulunmaktadır. Bu göstergelerin yerine getirilmesi sürdürülebilirliğin sağlandığını gösteren ölçütler olarak da değerlendirilebilir. Sürdürülebilirliğin amaçlarının ayrı ayrı göstergeleri şunlardır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020, s. 38):

•“Her tür yoksulluğu, nerede olursa olsun sona erdirmek” amacının temel göstergeleri:

- Yaş, cinsiyet, iş yaşantısındaki yapı ve coğrafi konumların ayırım aşamasında yoksulluk sınırında yer alan nüfusun seviyesi,
- Yaş ve cinsiyet gruplarına göre yoksulluk sınırları altında görülen nüfusların oranları,

•“Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenme imkânlarını geliştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek” amacının göstergeleri:

- Yetersiz beslenmenin yaygınlığı,
- Gıda Güvensizliği Deneyimi Ölçeği’ne göre, nüfusun içinde orta ya da ciddi düzeydeki gıda güvensizliğinin yaygınlığı,

•“Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak” amacının göstergeleri

- Anne ölüm oranı,
- Nitelikli sağlık personeli ile gerçekleştirilen doğumların oranı,

•Detaylı ve adillik içeren kaliteli eğitimleri verebilmek ve herkes için yaşam boyunca öğrenim imkânlarını sağlayabilmek amacının göstergeleri:

- Cinsiyet ayrımı sırasında (a) 2. ve 3. sınıflarda; (b) ilkokul sonlarında; ve (c) ortaokul sonlarında (i) okuma ve (ii) matematikte en düşük seviyede yeterlilik seviyesine sahip olan çocukların ve gençlerin oranları,
- Cinsiyete oranla gelişimsel kapsamda sağlık, psikososyal ve öğrenme noktasında iyi olabilme durumunda görülen beş yaş altı çocukların oranları,

•“Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek” amacının göstergeleri:

- Cinsiyet yapısında ayrımcılığın önüne geçebilmek ve eşit olabilmeye yönlendirebilmek, uygulayabilmek ve izleyebilmek için yasal düzenlemelerin yürürlük içerisinde yer almaması,
- Son 12 ay içerisinde hali hazırda bulunan ya da eski eşi birlikte görüldüğü erkeğin duygusal, cinsel ve fiziksel şiddetleriyle karşı karşıya kalan on beş yaş ve üzerinde görülen kadınların oranları,
- Birçok kişi için erişilir atıksu ve su faaliyetlerini, sürdürülebilir su yönetimlerini de güven altına alabilmek amacının göstergeleri:
 - Güvenilir yapıda yönetilebilen içme suyu faaliyetlerinden yararlanan kişilerin oranları,
 - Su ve sabunla el yıkayabilme olanağına dahil olan nüfusun güvenilir yapıda atıksu hizmetlerinden yararlanan nüfusun oranları,
- Toplum için güvenilir, karşılanır, sürdürülebilir bir modern enerjiyi sağlayabilmek amacının göstergeleri:
 - Elektrik kullanabilen nüfusların oranları,
 - Aydınlatma, yemek yapabilme ve ısıtma gibi temiz yakıtların ve teknolojilerin kullanılması noktasında görülen nüfus oranları,
- Kapsayıcı, iradeli ve sürdürülebilirlik anlamında ekonomik ilerlemeyi, tam anlamıyla üretken, istihdamı sağlama ve herkes açısından insana yakışan işleri destekleyebilmek amacının göstergeleri:
 - Kişi başına düşen gelirin yıllık anlamda büyüme gösterme hızları,
 - Çalışan kişi başına düşebilen yıllık anlamda büyüme hızı,
- Kuvvetli altyapıları oluşturabilmek, sürdürülebilir sanayileşmeyi destekliyor olmak ve yenilikçi yapıyı güçlü hale getirmek amacının göstergeleri:
 - Her mevsimde geçit verebilen yolların iki kilometre yakınında yaşamını sürdüren kırsal nüfusların oranları,
 - Ulaşım seçeneklerine oranla, yük ve yolcu hacimleri,
- “Ülkelerin içinde ve arasındaki eşitsizlikleri azaltmak” amacının göstergeleri:

- Nüfusun toplamının ve en alt sırada yer alan %40'lık nüfus yapısının hanehalkı içerisindeki harcamaları veya kişi başı gelirlerinin de büyüme hızları,
- Yaş, cinsiyet ve engellilik olgusuna göre gelirin %50 seviyesinde yaşamlarını sürdüren kişilerin oranları,
- Hem şehirleri hem de insanların yerleşim yerlerinin güvenli, kapsayıcı ve dayanıklı bir halde sürdürülebilir kılma amaçlarının göstergeleri:
 - Gecekondu gibi yerleşim yerlerinde ya da yetersiz görülen konutlarda yaşamlarını sürdüren kişilerin oranları,
 - Engellilik, yaş ve cinsiyet yapısına göre toplu taşıma araçlarına kolay bir şekilde erişim sağlayabilme nüfuslarının oranları,
- “Sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını sağlamak” amacının göstergeleri:
 - Öncelikli bir şekilde veya ulusal anlamda politikalarda hedef şeklinde sürdürülebilir tüketimi ve üretimi yaygın hale getiren veya sürdürülebilir tüketim ve üretim açısından eylem planlarına sahip olabilen ülke sayıları,
- İklim değişiklikleri ve etkileriyle mücadele edebilmek için acil bir şekilde eylem planları hazırlayabilmek amacının göstergeleri:
 - 100.000'den fazla afetlerden direkt olarak etkilenen ya da ölen ve kaybolan sayısı,
- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için denizleri, okyanusları ve deniz kaynaklarını koruyabilmek amacıyla sürdürülebilirliği etkin bir şekilde kullanma amacının göstergeleri:
 - Yüzen plastiklerin atık yoğunlukları,
 - Ekosistem tabanı içeren yaklaşımlardan faydalanılarak yönetimi yapılan ulusak ekonomik bölgelerin oranları,
- Karasal ekosistemleri koruyabilmek, iyi hale getirmek ve sürdürülebilirliği destekleyebilmek; sürdürülebilir bir orman yönetimlerini oluşturabilmek, çölleşmeye

özüm bulmak, arazi bozulmalarını durdurabilmek, ters hale getirmek ve biyolojik çeşitliliğin korunabilmesi amacının göstergeleri:

- Ormanlık arazilerin toplam arazilere oranları,
- Ekosistemlerin yapısına göre, korunacak bölümlere dâhil edilebilen ve tatlısu eşitliklerinin korunabilmesi

•Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla kapsayıcı ve barışçıl toplumları sağlayabilmek, tüm kişiler için adalete erişimi sağlayabilmek ve her seviyede hesap verilebilir, kapsayıcı ve etkili kurumları oluşturabilmek amacının göstergeleri:

- Hem yaş hem de cinsiyete göre nüfus başlarına göre kasten adam öldürebilme mağduriyetlerinin rakamları,
- Yaş, sebebe ve cinsiyete göre nüfus başına çatışmaya ilişkin ölümlerin rakamları,

•Uygulama araçlarını güçlü hale getirebilmek ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için küresel ortaklığı canlı hale getirmenin göstergeleri:

- Hem yaş hem de cinsiyete göre nüfus başına düşen kasıtlı yolla öldürme mağduriyetlerinin yaşanabilmesi,
- Yaş, sebebe ve cinsiyete oranla nüfus başına çatışmaya bağlı bir şekilde ölümlerin rakamları,

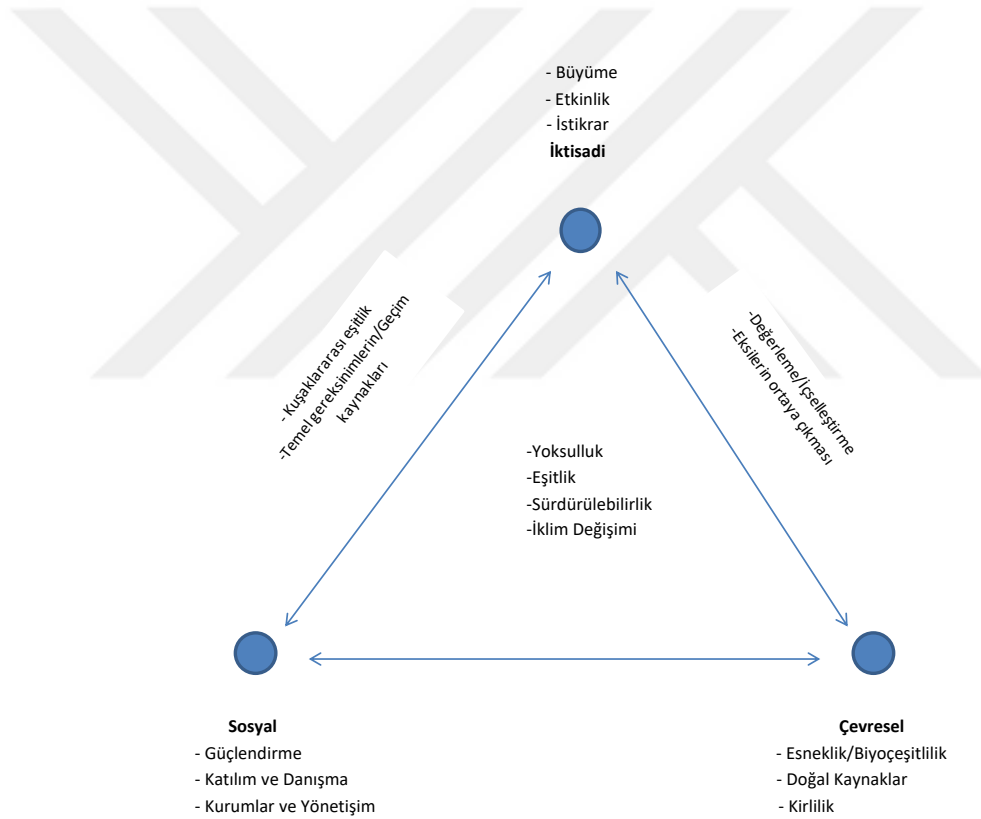
İfade edilen sürdürülebilirlik göstergeleri, yalnızca iki temel gösterge olarak ele alınmaktadır. Her bir sürdürülebilir amaçlarının göstergeleri burada belirtilen göstergelerden daha fazlasını içermektedir. Bu göstergeler ve amaçlar uluslararası alandaki kurum ve kuruluşlar tarafından ortaya konmaktadır. Ülkeler bu göstergeleri referans alarak iç siyasetlerini belirlemektedirler.

1.2.5. Sürdürülebilirliğin Boyutları

Sürdürülebilirlik üç farklı boyut etrafında gelişmektedir. Bu boyutlar; çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik boyutları farklı alanlarla ilişkili olsalar da birbirilerini etkilemektedirler. Dolayısıyla üç boyutun aynı anda gelişmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirliğin üç farklı alt boyutunun da kendi içinde

hedefleri bulunmaktadır. Ekonomik sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın da temelinde yer alan mal ve hizmetlerin insanların ihtiyacını karşılayacak şekilde artmasını ifade etmektedir. Çevresel sürdürülebilirlik ise ekolojik dengenin korunması yönündeki girişimleri kapsamaktadır. Sosyal alandaki sürdürülebilirlik ise hem insan ilişkilerini hem de özgürlükleri içermektedir (Munasinghe, 2009, s. 34). Bu hususla ilgili Munasinghe (2009), tarafından sürdürülebilirliğin üç alt boyutunun temel dinamikleri ve birbirleriyle olan ilişkilerini ifade eden üç temel alt boyut ele alınmıştır. Belirtilen boyutlar aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 2:Sürdürülebilirliğin Boyutları ve İlişkileri

Kaynak: (Munasinghe, 2009, s. 123)

1.2.5.1. Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevresel sürdürülebilirlik boyutu sürdürülebilirliğin en temel boyutu olarak öne çıkmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik özellikle sanayi devrimi sonrasında artan üretime paralel olarak bozulan ekolojik dengenin korunmasını kapsamaktadır. Ülkelerin, çevreye

vermiş olduğu zararlar küresel bir sorun haline geldiğinden uluslararası kuruluşlar tarafından gündeme getirilmeye başlanmıştır. Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından geliştirilen çevresel sürdürülebilirlik planları ülkelere ortak bir siyasi amaçlar bütünü sunmaktadır (Belli ve Çelik, 2022, s. 71). İklim, doğa ve ekolojik dengenin bozulması evrensel olarak tüm dünyayı etkilediğinden bütün ülkelerin çevresel sürdürülebilirliğe dikkat çekmesini sağlamaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik adına ilk hamleyi 1960 yılında kurulan Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) oluşturmaktadır. OECD gibi uluslararası kuruluşlar çevresel sürdürülebilirlik adına hem üretim süreçlerinin doğaya zarar vermemesi için düzenlenmesini hem de iklimlendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Tiryakioğlu ve Tuna, 2016, s. 211). Çevresel sürdürülebilirlik adına öne çıkan değişkenleri şöyledir (Özgenç, 2013, s. 15):

- Temiz suya ulaşma imkânlarının genişletilmesi.
- Sudaki canlıların çeşitliliğini artırmak.
- Yenilebilir enerji kaynaklarının artırılması.
- Üretim süreçlerinde çevreye zarar veren kimyasalların salınımı azaltılması ve yasaklanması.

- Hava kirliliğinin önlenmesi.
- Çölleşmenin engellenmesi adına ağaç dikimine özen gösterilmesi.

Çevresel sürdürülebilirlik sanayileşme süreçlerinin yaratmış olduğu zararları önlemeyi amaçlamaktadır. Son yıllarda ise yenilebilir enerji kaynakları da çevresel sürdürülebilirlik adına öne çıkan eğilimlerden birisidir. Bu eğilim ekonomik sürdürülebilirlik ile de ilişkilidir.

1.2.5.2. Ekonomik Sürdürülebilirlik

Ekonomik sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma girişimlerinin bir sonucu olarak toplumların ekonomik refahlarını sürdürmesini ifade etmektedir. Gelecek nesillerin her zaman en önemli motivasyon kaynağı olduğu ekonomik sürdürülebilirlik de gelecekteki ekonomik gelişmelere de dikkat çekmektedir (Eş, 2008, s. 21). Ekonomik sürdürülebilirlik bir yandan üretim süreçlerinin devam

edebilir bir şekilde planlamasını içerirken bir yandan da yoksulluğun önlenmesine yönelik çalışmaları içermektedir.

Ekonomik sürdürülebilirliğinde temel amaçlarından birisini insanların topyekûn bir şekilde temel gıda maddelerine ulaşmalarının sağlanmasıdır. Bu amacın sağlanabilmesi için ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir kalkınmayla birlikte planlanması gerekmektedir. Bu süreçteyse ekolojik dengenin korunması gerekmektedir. İnsan doğanın bir parçası olduğundan sürdürülebilirlik konusunda her şeyden önce doğanın korunması önem arz etmektedir (Vivien, 2008, s. 5). Doğanın zarar görmemesi üretimin de devam etmesini sağlayacak en temel dinamik olmaktadır.

Ekonomik sürdürülebilirliğin tesis edilebilmesi için doğa, iklim ve ekolojik dengedeki kaynaklar önemlidir. Su, hava, balık, ağaç gibi doğal kaynakların sürdürülebilir olması ekonomik sürdürülebilirliği sağlamaktadır. Ormancılık ve balıkçılık gibi alanlar da bu açıdan doğal sermayenin bir parçası olarak görülmektedir. Bu alanların da sürdürülebilir kılınması gerekmektedir.

Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutunda sadece üretim değil tüketim ilişkileri de önemlidir. Ekonomik yatırımlar nasıl uzun vadeli olarak planlanıyorsa tüketimin de aynı şekilde planlanması gerekmektedir. Bu bağlamda gerek doğal gerekse de diğer kaynaklar ekonomik sürdürülebilirlik adına tüketilmelidir. Doğal kaynakların ve enerjilerin yenilebilir bir şekilde kullanılması ve tüketilmesi ekonomik sürdürülebilirlik adına en çok çalışılan alanlardan birisine dönüşmüş durumdadır (Vivien, 2008, s. 5). Ancak ekonomik sürdürülebilirlik sadece kaynakların kullanımıyla ilgili değildir. Bununla birlikte yoksulluk, işsizlik ve gelir dağılımı da ekonomik sürdürülebilirlik adına öne çıkan konulardandır.

1.2.5.3. Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik boyutlarına eklenen son boyuttur. Cinsiyet ayrımcılığı, ırkçılık, eşitlik gibi konuları içeren bu boyut; insanların toplumsal ve kamu kurumlarıyla ilişkilerin değerlendirilmesini içermektedir. Sosyal sürdürülebilirlik; tüm insanların hakları ve insani ilişkiler bakımından gelişmesini ifade etmektedir. Politik birtakım süreçleri de içeren sosyal sürdürülebilirliğin tesis edilmesinde sivil toplum örgütlerinin de büyük bir rolü bulunmaktadır (Karabıçak ve Özdemir, 2015,

s. 215). Uluslararası kuruluşlar, sosyal sürdürülebilirliğe bu bağlamda destek vermektedirler.

Sivil toplumların oluşmasını sağlayan dernekler, gruplar ve faaliyetler, son zamanlarda birçok önemli toplumsal değişimler sürecinde oldukça önemli bir hal almıştır. Sivil toplumlar faaliyet yapılarını belirlenen konulara ya da daha genel sorunlara adanmış olabilmektedir. Sonuç olarak evrensel kapsamda oy kullanabilme, çevreyi koruyabilme, ırk ayrımcılıklarına ve işçi haklarına karşı mücadele edebilme noktasında oldukça önemli kuruluşlar olarak bilinmektedirler.

1.2.6. Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma planlarının öncelikle kamusal alanda başladığı söylenebilir. Ancak günümüzde kurumsal işletmeler tarafından da sürdürülebilirlik konusu farklı perspektiflerden değerlendirilmeye devam etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma sürecinde ekonomik kalkınma planlarının da bir parçası haline getiren Türkiye, 11. Kalkınma planı da bu çerçevede hazırlamıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Tablo 1: Kalkınma Planları

Kalkınma Planı	Yıl
1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1963-1967
2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1968-1972
3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1973-1977
4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979-1983
5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985-1989
6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990-1994
7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1996-2000
8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2005
9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2007-2013
10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2014-2018
11. On birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2019-2023
12. On ikinci Kalkınma Planı	2024-2028

2023 yılında hazırlanan 12. Kalkınma Planı, 2053 vizyonu doğrultusunda sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlayan bir yol haritası sunmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Plan, beş ana başlık üzerinde şekillenmektedir: “İstikrarlı büyüme, güçlü ekonomi”, “Yeşil ve dijital dönüşümle rekabetçi üretim”, “Nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum”, “Afetlere

dirençli yaşam alanları, sürdürülebilir çevre”, “Adaleti esas alan demokratik iyi yönetim”. Plan çerçevesinde üniversiteler ve medya süreçte kritik rol oynamaktadır.

Türkiye için sürdürülebilir kalkınma amaçları Birleşmiş Milletlerin belirlemiş olduğu amaçlar çerçevesinde geliştirilmiştir. Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma amaçları 17 amaç ve 169 alt hedef içermektedir. Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma amaçları bu 17 amaç bağlamında değerlendirilmektedir. Ancak 169 alt hedef ise ülkenin içinde bulunduğu duruma göre değişkenlik arz etmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın 17 amacına ise Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Hedef ve Amaçları başlığında yer verildiğinden çalışmanın bu bölümünde aynı amaçlar tekrar edilmeyecek; sadece 169 alt hedeften Türkiye için farklı olanlar belirtilecektir.

Sürdürülebilir kalkınmanın birinci amacı olan yoksulluğun bitirtilmesine dair birinci alt gösterge/hedef olan “2030’a kadar; *hâlihazırda günlük 1,25 ABD Dolarından daha az gelirle yaşayanlar olarak tanımlanan aşırı yoksulluğu her yerde ve herkes için ortadan kaldırmak*” Türkiye için geçerli değildir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 11). Üçüncü amaç olan sağlıklı yaşam amacına yönelik alt amaçlardan olan “2030 yılına kadar, küresel anne ölüm oranını 100.000 canlı doğumda 70’in altına düşürmek” ve “2030 yılına kadar, tüm ülkelerde yenidoğan ölüm oranının 1.000 canlı doğumda 12 veya daha aza, 5 yaş altı çocuk ölüm oranının da 1.000 canlı doğumda 25 veya daha aza düşürülmesi hedefiyle, yenidoğan ve 5 yaş altı çocukların önlenebilir ölümlerini sona erdirmek” amaçları da Türkiye için geçerli değildir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s.35). 10. amaç olan eşitsizliklerin giderilmesi amacındaki alt amaçlardan birisi olan “2030’a kadar göçmen işçi dövizini havale işlem bedellerini %3’ün altına düşürmek ve bedeli %5’ten yüksek olan işçi dövizini havale yöntemlerini sona erdirmek” amacı da Türkiye için geçerli değildir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s.148). İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek amacının ise sadece üç alt başlığı Türkiye’de geçerlidir. 14. amaç kapsamında ise 10 hedef bulunmakta olup bu hedeflerden 6’sı Türkiye için geçerlidir. 16. amaç kapsamında yer alan 12 hedeften 10’u Türkiye için geçerlidir. 17. amaç kapsamında 5 ana başlık altında yer alan 19 hedefin 17’si Türkiye için geçerlidir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s.251). Burada belirtilen amaçların

hepsinin Türkiye için geçerli olmamasında ülkelerin ekonomik ve sosyal farklılıklarının etkili olduğu söylenebilir.

1.2.6.1. Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi

Sürdürülebilir kalkınma amaçları, uluslararası platformda ortaya konmaktadır. Yasal bir bağlayıcılığı olmasa da 2030 yılı için özel bir gündem oluşturulmuş ve Türkiye’de bu sürecin bir parçası olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın tarihsel gelişimine bakıldığında, 2000’li yıllarla birlikte Türkiye’nin gündemine geldiği görülmektedir (sayistay.gov.tr) Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma kavramı bu yıllarla birlikte sürdürülebilir ekonomi ve sürdürülebilir büyüme kavramlarına eşlik etmeye başlamıştır. Türkiye sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin göstergelerini TÜİK takip etmektedir. Bu bağlamda TÜİK 10 kategoride 132 göstergeden oluşan ulusal sürdürülebilir kalkınma göstergeleri ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde üretmektedir.

Türkiye’deki sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin öncelikle bakanlıklar nezdinde çevresel sürdürülebilirlik bağlamında ortaya çıktığı söylenebilir. Bu bağlamda çevresel sürdürülebilirlik faaliyetleri ilk olarak 1978 yılında, çevre ile ilgili ulusal ve uluslararası faaliyetler kapsamında, Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı’nın kurulmasıyla devlet politikasında yerini almıştır. 1982 Anayasasında ise çevre koruması kavramı gündeme girmiştir (Budak, 2000). Buraya kadar olan süreçte sürdürülebilir kalkınma kavramının ise kullanılmadığı görülmektedir. 1980 sonrasında sürdürülebilirliğe dair ifadeler doğrudan bir şekilde yer almamakla birlikte çevresel sürdürülebilirliğe dair gelişmeler yer almaktadır (Tablo 2) (Okumuş, 2002).

Tablo 2: Yönetmelikler

Yıl	Yönetmelik
1983	Çevre Kanunu
1986	Hava Kalitesi Kontrol, Gürültü Kontrolü
1988	Su Kalitesi Kontrolü
1991	Katı Atık Kontrolü
1992	Çevresel Etki Değerlendirme
1993	Tıbbi Atık Kontrolü, Toksik Kimyasal Ürünler ve Maddelerin Kontrolü ve Zararlı Atık Kontrolü

Çevresel sürdürülebilirliğe dair çıkan bu kanun ve yönetmelikleri “Akdeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi”, “Nesli Tehlikede Olan Yaban Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme”, “Avrupa Yaban Hayatını ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi” gibi uluslararası düzenlemeler takip etmiştir (Arat, Türkeş ve Saner, 2002, s. 34). Türkiye’nin uluslararası sözleşmelere katılması ülke içinde sürdürülebilir kalkınma planlarını ve faaliyetlerini etkilemiştir. Bu bağlamda kalkınma planlarında çevresel sürdürülebilirlik ele alınmaya başlanmıştır.

2000’li yıllara gelindiğinde ise sürdürülebilirlik sivil toplum örgütleri tarafından da değerlendirilmeye alınmıştır. 2002 yılında “Sürdürülebilir Gelişme İçin Çevre Platformu” kurulmuştur. Bu platformun amacı sürdürülebilir kalkınmanın ekolojik dengeyle uyumlu bir şekilde işlemesidir. Platformun kurulmasında İstanbul Sanayi Odası, TÜSİAD, TEMA ve Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği gibi birçok sivil toplum kuruluşunun rolü bulunmaktadır (Serban, 2002, s. 43).

1.2.6.2. Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Uygulamaları

Sürdürülebilir kalkınma uygulamaları çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlara uygun bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Üçüncü kalkınma planıyla birlikte ekonomik sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik uygulamalarının başladığı söylenebilir. DPT tarafından ortaya konmaya başlanan sürdürülebilir kalkınma uygulamaları kalkınma planlarının dışında DPT’nin UNDP ile birlikte yürüttüğü “Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi” de yer almaktadır (Altunbaş, 2004, s. 56). Bu

uygulama kapsamında sürdürülebilir kalkınma için bilinçlendirilmek amacıyla kısa film ve belgeseller de hazırlanmıştır.

Sürdürülebilirlik kalkınma uygulamaları sadece ekonomi ve çevresel alanda değil sosyal alanda da yer almaktadır. Sosyal sürdürülebilir uygulamaları daha çok eğitim alanında yapılmıştır. “Eko-Okullar ve Okullarda Orman Projesi”, “Herkes İçin Eğitim”, “Haydi Kızlar Okula”, “Eğitime Yüzde Yüz Destek” ve “Yeşil Kutu Çevre Eğitimi Projesi” önde gelen sosyal sürdürülebilir uygulamalarındandır. Literatürde öne çıkan diğer sürdürülebilir uygulamaları ise şöyledir (Kaya ve Çobanoğlu, 2010, s. 410):

- Tarım alanında “İyi Tarım Uygulamaları”.
- Enerji alanında, “En-Ver Projesi” uygulaması.
- “TEIEN (Türkiye Çevresel Veri Değişim Ağı'nın Kurulması Projesi).
- “İklim Değişikliğinin Etkisinin Azaltılması ve Biyolojik Çeşitliliğin Korunması İçin Türkiye Sulak Alanlarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Projesi”.
- “Yıldız Dağlarında Biyolojik Çeşitliliğin ve Doğal Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Geliştirilmesi Projesi”.
- “Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi”.
- “İnsan Refahı ve Beslenmesinin İyileştirilmesi İçin Biyoçeşitlilik Koruma ve Sürdürülebilir Kullanımının Düzenlenmesi Projesi”.
- “Batı Toros Dağları Orman Ekosistemlerinin Sürdürülebilir Yönetimi Projesi”.

Türkiye’de sürdürülebilirlik kalkınma uygulamaları, ekolojiye ve çevreye olan duyarlılık anlayışları toplum içerisinde fark edilmeye başlanılmıştır. Türkiye’de çevreye olan ilgi, 1970’li yıllarda başlamıştır. 1978 yılında ise çevreyle alakalı hem ulusal hem de uluslararası faaliyetlerle ilgilenilmesi üzerine, Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı’nın faaliyete geçirilmesiyle devlet politikası içerisindeki yerini almıştır.

Türkiye’de çevre ve çevrenin korunmasıyla alakalı ilk olarak Anayasa başta olmak üzere, birden fazla hem tüzük hem de yönetmelik yer almaktadır. T.C. 1982 Anayasası’nın kabulüyle birlikte, çevrenin korunabilmesi kavramı ilk olarak anayasaya girmiştir. Bu anayasa içerisinde, çevre dengesinin ve sağlığının önemi göz önünde bulundururken, uygun çevrenin nasıl bir yapıda olması gerektiği ya da hangi özellikleri bünyesinde barındırması gerektiğine dair bir düzenleme yer almamaktadır (Egeli, 1996, s. 43).

1983 yılında faaliyete geçirilen Çevre Kanunu'nun temel amacı, çevreyi bütün bir şekilde ele almak, yalnızca çevresel kirliliğin önüne geçmek değil, bununla birlikte doğal kaynakların da yönetilmesine izin vermektir.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) hazırlamış olduğu beş yıllık kalkınma planları ele alındığında, Türkiye'de yer alan sürdürülebilir kalkınma planlarının süreç içerisindeki hem değişimi hem de gelişimi ele alınmaktadır. Küresel boyutta çevre koruma yönelimlerinin sağlanması, Türkiye'de yalnızca Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı içerisinde ele alınmıştır (Egeli, 1996, s. 53).

Türkiye'nin 2002 tarihinde Johannesburg Zirvesi'nde sunduğu Ulusal Rapor, 1992 Rio Konferansı zamanından 2002 tarihine kadar geçen on sene içerisinde ülkemizin sürdürülebilir kalkınma hedefindeki çabaların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Belirtilen rapor, bakanlık ve kamu kuruluşlarını, farklı sektörleri ve sivil toplum örgütlerini içerisine alan katılımcı bir yapıda hazırlanmış olup, Türkiye'nin 2002 yılı itibariyle; ekonomik, sosyal ve çevresel yapısını; yönetim, mevsim değişikliği, yoksullukla mücadele edebilme, yönetim ve sektörler gibi çeşitli başlıklar çerçevesinde ele alınmıştır.

Bu hususların dışında Türkiye, çevresel örgütlenme bakımından da ulusal ve uluslararası çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Çevre Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), ortak çalışmaları ile öne çıkmaktadır. Johannesburg Dünya Zirvesi'nin gerçekleşmesi için yapılan ulusal hazırlıkların koordine edilmesi, UNDP'nin de katkılarıyla yürütülen Ulusal Çevre ve Kalkınma Programı çerçevesinde oluşturulan Proje Koordinasyon Birimi tarafından sağlanmaktadır (TÜBİTAK, 2002, s. 36). Bu iş birlikleri, Türkiye'nin çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Rio Konferansı'nın kararlarını faaliyete geçirmek için hazırlanan "Yerel Gündem 21" eylem planı, Türkiye'de birçok ilde aktif olarak uygulanmaktadır. Bu plan, yerel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı amaçlamakta ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından dünyada en iyi uygulamalar arasında gösterilmektedir.

Türkiye'de sürdürülebilirlik, işletmelerin yalnızca kişisel çabalarıyla başarabilecekleri bir ilke değildir; aksine, küresel ölçekte işletmeler, devletler ve sivil

toplum örgütleriyle iş birliği yaparak sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak mümkündür. Bu tür örgütlenmeye Sürdürülebilir Gelişme İçin Çevre Platformu denilmektedir (Nemli, 2003, s. 77). Bu platform, 2003 yılında Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı, Deniztemiz Derneği, İstanbul Sanayi Odası, Türkiye Kalite Derneği, Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği, TEMA ve TÜSİAD gibi çeşitli dernekler tarafından kurulmuştur. Ayrıca, 2004 yılında Ankara’da kurulan Bölgesel Çevre Merkezi (REC), Türkiye’nin AB’ye katılma sürecini olumlu yönde etkilemiştir (Serban, 2002, s. 81).

İKİNCİ BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE MEDYA

Üniversiteler, toplumun sürdürülebilir kalkınmasını sağlama yolunda önemli bir aktör olarak, araştırma programlarında öne çıkan sürdürülebilirlik faaliyetlerini hayata geçirip teşvik ederek çok çeşitli şekillerde katkı sunar. Gelecek nesillerin eğitimi ve gelişiminden sorumlu olan bu kurumlar, öğrencilerin sosyal ve çevresel konulara yönelik farkındalıklarını derinleştirme noktasında büyük bir etkiye sahiptir. Üniversiteler, yürüttükleri araştırma faaliyetleri ile, sürdürülebilir kalkınma açısından çok önemli bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Bu sebeple üniversiteler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada büyük bir öneme sahiptir.

2.1. Sürdürülebilirlik ve Üniversiteler

Günümüz toplumlarında, eşitsizliklerin giderilmesi, ekonomik büyümenin ve istihdamın desteklenmesi, şehirlerin ve yerleşim alanlarının iyileştirilmesi, sanayileşmenin teşvik edilmesi, okyanusların ve ekosistemlerin korunması, enerjinin daha sürdürülebilir yöntemlerle üretilip tüketilmesi, iklim değişikliğiyle mücadele, sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarının yaygınlaştırılması, insan hakları hedeflerinin benimsenmesi gibi konularda üniversiteler önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, küresel dinamiklerin yarattığı toplumsal sorunlar karşısında üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik çalışmalar yapabilme kapasitesinden kaynaklanmaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu'nda ortaya konulan değerlendirme ve öneriler ışığında “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda Türkiye'nin Mevcut Durum Analizi Projesi”nde ortaya konulduğu üzere kalkınma hedeflerini yüksek seviyede etkileyebilme olgusunu içeren durumlar meydana gelmiştir. Bu bağlamda ekonomik anlamda ilerleme, toplumun her bir kesiminin bu büyüme süreçlerinden yararlanması, sanayileşme yapısında verimliliğin iyi noktaya gelmesi ve teknolojik ilerlemesinin yaşanması ve kaliteli eğitimlere erişilebilmeyi iyi hale getirerek; eğitim ile birlikte işgücü piyasasının gerekli görülen süreçlerini uyumlu bir noktaya getirmek ön planda olmaktadır. Ayrıca, Ar-Ge yapısının iyi bir noktaya getirilmesi,

faaliyetlerin ve üretkenliğin arttırılması, kadınların ve gençlerin işgüçlerine katılım göstermesi noktasında hedefin yükselmesi de politikaların uygulanması noktasında gerekli kılınmaktadır (www.sbb.gov.tr, 2019). 2030 gündemi kapsamında vurgulanan bir diğer önemli husus, sürdürülebilir kalkınma çabalarına özel sektör başta olmak üzere, toplumsal yapıların en yüksek seviyede dâhil edilmesinin gerekliliğidir. Toplumsal farkındalığı arttırmak ve tüm katılımcıları kapsamak amacıyla; eğitim kuruluşları, sivil toplum örgütleri, araştırma kurumları ve yerel yönetimler bu süreçte önemli sorumluluklar üstlenmekte ve aktif roller oynamaktadır. Raporun Türkiye’deki durumu ele alınarak, ilerleyen zamanlara ilişkin ülke stratejileri ve planları kapsamında uygulanacak olan önemli bir adımdır.

Hem doğal kaynakların hem de çevre değerlerinin gereksiz bir şekilde kullanılmasının önüne geçen, gelecek nesildeki kişilerin korunabilmesi amacıyla daha fazla pozitif yönlü ilkeler yapılmasını sağlayabilecek olan sürdürülebilir kalkınma, yaşamını sürdüren ve gelecek zamanda yaşamlarını sürdürecekt tüm toplumun, hali hazırda bulunan çevresel sınırlar kapsamında, ekonomik ve sosyal gelişmelere adil anlamda katılımlarını sağlayabilmek maksadıyla gerekli görülen tüketim ve üretim yapılarında görülen değişimle alakalıdır. Bu noktada özellikle medyaya ve eğitim kurumları sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde önemli görevler düşmektedir.

2.1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri Karşısında Üniversitelerin Konumu

19. yüzyılda çok hızlı bir şekilde ilerleyen ve gelişen sanayileşme faaliyetleri, 20. yüzyılda çevresel sorunları meydana getirmiştir. 21. yüzyıla gelindiğinde ise artan nüfus artışı, enerji kullanımı ve yoğun tüketim anlayışı sonucunda çevresel sorunlar küresel kriz boyutuna ulaşmıştır. Bu noktada sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında toplumun gelişimi, değişimi ve dönüşümü üzerinde önemli etkileri bulunan üniversitelerin yürüttüğü faaliyetler büyük bir önem arz etmektedir.

Üniversiteler; araştırma odaklı çalışmalar gerçekleştirerek, üretilen yeni bilgi ve becerilerin çıktılarını topluma kazandırarak toplumun güçlendirilmesini sağlama sorumluluğuna sahiptir. Bilgi üretilen kurumlar olarak üniversiteler, büyüklük ve barındırdığı öğrenci ve çalışan nüfusuyla şehirlere benzemektedir. Bu durum

üniversitelerin ekonomi, çevre ve toplum üzerinde önemli etkilerini ortaya çıkarmaktadır (Güngör ve Tanç, 2022, s. 47).

Üniversitelerin bulunduğu sosyal çevrelere göre işlevleri değişmektedir. Bu kurumların yapılanması ya kentin belirli bir bölgesinde ya da şehrin dışında yer alan kampüs alanlarında olması nedeniyle bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak toplumla etkileşim halindedir.

Bir bölgeye üniversitenin kurulmasıyla ekonomik, demografik, fiziksel ve hatta sosyo-kültürel yapıda bile değişim ve dönüşümler görülebilmekte, yerleşmenin ölçeğine göre bu etkiler üniversitenin yakın çevresine de taşabilmektedir. Küçük ve orta ölçekli kentlerde üniversitelerin etki görünürlüğü hep daha baskın olmuştur. Yerleşmelerde genellikle üniversitelerle birlikte kente fonksiyonel anlamda herhangi bir yenilik gelmediğinden ve neredeyse tüm dünyada küçük ve orta ölçekli kentlerde üniversite kurumu bir kalkınma ve soylulaştırma aracı olarak görüldüğünden, ana etki faktörünü üniversiteler meydana getirmektedir (Başaran, 2022, s. 161). Üniversiteye devam eden öğrenci sayısı nedeniyle toplumsal olarak bir nüfus hareketliliği yaratırken, söz konusu öğrencilerin ve ailelerinin kent içinde çeşitli gereksinimlerinin giderilmesi ve bunları karşılayacak kurum ve kuruluşlarla ekonomik bir canlanma, eğitim öğretim sürecinde yapılan sosyal proje ve etkileşimlerle o çevrede değişim ve gelişme yönünde bir değişim ajanı olarak etkili olmaktadır.

Üniversiteler, etkileri bakımından kentlerin en önemli bileşenlerinden biri haline gelmiştir. Büyük bir insan topluluğunu bünyelerinde barındırmaları ve kamu ya da özel sektör kanalıyla ciddi bütçeler kullanmaları üniversiteleri yerel, bölgesel ve niteliğine göre ulusal veya küresel anlamda ciddi bir aktöre dönüştürmüştür. Bu etkilerin derecesi üniversitelerin kuruldukları kentlerin bazılarının zamanla metropoller haline gelmeleriyle veya zaten metropol niteliği taşıyıp çok farklı fonksiyonel özellikler kazanmalarıyla değişebilmektedir (Başaran, 2022, s. 165).

Sürdürülebilir kalkınma kapsamında, üniversitelerin topluma önemli katkılar sağladığı ortaya konulmuştur. Sürdürülebilirlik üzerine yapılan çok sayıda ulusal ve uluslararası araştırma da bu durumu doğrulamaktadır. “BM Gündemi 2030” ve UNESCO girişimi “Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim”, üniversitelerin daha sürdürülebilir bir toplum inşa etmedeki ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmadaki görev ve

sorumluluklarının önemli bir etken olduğunu vurgulanmaktadır (www.unesco.org.tr). Herkes için eğitim programları, sözleşmeler ve tavsiye kararları bu konuda önemli adımlardandır.

Üniversiteler, toplumun sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek amacıyla araştırma programları çerçevesinde sürdürülebilirlik faaliyetlerini hayata geçirerek ve teşvik ederek çeşitli şekillerde katkı sağlayabilmektedir. Gelecek nesillerin eğitimi ve gelişiminden sorumlu olan üniversiteler, öğrencilerin sosyal ve çevresel konularda farkındalıklarını artırmada önemli bir etkiye sahiptir. Üniversiteler, araştırma faaliyetleri ile, sürdürülebilir kalkınma açısından çok önemli bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Bu sebeple üniversiteler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada büyük bir öneme sahiptir.

Üniversiteler, eğitim programlarının yanı sıra gerçekleştirdikleri projelerle, kampüs içi sürdürülebilirlik, enerji ve iklim değişikliği, atık yönetimi, su yönetimi, çevre dostu ulaşım olanakları gibi konulara odaklanmaktadır. Üniversitelerin sürdürülebilirlik vizyonları sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir ön koşuldur. Üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin değerlendirilmesi üniversitelerin farkındalıkları ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarındaki yerinin ortaya konması açısından önemlidir (Bal ve Bozaykut, 2022, s. 43).

Üniversitelerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik performansları çeşitli kategorilerde değerlendirilmektedir. Bu noktada 2008 yılında uygulanmaya başlanan Sürdürülebilirlik İzleme, Değerlendirme ve Derecelendirme Sistemi STARS, 2010 yılında geliştirilen UI GreenMetric derecelendirme sistemi ve 2019 yılında uygulanmaya başlanılmasından itibaren yıllık olarak yayınlanan Times Yükseköğrenim Etki Sıralaması gibi BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını esas alan derecelendirme sistemleri de her geçen gün önem kazanmaktadır (Bal ve Bozaykut, 2022, s. 44). Üniversitelerin sürdürülebilirlik performanslarını izlemelerine, şeffaf bir şekilde raporlamalarına ve bu alandaki iyileştirmeleri teşvik etmelerine olanak tanıyan önemli bir araçlardır. Sürdürülebilirlik raporları ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin değerlendirilmesi sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada önemli bir farkındalık ve veri ağı sunmaktadır.

2.1.2. Üniversitelerin Roller ve Görevleri

Üniversiteler, toplum ve çevre üzerinde direkt olarak etkileri bulunan önemli şekilde nüfusları, ölçütleri ve kampüs faaliyetleri sebebiyle literatür içerisinde “küçük şehirler” şeklinde ifade edilebilmektedir (Mohammadalizadehkorde ve Weaver, 2018, s. 11). Geniş bir etki alanına sahip olması sebebiyle, 21. Yüzyılın ikinci on yıllık döneminde artış gösteren seviyede hem üniversite hem de yükseköğretim kurumlarının topluma ve çeşitli paydaşlara ilişkin sorumlu davranışlar gösterdiği belirtilmektedir. Bu durumda sürdürülebilir kalkınma gündemini daha ileri bir boyuta taşıyabilmektedir. Üniversiteler yalnızca kaliteli eğitimler verebilme yetenekleri kapsamında değerlendirilmemektedir. Toplumun iyi bir noktaya taşınması noktasında da üniversitelere önemli rol düşmektedir (Nejati ve Nejati, 2012, s. 101).

Gelecek nesillerin gelişebilmesi ve iyi bir noktaya gelmesi kapsamında üniversitelere oldukça fazla rol düşmektedir. Üniversiteler uygulayacakları sürdürülebilirlik kapsamındaki rolleri ve görevleriyle toplum içerisinde yaşamlarını sürdüren öğrenciler açısından oldukça önemlidir. Üniversiteler kaliteli eğitimler sunmanın dışında, sürdürülebilirlik olgusunun akademik terimler içerisinde de detaylı bir şekilde bahsetmesi gerekli kılınmaktadır.

Bu kapsamda birçok eğitim kurumları, uluslararası anlamda deklarasyon ve beyanname imzacısı olarak adlandırılan sürdürülebilir kalkınma hedefinde bulunmalıdır. Üniversitelerin; araştırma, ilerleme, değerlendirme, faaliyet ve raporlama gibi çeşitli sürdürülebilirlik uygulamalarını uyguladıkları görülmektedir. Bu hususların dışında sürdürülebilirlik kavramı, üniversite sıralamalarını da ön plana çıkarmaktadır (Ragazzi ve Ghidini, 2017, s. 112).

Sürdürülebilirliğin akademik kurallar kapsamında dikkate alınması noktasında duyulan ihtiyacın iki yönlü olduğu bilinmektedir. Küçük şehirler olarak adlandırılan üniversiteler, sınırları kapsamında ortaya çıkan sosyal, bilimsel ve eğitimsel faaliyetleri ön planda tutmalıdır. Ön plandaki bu faaliyetler kapsamında; malzeme tüketimi, atık üretimi, su, ulaşım, elektrik ve enerji gibi çeşitli karmaşık yapıları en basite indirmek gelmektedir. Üniversiteler politik ve toplumsal anlamda sürdürülebilirlik kapsamında dönüşüm gerçekleştirmesi amacıyla, gelecek nesillerin eğitiminde ve geleceğin

profesyonel bir şekilde yetişmesi noktasında toplumda önemli rol oynadığı bilinmektedir (Ragazzi ve Ghidini, 2017, s. 112).

Üniversiteler tarafından sürdürülebilirliğin tanıtılabilir olması; kavramın anlaşılması ve önemi noktasında araştırmalar toplanarak, öğretim yöntemiyle topluma aktarılması ve çevresel yöntemin de geliştirilebilmesi sayesinde gerçekleşebilmektedir. Sürdürülebilirlik kapsamında; sürdürülebilirlik politikaların geliştirilebilir olması, kampüs sürdürülebilirliğinin uygulanabilmesi, çevresel girişimlerde bulunma, eğitim ve araştırma alanlarında gerçekleştirilen düzenlemeler yer almaktadır. Bununla birlikte, yerel paydaşlarla bilgi paylaşılmasına imkân sağlayan iletişim ağının kurulması, özel ve kamu sektörleriyle sürdürülebilirlik için öğrenme ve inovasyona olanak sağlayacak çeşitli iş birliklerinin oluşturulması yöntemiyle farklı girişimlerde bulunulması gerekmektedir (Liobikiene ve Minelgaite, 2018, s. 473).

Üniversitelerin; araştırma, ilerleme, değerlendirme, faaliyet ve raporlama gibi çeşitli sürdürülebilirlik uygulamalarını uyguladıkları görülmektedir. Bu uygulamaların dışında sürdürülebilirlik kavramı, üniversite sıralamalarını da ön plana çıkarmaktadır.

Diğer tüm kuruluşlarla beraber üniversitelerin sorumlulukları ve rolleri kapsamında bütüncül bakış açısına sahip olunması beklenilmektedir. Ayrıca, alınan tüm kararların uzun vadede etkili olması ve devamlılık sağlaması gerekmektedir (Nejati ve Nejati, 2012, s. 101).

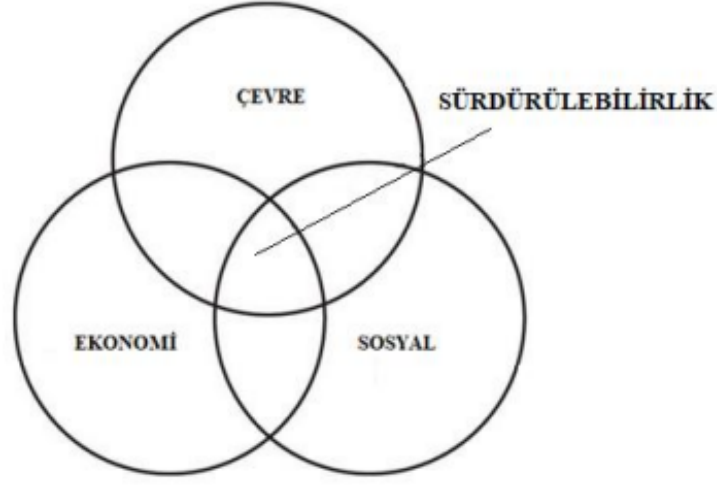
Tablo 3: Üniversitelerin Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Sorumlulukları ve Faaliyetleri

SOSYAL	ÇEVRESEL	EKONOMİK
YÜKSEKÖĞRETİM SORUMLULUK KAPSAMI		
ORGANİZASYON OLARAK		
Kişisel refah	Atık ve kirlilik	Finansal şeffaflık
Kişisel gelişim	Doğal kaynakların korunması	Kısa ve uzun dönem finansal sürdürülebilirlik
Sağlık ve güvenlik	Enerji	Değer yaratma
İnsan hakları	İklim değişikliği	Toplumsal kalkınma
Sosyal ve kültürel çeşitlilik	Biyo-çeşitliliğin korunması	Yolsuzlukla mücadele
İstihdam edebilirlik		Örgütsel yönetim
EĞİTİM VE ARAŞTIRMA KURUMU OLARAK		
Mezunların verdiği yönetsel kararlarda ve davranışlarda sosyal sorumluluk	Mezunlar ve ortaklar tarafından verilen yönetsel kararlara çevresel sürdürülebilirlik konularının dahil edilmesi	Mezunların, toplumun ve şirketlerin ekonomik ve etik gelişimlerine katılımları
Mezunların kişisel ve profesyonel refahı		Mezunların ve ortakların uzun vadeli vizyona sahip olmaları
FAALİYET KOLLARI		
ORGANİZASYONDA		
Çalışma ve öğrenim koşulları	Şeffaflık politikası	Uluslararası strateji
Farklılık politikası, eşit fırsat planları	Sera gazı emisyon yönetimi, atık vd.	Toplumsal katılım ve kalkınma
Bilgiye erişim	Enerji politikası	Yatırım ve ücret politikası
Entelektüel gelişim	Yapı çözümleri	Kalite ve etkinlik yönetimi
Sosyal iletişim	Biyo-çeşitlilik planları vd.	Risk yönetimi
PROGRAM VE ARAŞTIRMALARDA		
Pedagojik yaklaşım, müfredat içeriği, yaparak öğrenme, araştırma temaları, çapraz araştırma, örnek davranış, gelişen bilgi kaynakları, standart oluşturulması vd.		

Kaynak: (UNEP, 2014, s. 19)

Tablo 3’de görüldüğü gibi yükseköğretim kurumları şeklinde adlandırılan üniversitelerin; çevresel, sosyal ve ekonomik olarak ifade edilen sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu yer almaktadır. Ayrıca bu kapsamda, toplumsal açıdan taşımış oldukları sorumluluklar da değerlendirilmiştir. Üniversitelerin bir organizasyon olarak ele alınması, bir eğitim ve araştırma kurumu olarak sorumlulukları ele alınarak, organizasyon içerisindeki faaliyetleri de belirtilmiştir.

Şekil 3: Sürdürülebilirlik Modeli

Şekil 3’de sürdürülebilirlik modeli görülmektedir. Üniversitelerin bir organizasyon şeklinde bilinmesi ve tüm yapılarda sorumluluklarını eş zamanlı olarak gerçekleştirmesi ve güçlü rollerini ön planda tutması yoluyla sürdürülebilirliği sağlayacağı ifade edilmektedir (Kane, 2010, s. 5). İş yapış süreçlerini bu kapsamda devam ettirmeleri sonucunda, sürdürülebilirlik kapsamında kurumsal değişimleri sağlayabilecek ilkeler ve stratejiler geliştirilmesi noktasında önemli bir sistem elde edebileceklerdir.

Üniversitelerin, sürdürülebilir bir topluma gelebilmesi noktasında liderlik sağlayarak, sürdürülebilirlik yolunda elde tutulacak değerleri uygulamaları gerekmektedir. Gelecek nesillerin eğitilebilmesi ve sürdürülebilirlik bilgisinin yayılması noktasında önemli rollerin dışında, sürdürülebilirliğe ulaşılması noktasında üniversitelerin diğer bir önemli rolü, üniversitelerin sürdürülebilir toplum için model olarak ele alınması şeklinde ifade edilmiştir (Evangelinos, Jones ve Panoriou, 2009, s. 1154). Sürdürülebilirliğin bilgisi ve önemi noktasında, bilginin yayılabilir olmasını sağlayacak düzenlemelere ve sürdürülebilir kalkınmanın temel prensiplerini içeren araştırmalara yer verilmesine gerek duyulmaktadır.

Öğrencilerin bireysel kimliğine, dünyaya bakış açısına ve değerlerine yön veren üniversiteler, daha iyi bir geleceğin hazırlanması için öğrencilere etik değerlerin ve uzman yetkinliğin aktarılabilmesi sorumluluğunu bünyesinde taşımaktadır (Dagiliute, Liobikiene ve Minelgaite, 2018, s. 473). Bu kapsamda, üniversitelerin sürdürülebilirlik kapsamında ifade ettikleri taahhütleri müfredatın içerisine dâhil etmeleriyle beraber, çevreyle alakalı farkındalığın oluşturulmasına yarar sağlayarak, öğrencilerin davranışlarına ve algılarına katkı sağlayabileceği, sürdürülebilirlikle alakalı kişiliklerini ilerletebileceği de söylenebilmektedir.

Eğitimli kişilerin çevre kalitesiyle daha fazla ilgileneyeceği ve oluşacak zararların farkında olabildikleri için çevreye ilişkin sorumlulukların belirlenmesi noktasında daha motive oldukları saptanmıştır. Ancak, daha eğitimli bireylerin daha yüksek bir seviyede çevresel bilgilere sahip olabilmeleri, zaman geçtikçe bu bilginin çevreye ilişkin davranışa dönüşebilmesini de sağlayabilmektedir (Nejati ve Nejati, 2012, s. 101). Sürdürülebilir bir toplumun hayata geçirilmesi ve pratik bir şekilde uygulanabilmesi noktasında üniversitelerin özel sektörler ve sivil toplum kuruluşlarıyla çeşitli sürdürülebilirlik araştırmaları ve politikaları kapsamında iş birliği yapmaları gerekmektedir.

Üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin ne yönde olması, hangi hususlara öncelik sağlaması, eğitim ve araştırma vizyonlarıyla beraber içerisinde bulunmuş olduğu topluma sağlamış olduğu yararı ne yönde arttıracak da oldukça önemlidir. Bu hususa bağlı bir şekilde üniversiteler, yönetim tarzlarını da tekrardan düzenlemeye ihtiyaç duymuştur. Konuyla alakalı ortaya çıkacak stratejilerin iletişimi, çalışmaların birden fazla kesime ulaşabilmesi konusunda oldukça önemlidir. Ayrıca, üniversitelere rehber olabilmek ve sürdürülebilirlik faaliyetlerine olanak sağlayabilmek için de üniversite derecelendirme sistemlerinden yararlanılmıştır (Bayhantopçu ve Özuyar, 2021, s. 397).

İklimlerin değişiklik göstermesi ve çevresel sorunlar artık geri dönüşü olmayan bir şekilde toplumun büyük bir bölümünü etkileyebilmektedir. Bu sebepten dolayı, toplumun önemli bir bölümünün iklim değişikliğinin getirmiş olduğu etkileri aza indirme ve çevreye daha duyarlı olabilme noktasında sorumluluk alması gerekmektedir. Bu kapsamda; üniversitelere öğrenme, öğretme, araştırma ve bilgi aktarılması yoluyla iklim değişikliklerini aza indirme noktasında ciddi bir rol ve sorumluluk düşmektedir (Tan ve

Chen, 2014, s. 649). Bu durumlar dışında; üniversitelerin inovatif çalışmaları harekete geçirmesi de gerekmektedir.

Üniversiteler, "küçük bir şehir" gibi nitelendirilmektedir. Bu durum, sürdürülebilirlik açısından iki önemli hususu beraberinde getirir. İlk olarak, kampüsler ve üniversiteler atıklar, hava ve su kirliliği ve tehlike içeren kimyasal maddelerin kullanımı gibi çevresel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. İkinci olarak ise, gıda, kağıt, enerji ve inşaat malzemeleri gibi atıkların çevreye verdiği zararlar, üniversitelerin bu konuda dikkatli olmasını gerektirir (Finlay ve Massey, 2012, s. 154).

Çevreye duyarlı olma, çevre için faaliyetler ortaya koyabilme ve geliştirebilme de üniversitelerin sürdürülebilirlik ile alakalı rolleri ve görevleri açısından oldukça önemlidir. Üniversitelerin bu konularla ilgili Ar-Ge çalışmaları sürdürmesi ve öğrencileri bu noktada destekleyecek uygulamaları da faaliyete geçirmesi beklenilmektedir.

Üniversitelerin sürdürülebilir bir kampüse sahip olabilmeleri ve bu konuda yürütülen etkin faaliyetler ilk olarak 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nda ele alınmıştır. Konferansın sonucunda; UNESCO ve UNEP, Uluslararası Çevre Eğitimi Programı’nı 1975’te faaliyete geçirilmiştir. Belirtilen konferanstan hemen sonra, sürdürülebilirlikle alakalı ilk program gerçekleştirilmiş ve üniversitelerin direkt olarak sürdürülebilirlikle alakalı ilgilenilmesini ve bu noktada ilk olarak 1977 yılında Tiflis Deklarasyonu’nun yapısal temelini oluşturmuştur. Bu çalışmanın hemen ardından sürdürülebilirlikle alakalı tartışmalar, üniversitelerin gündemine aktif bir şekilde girmiştir. Ayrıca, üniversiteler karşılıklı ortak kararlar almaya ve çeşitli bildiriler yayınlamaya da başlamıştır. İlk olarak 1990 yılında Fransa’da Talloires Üniversitesinde rektörlerin hazırlamış olduğu 10 eylem planı yer almıştır (Grindsted, 2011, s. 33).

1990 yılından sonra yükseköğretim içerisinde, sürdürülebilirlikle ilgili farklı konferanslar düzenlenmiştir. 30’den fazla bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiriler içerisinde; çevresel bozulma, topluma ilişkin tehditler ve sürdürülemez bir tüketim ele alınmıştır. Üniversite yönetiminin ve öğretim üyelerinin sürdürülebilir toplumun oluşması noktasında çeşitli çalışmaların hayata geçirilmesi, araştırmaları teşvik ediyor olması ve sürdürülebilir kalkınmanın üniversite müfredatları içerisinde çeşitli disiplinlere dahil edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır (Lozano ve Lukman, 2013, s. 15).

Bu bildirilerin sonucunda; yeşil üniversite, eko-kampüs ve yeşil kampüs gibi çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Bu projeler dışında, 2007 yılında Zürih’te küresel bilgi paylaşımını destekleyebilmek amacıyla Uluslararası Sürdürülebilir Kampüs Ağı (ISCN) isminde bir platform faaliyete geçirilmiştir. Belirtilen platform içerisinde ISCN ve GULF iş birliğinde Sürdürülebilir Kampüs Bildirgesi oluşturulmuştur. Bu faaliyetler dışında; Yükseköğretimde Sürdürülebilirliğin Geliştirilmesi Derneği (AASHE) tarafından üniversitelerin Sürdürülebilirlik, İzleme, Değerlendirme ve Reyting Sistemi (STARS) projeleri ileriye sürülmüştür (AASHE, 2019, s. 47).

Bununla birlikte, UNEP’in çevre eğitimiyle alakalı amiral programı olarak bilinen, Küresel Üniversiteler Çevre ve Sürdürülebilirlik Ortaklığı (GUPES) 2010 tarihinde hayata geçirilmiştir. UNEP üniversitelerin sürdürülebilir kalkınmadaki rolünü önemli derecede desteklemektedir. Ayrıca, üniversiteler içinde küresel anlamda bir ödül programını hayata geçirmiştir (UNEP, 2014, s. 12).

Belirtilen bildiriler ve programlar doğrultusunda son zamanlarda dikkat çeken çalışmaların başında, Endonezya Üniversitesi tarafından 2010 yılında başlatılan UI GreenMetric Dünya Üniversiteler Sıralaması gelmektedir. GreenMetric, üniversiteleri sürdürülebilirlik davranışlarına göre küresel ölçekte ilk kez sıralayan bir kuruluş olarak öne çıkmaktadır. Bu kuruluş, eğitimde sürdürülebilirliği teşvik etmek ve kampüslerin yeşil bir yapıya kavuşmasını sağlamak amacıyla çeşitli politikalar uygulamaktadır (Suwartha ve Sari, 2013, s. 49).

2.1.3. 21. Yüzyılda Üniversiteler

21. Yüzyıla üniversitelerin toplumlar için taşıdığı önem ve gerçekleştirmiş zorunda kaldıkları amaçlar daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Toplumun üniversitelerden beklentilerinin gün geçtikçe artmasıyla birlikte, üniversitelerin de bu beklentileri karşılama noktasında çeşitli çabalar harcadıkları söylenebilmektedir. Eksik yönlerinde giderilmesi noktasında çeşitli düzenlemeler ve faaliyetler sunulmuştur. Eğitim, insanoğlunun varlığını sürdürdüğü günden itibaren söz konusu olan bir durumdur. İnsanların ihtiyaçlarına göre eğitimin süresi, niteliği ve şekli değişiklik gösterebilmektedir (Doğramacı, 2007, s. 43).

Gelişimine devam eden ülkenin en değerli varlığı, eğitilmiş olan insan gücüdür. Bu kapsamda üniversitelerin önemi de oldukça fazladır. Üniversiteler toplumlara en üst seviyede eğitim verebilen, farklı alanlarda topluma rol model olan, devlet politikalarını düzenleyebilen, düşüncelerin ve fikirlerin tek bir çıkış kaynağı olarak bilinmektedir. Bununla birlikte, toplumların yaşamış olduğu problemlere ulusal ve evrensel anlamda çözümler arayabilen kurumlar olarak bilinmektedir (Değirmencioğlu ve İnal, 2015, s. 54).

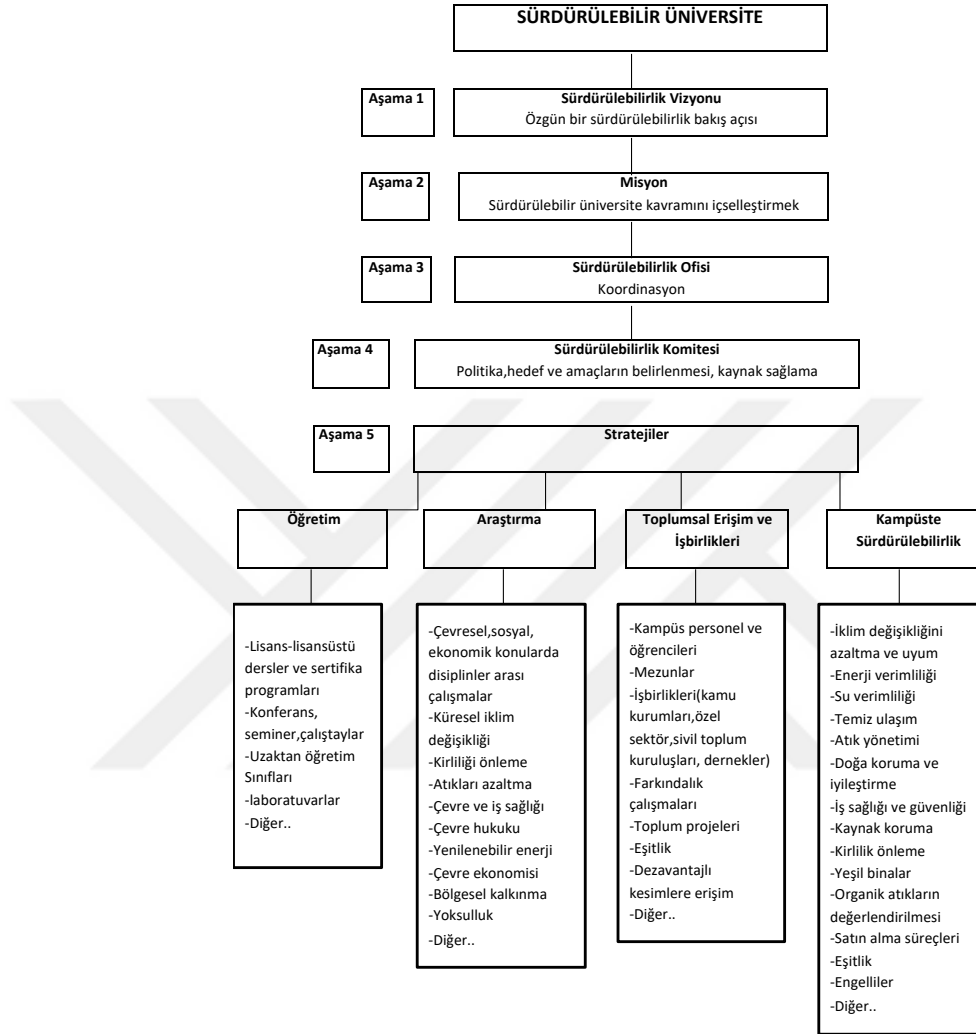
Üniversite; doğrunun aranmış olduğu, her bakımdan fikrin, gerçeğin ve görüşlerin tartışılmış olduğu bir yerdir. Bu nedenle üniversitelerin temel görevlerinin en başında eğitim gelirken, diğer görevleri arasında ise bilim ve bilgi üretmek yer almaktadır. Üniversiteler toplumun gerisinde değil, devamlı olarak toplumun önünde giden, liderlik gösteren kurumlardır. Üniversiteler; ülkenin eğitimine, ekonomisine, siyasi ve sosyolojik yapısına direkt olarak etki edebilmektedir. Ayrıca üniversitelerin yetiştirmiş olduğu insan gücünün taşıdığı kimliği, özellikleri ve bilgileri evrensel boyutlara ve değerlere taşıması gerekli kılınmaktadır (Başkan, 2001, s. 65).

Dünyada görülen teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmeler sonucunda meydana gelen bölgesel kalkınmayı karşılama ihtiyacı; yükseköğretime olan talebin artırılması noktasında da önem arz etmiştir. Üniversiteler bu ihtiyacı giderme noktasında çeşitli zorluklar çekmiştir. Yeni oluşumlar genellikle zorlu bir süreçten geçmektedir. Sürekli yenilik ve gelişimin beklenildiği üniversiteler, bu talebi karşılama noktasında çeşitli araştırmalar yapmalıdır. Üniversiteler toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik yapısından oldukça fazla etkilenmektedir. Sosyo-ekonomik ve toplumsal kültürün kötü yöne gitmesi durumunda üniversiteleri zorlu bir süreç bekleyecektir.

2.1.4. Sürdürülebilir Üniversite Modeli

Sürdürülebilirlik alanında çalışmalarını devam ettirmek isteyen üniversiteler için, aşağıda sunulan model önemli bir yol haritası ve rehber niteliği taşımaktadır.

Şekil 4: Sürdürülebilir Üniversite Modeli

Kaynak: (Kane, 2010, s. 5)

Sürdürülebilirlik üniversite modellerinden detaylı bir şekilde bahsetmek gerekirse ilk olarak, sürdürülebilir bir üniversite olma düşüncesini benimseyen üniversitelerin sürdürülebilirlik vizyonunu belirlemiş olması gerekli kılınmaktadır. Üniversitelerin kendilerine has özellikleri bulunmaktadır (Velaquez, 2006, s. 813). Bu doğrultuda da her bir üniversite kendi dinamiklerini dikkate alarak, sürdürülebilirlikle alakalı bir vizyon oluşturmalıdır. Ayrıca, sürdürülebilirliğin tanımı gereğince yapmış olacağı birçok girişimde sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan meydana gelebilecek olumsuz durumları

aza indirmek gerekli kılınmaktadır. Bunları gerçekleştirirken de topluma öncülük edebilme gibi sorumlulukları da bulunmaktadır.

İkinci aşamada ise; misyonun tanımlanabilir olması yer almaktadır. Bu durum için üniversite, sürdürülebilirlik kapsamında ilk olarak hangi konumda olduğunu bilmeli ve vizyonu içerisinde belirlemiş olduğu noktaya kimlerin ulaşabileceğini belirgin hale getirmelidir. Üçüncü aşama, sürdürülebilirlikle alakalı birçok çalışmaların devam ettirileceği bir sürdürülebilirlik ofisinin kurulması yer almaktadır. Üniversitelerin bünyesinde gerçekleştirilecek tüm faaliyetlerin ve düzenlemelerin bu ofis içerisinde koordine edilmesi gerekli kılınmaktadır. Gerçekleştirilen çalışmalar ise rapor olarak sunulmaktadır. Web sayfası faaliyete geçirilerek, sürdürülebilirlik çalışmalarının duyurulması ve görünürlüğü ofis tarafından sağlanmaktadır.

Dördüncü aşamada; konuyla alakalı uzmanların bir araya geldiği bir grubun oluşturulması yer almaktadır. Grup, üniversitelerin sürdürülebilirlikle alakalı amaçlarını, hedeflerini ve politikalarını belirlemelidir. Ayrıca bu konular günlük işleyişlere dâhil edilmelidir. Bununla birlikte, finansal kaynakların elde edilebilir olması noktasında da komite gerekli bildirimleri sunmalıdır.

Beşinci aşamada ise stratejinin ortaya konulması yer almaktadır. Strateji dört temel aşama üzerinden ele alınmaktadır. Eğitim-öğretim, iş birlikleri, toplumsal erişim ve kampüste görülen sürdürülebilirlik stratejinin oluşmasını sağlayan dört temel etkidir. Sürdürülebilirlikle alakalı araştırmalar, ders içerikleri ve iş birlikleri 1970’li yıllara kadar dayanmaktadır. Sürdürülebilirliğin kampüsün işleyişine dâhil edilmesi ise oldukça yeni bir durumdur. Belirtilen dört temel stratejinin uygulanabilmesi noktasında sürdürülebilirlikle alakalı farkındalıkları arttırmak ve çevreye verilen zararı en aza indirme noktasında teknolojinin kullanılması da oldukça önemlidir.

2.1.5. Türkiye’de Sürdürülebilirlik Faaliyetlerine İlişkin Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Durumu

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı himayesinde “surdurulebilirkalkinma.gov.tr” web sitesinden Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik bilgiler ve faaliyetler duyurulmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) uygulanmasını ulusal düzeyde takip edilmesini ve koordinasyonunu

sağlayabilmek amacıyla Strateji ve Bütçe Başkanlığı başkanlığında; tüm bakanlıkların ilgili bakan yardımcıları, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve Türkiye İstatistik Kurumu başkanlarından oluşan Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Koordinasyon Kurulu 19.07.2022 tarihli ve 31897 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2022/12 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle kurulmuştur (www.mevzuat.gov.tr, 2022).

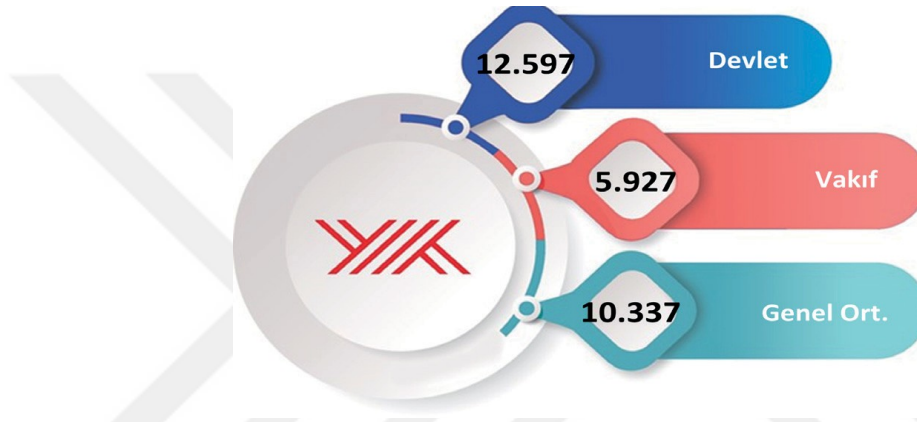
2.1.6. Türkiye Üniversitelerinde Sürdürülebilirlik ile İlgili Yapılan Uygulamalar

22-23 Kasım 2023 tarihleri arasında İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi tarafından çevrimiçi düzenlenen "Yoksulluğu Azaltmada Bölgesel Politika ve Stratejilerin Geliştirilmesi" konulu eğitim programında "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Ulusal Politikaya Entegrasyonu: Türkiye'nin Deneyimleri" konulu eğitim verilmiştir (<http://www.surdurulebilirlikkalkinma.gov.tr/>).

Kamu kurumları başta olmak üzere tüm yurtdışı atıkların kaynağında ayrıştırılması esasına uygun olarak “Sıfır Atık” Projesi yürütülmektedir. Proje kapsamında 15 bin kamu görevlisine eğitimler verilerek, “Sıfır Atık” uygulamasıyla alakalı mevzuat taslağı hazırlanmıştır. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı başta olmak üzere, Başbakanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisi, TRT gibi kurumlar resmi olarak “Sıfır Atık” uygulamasına geçmiştir.

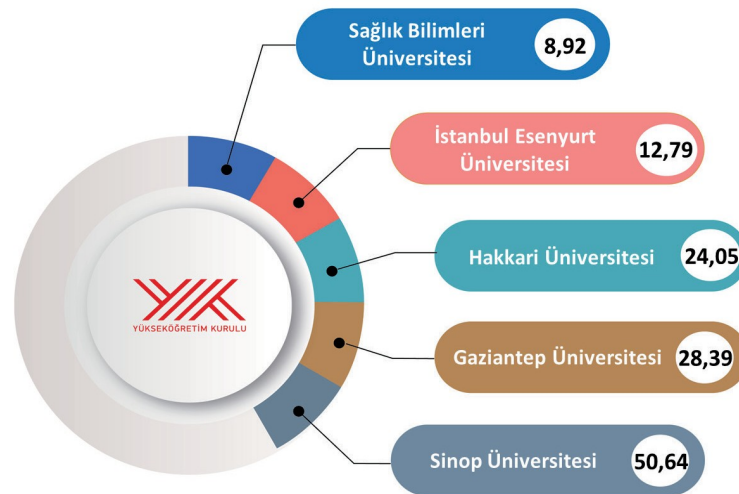
Yüksek Öğretim Kurulu'nun 2023 yılında yayınladığı Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporu verilerine göre: 2022 yılında 179 üniversite toplam 1.860,62 GW-saat elektrik enerjisi kullanmıştır. Üniversite yerleşkelerinde tüketilen enerjinin ortalaması yıllık 544,551 kW-saat/kişi, ortancası 357,77 kW-saat/ kişidir. Kişi başı 120 kW-saat ve daha az enerji tüketen üniversite sayısı 35'tir. Aşağıda yer alan şekiller alana ilişkin verileri ortaya koymaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2023).

Şekil 5: Üniversitelerin Elektrik Enerjisi Tüketim Ortalaması (MW-saat)

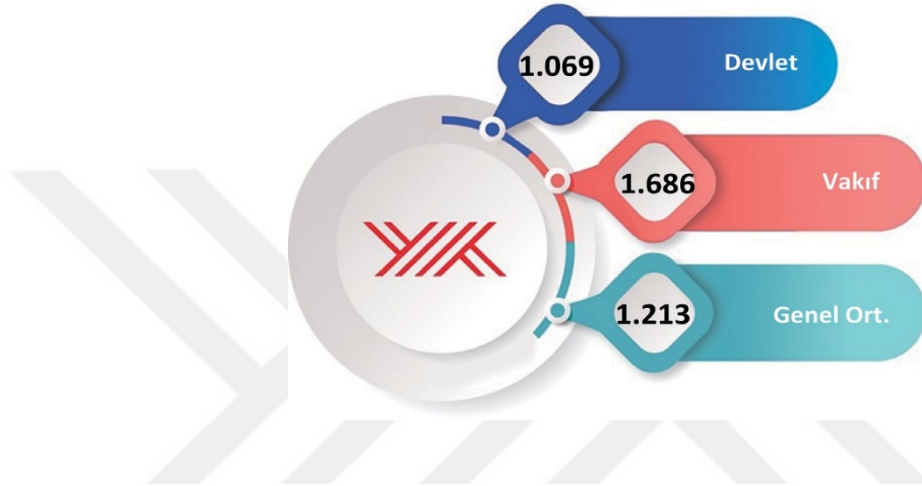
Kişi başı elektrik enerjisi tüketiminin en düşük olduğu ilk 5 üniversite listesinde Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Hakkari Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi ve Sinop Üniversitesi yer almaktadır.

Şekil 6: Kişi Başı Elektrik Enerjisi Tüketiminin En Düşük Olduğu Üniversiteler

2022 yılında 64 üniversitede toplam 77,653 GW-saat yenilenebilir elektrik enerjisi üretilmiştir. Bu üniversitelerin yerleşkelerinde tüketilen enerjinin ortalama %12'si yenilenebilir kaynaklardan sağlanmaktadır.

Şekil 7: Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üretimi Ortalaması (MW-saat)

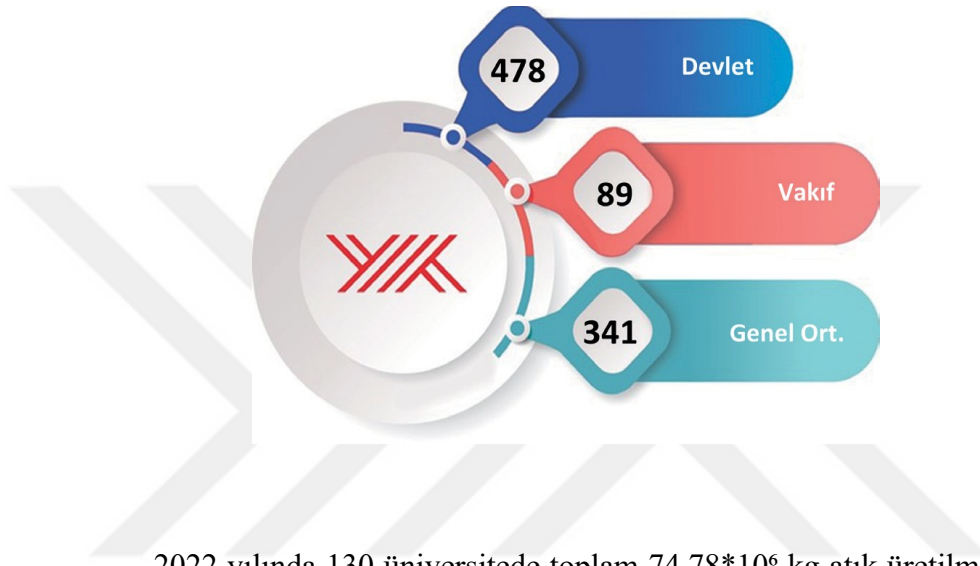

Şekil 8: Enerji Tüketimi İçinde Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımının En Yüksek Olduğu Üniversiteler (%)

2022 yılında 183 üniversitede toplam $62,65 * 10^6 \text{ m}^3$ su kullanılmıştır. Üniversite yerleşkelerinde tüketilen su miktarının ortanca değeri $5,89 \text{ m}^3/\text{kişidir}$. Kişi başı 5 m^3 ve daha az su tüketen üniversite sayısı 86'dır.

Şekil 9: Su tüketimi ortalaması (bin m^3)

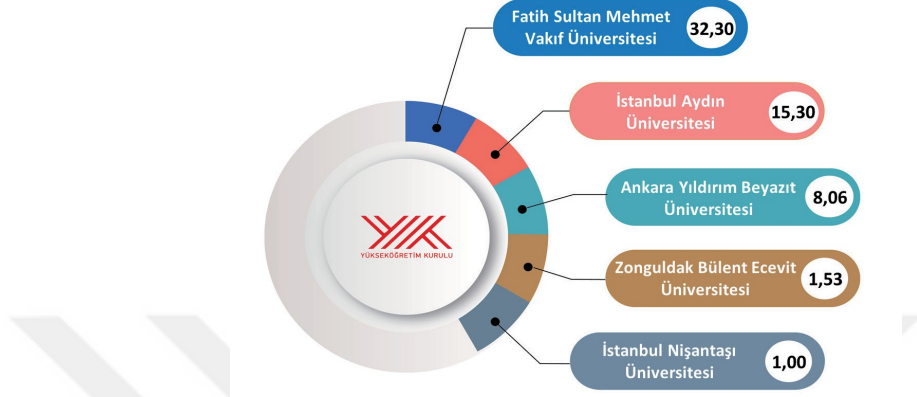
2022 yılında 130 üniversitede toplam $74,78 * 10^6 \text{ kg}$ atık üretilmiştir. Yıllık kişi başı atık miktarı ortalama $19,72 \text{ kg'dır}$. Kişi başı 12 kg ve daha az atık üreten üniversite sayısı 104'tür.

Şekil 10: Kişi başı üretilen atık ortalaması(kg)

2022 yılında 126 üniversite toplam 11,95*106 kg atığı geri dönüşüme kazandırmıştır.

Şekil 11: Geri Dönüşüme Kazandırılan Atık Oranının En Yüksek Olduğu Üniversiteler

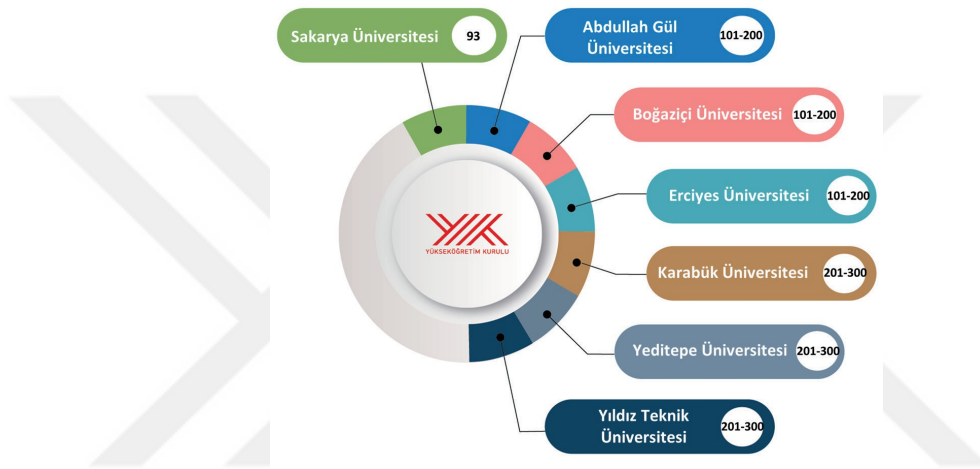
Yoksullukla mücadele endeksi sıralamalarında en başarılı ilk 5 üniversite listesinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Abdullah Gül Üniversitesi yerlerini muhafaza ederken, listeye İstanbul Aydın Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi 2022 yılında dâhil olmuştur.

Şekil 12: Yoksullukla Mücadele Endeksi Sıralamalarında En Başarılı Üniversiteler

İklim eylem endeksi sıralamalarında en başarılı ilk 5 üniversite listesinde Sakarya Üniversitesi, Abdullah Gül Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi yerlerini muhafaza ederken, listeye Yıldız Teknik Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi 2022 yılında dâhil olmuştur.

Şekil 13: İklim Eylem Endeksi Sıralamalarında En Başarılı Üniversiteler

Bazı üniversiteler, sürdürülebilirlikle alakalı bildireleri imzalayabilmekte ve farklı ağırlara da dâhil olabilmektedir. Boğaziçi Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve Piri Reis Üniversitesi gibi çeşitli üniversiteler bu duruma örnek olarak verilebilmektedir. Konya Tarım ve Gıda Üniversitesi LEED ve BREEAM gibi sürdürülebilir üniversite alanında faaliyet gösteren ve sertifikası bulunan üniversiteler arasında yer almıştır (Bozat, Topdemir ve Gazi, 2016, s. 290).

Belirtilen üniversiteler dışında; Akdeniz Üniversitesinin “Sıfır Emisyon Kampüsü” uygulaması faaliyete geçirilmiştir. Boğaziçi Üniversitesinde ise rüzgâr santrali hayata geçirilmiş, Bilgi Üniversitesi Santral Kampüsü’nün enerji ihtiyacı ise yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edinmeye başlanmıştır (Ongan, 2014, s. 67).

Türkiye’de Devlet ve Vakıf üniversitelerinin sürdürülebilir uygulamalara katılması konusunda bilinçli hale gelmesi ve farklı proje, program uygulanması noktasında önemli olan diğer bir husus da GreenMetric’e katılım gösteren üniversite

sayısının gün geçtikçe artmış olmasıdır (Kiraz, 2018, s. 54). 2023 yılında Türkiye’den hem devlet hem de vakıf üniversitelerinden toplamda 89 üniversite katılım göstermiştir. Toplam da 956 üniversitenin katılım gösterdiği GreenMetric’de İTÜ 57, Özyeğin Üniversitesi 91, Erciyes Üniversitesi 99, Yıldız Teknik Üniversitesi 107, Ege Üniversitesi 108, Yeditepe 115, Aksaray 125 ve ODTÜ 127 sırada yer almıştır (UI GreenMetric World University Rankings, 2023).

Türkiye’de sürdürülebilir üniversite konusuna olan ilginin artış göstermesine rağmen, bu konu üzerinde ele alınan araştırmaların sınırlı olduğu bilinmektedir. Sürdürülebilir üniversite konusuyla alakalı gerçekleştirilen önemli faaliyetler arasında İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünün ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde sürdürülebilir su yönetimiyle alakalı yapılan çalışmalar gösterilebilmektedir (Saygın ve Ulusoy, 2021, s. 225).

Kampüslerin enerji verimliliğini ele alması noktasında Koç Üniversitesi önemli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Enerji verimliliğiyle alakalı diğer bir çalışma ise; Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesinde ele alınmıştır. Bunların dışında, KTÜ’de hem bisiklet hem de yaya yoluyla alakalı bir proje hazırlanmıştır. Gebze Teknik Üniversitesinde UNEP ve ISCN-GULF tarafından hazırlanan sürdürülebilir kampüs rehberleri ve hedefleri göz önünde bulundurularak sürdürülebilir kampüs tasarımına ilişkin önceliklerin belirlenmesi noktasında ele alınan bir çalışmayı gerçekleştirmişlerdir (Özyılmaz ve Küçükyagcı, 2015, s. 14).

2.1.7. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinin ve Vakıf Üniversitelerinin Çalışma Yaptıkları Sürdürülebilirlik Faaliyet Alanları

Türkiye’deki devlet üniversitelerinin ve vakıf üniversitelerinin sürdürülebilirlik faaliyet alanları ele alındığında, Türkiye’de ilk 20 üniversite içerisinde yer alan üniversitelerin sürdürülebilirlik raporları ele alınmıştır. Erciyes, Yıldız Teknik, Bülent Ecevit, Sakarya, Afyon Kocatepe, Dokuz Eylül, Çukurova, Hitit, Aksaray, İnönü, Orta doğu, Başkent, İstanbul Teknik, İzmir üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi gibi çeşitli üniversiteler incelenmiştir.

İlgili üniversitelerin raporları incelenmiş ve bu raporlarla ilgili de internet sitelerinde çeşitli araştırmalara yer verilmiştir. Ancak, bazı üniversitelerin ise internet

sitesinde sürdürülebilirlikle alakalı raporlar yer almamıştır. Bu kapsamda Ege Üniversitesi sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında bir rapor sunmuştur.

Erciyes Üniversitesi belirtmiş olduğu sürdürülebilirlik raporu içerisinde, atıklardan, iklimlerden, enerjilerden, altyapılardan ve atıksulardan bahsetmiştir. Atıkların temel başlığında ise sıfır atıkla ilgili atık yönergesi ve atık yönetimiyle, geri dönüştürülme durumlarından bahsedilmiştir. İklim ve enerji ana başlığında ise; kampüs içerisinde enerji tüketimiyle alakalı verimli olacak uygulamaların hayata geçirilmesini savunmuştur. Yapı ve altyapı ana başlığında da kampüs içerisindeki sosyal alanları, ormanları ve dikilen yeni fidanları belirtmişlerdir (Erciyes Üniversitesi, 2019).

Özyeğin Üniversitesi sürdürülebilirlik raporu kapsamında çevresel ve sosyal yönetim başlığında raporu özetlemiştir. İş sağlığı ve güvenliğinin temel başlığı altında Türkiye'nin uyumu, can ve yangın güvenliği oldukça önemlidir. Bunların dışında sosyal etkinlikler ve çevresel sorunlar da rapor içerisinde yer almıştır (Özyeğin Üniversitesi, 2019).

Yıldız Teknik Üniversitesi sürdürülebilirlik kampüs raporuna giriş ve sunum bölümleriyle giriş yapmıştır. Bu bilgiler dışında süreçlerden, rakamlardan, tarihlerden ve ekiplerden de bahsedilmiştir. Rapor içerisinde yönetim biçimi, yerin seçilmesi ve arazilerin kullanılması, kaynakların yönetilmesi, atık yönetimi, bina yönetimi, sağlıklı yaşam, ekosistem ve eğitim gibi temel başlıklara yer verilmiştir. Raporun hem grafiklerle hem de görsellerle desteklendiği belirtilmiştir. Yer seçimi noktasında ise arazinin kullanılmasıyla alakalı bilgilendirme yapılmıştır. Kaynak yönetimi ana başlığı altında ise su yönetimi, enerji stratejileri ve altyapı başlıkları ele alınmıştır (Yıldız Teknik Üniversitesi, 2021).

Bartın Üniversitesinin yayınlamış olduğu rapor içerisinde, kampüs yerleşimi, iklim değişikliği ve enerji, atıkların yönetimi, su kaynakları, eğitim ve ulaşım gibi temel başlıklar ele alınmıştır. Raporun oldukça fazla görsel içerdiği belirtilmiştir. Sözel anlatımlar oldukça az kullanılmış, fotoğrafla yapılan anlatımlar daha da fazladır (Bartın Üniversitesi, 2019).

Yeditepe Üniversitesinin yayınladığı rapor da ise; iklim değişikliğinden, enerjiden, su kaynaklarından, atık yönetiminden ve ulaşım gibi çeşitli sürdürülebilirlik faaliyetlerine bahsedilmiştir (Yeditepe Üniversitesi, 2021). Zonguldak Bülent Ecevit

Üniversitesinin yayınladığı raporda ise; kampüs yerleşkeleri, altyapı, enerjiler, iklim değişiklikleri, su, eğitim, atık su gibi çeşitli başlıklar ele alınmıştır. Yapı ve altyapı başlıkları altında açık görülen alanların toplam alana olan oranı, ormanla kaplanan kampüs alanları, yeşillendirilme yapılan kampüs alanları gibi hususlardan bahsedilmiştir. Enerji ve iklim değişikliği başlığı altında ise; enerji verimliliği içeren cihazların kullanılmasına yer verilmiştir. Akıllı bina uygulamaları, toplam elektrik kullanımı gibi başlıklar da ele alınmıştır. Atık ana başlığı altında ise; üniversiteden çıkan atıklar için geri dönüşüm uygulamaları, kampüs içerisinde kağıt ve plastik kullanımlarını aza indirme, organik atıkların işlenebilir olması gibi çeşitli konulardan bahsedilmiştir. Su başlığı altında ise; su tasarruflarının uygulanması, suyun geri dönüşüm programlarına dahil edilmesi, su verimliliği içeren şebeke cihazlarından faydalanma gibi temel başlıklar ele alınmıştır (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, 2019).

Sakarya Üniversitesinin sürdürülebilirlik raporunu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında hazırladığı görülmüştür. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi temel başlıklar halinde ayrılarak, her hedefle alakalı üniversite uygulamalarıyla alakalı çeşitli bilgiler aktarmıştır. Kapadokya Üniversitesi çevresel sürdürülebilirlik faaliyetlerini 19 temel başlık altında ele almıştır. Çevresel sürdürülebilirlik yönetim belgelerinin temel başlığında, Yeşil Kapadokya Politikası belgesi gibi çeşitli araştırma hedeflerine ve prensiplerine değinilmiştir (Sakarya Üniversitesi, 2020).

Türkiye hem OECD hem de G20 gibi kurumlarda bulunan konumu itibariyle, Avrupa Birliğiyle birlikte üyelik müzakereleri devam ettirmekte olan bir ülke olarak, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına erişebilmesi noktasında üniversite iş birlikleriyle beraber önemli katkı sağlayabilecek, potansiyeli bulunan bir ülke niteliğindedir. Bu kapsamda, üniversitelerin Avrupa Birliği tarafından dağıtılan fonlardan, projelerden ve desteklerden daha fazla yararlanması da katkı sağlayabilecektir. Üniversite bünyesinde kurulacak olan proje ekipleri belirtilen hususları takip edecek, öğretim üyeleriyle, asistanlarla ve öğrencilerle de bu imkânları paylaşmış olacaklardır. Öncesinde proje düşüncesi olmayan kişilerin belirtmiş olduğu fikirler proje ekipleriyle paylaşılmalı ve bu fikirlerin hayata geçirilmesi de söz konusu olacaktır.

Üniversitelerin yönetim kurullarının bu yönde alınan kararları destekleyebiliyor olması oldukça önemlidir. Uygulanacak kararlar üniversitelerin bünyesinde yukarıdan

aşağıya doğru uygulanabilecektir. Üniversitelerde sürdürülebilirlikle alakalı raporların hazırlanması yıllık olarak düzenlenerek ve ele alınmaktadır. Avrupa Birliği'nde sürdürülebilir kampüsü olan üniversitelerle çeşitli iş birliklerinin yapılması, heyetlerin birbirlerini ziyaret etmesi ve ortak projeleri yürütmesi sürdürülebilirliği desteklemektedir.

Üniversitelerin bulunmuş olduğu bölgelerde yer alan yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve iş yaşantısı dışında bölgede varlığını sürdüren halkla aynı noktada olabileceği, sürdürülebilirlik faaliyetleriyle alakalı farkındalığın arttırılmasını da sağlayacaktır. Bu paydaşların arasında sağlanacak iş birlikleri sürdürülebilirliği ön planda tutacak ve gerekli faydayı da sağlamış olacaktır.

2.1.8. Sürdürülebilir Üniversite Derecelendirme Sistemleri

Sürdürülebilir kalkınmayla birlikte uyum içerisinde olmaya çalışan üniversitelerin, rekabet etmiş olduğu kurumların durumlarını takip etme istekleri oldukça doğal bir durumdur. Bu durumun sonucunda, üniversitelerin sürdürülebilirlik seviyelerine göre sınıflandırmış olduğu çeşitli derecelendirme sistemleri yer almaktadır. Ele alınan sistemler, üniversitelerin uygulamalarını geliştirme ve planlama noktasında destek sağlayabilmek için hayata geçirilmiştir (Bullock ve Wilder, 2016, s. 287).

2006 tarihinde Yükseköğretimde Sürdürülebilirliğin Geliştirilmesi Birliği (AASHE) faaliyete geçirmiş olduğu “Sürdürülebilirlik, İzleme, Değerlendirme ve Derecelendirme Sistemi (STARS)” faaliyete geçirilen ilk girişimlerden biri olmuştur. STARS, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'daki tüm üniversiteleri ve kolejleri dâhil ederek sürdürülebilirlik performanslarının ölçülmesini sağlamıştır. 2021 yılıyla birlikte, 1060 adet üye, bünyesinde yer almaktadır. Aynı şekilde yükseköğretim derecelendirme kuruluşu olan Times Higher Education (THE) hazırlamış olduğu “Impact Rankings” diğer bir derecelendirme sistemi olarak örnek gösterilebilmektedir. Tablo 4’de ise bazı derecelendirme ve bilgilendirme sistemlerinden bahsedilmiştir (UI GreenMetric, 2021, s. 14).

Tablo 4: Sürdürülebilir Üniversite Sistemleri

Sustainability Assessment Questionnaire (SAQ)
Sustainability Tracking and Rating System (STARS)
THE Impact Rankings
UI GreenMetric
Learning in Future Environments (LIFE)
Sustainable Development on Campus Toolkit

UI GreenMetric ilk defa 2010 yılında, Endonezya Üniversitesi tarafından kampüslerde sürdürülebilirlik çalışmalarının incelenmesi amacıyla bir derecelendirme sistemi hayata geçirilmiştir. Sıralama, dünyada bulunan üniversitelerin sürdürülebilirlik politikalarının ve programlarının profilini ön plana çıkarmak ve sürdürülebilirlik çalışmalarını destekleme amacını taşıyabilmektedir. Sistem üç temel üzerine kurulmuştur. Bunlar; ekonomi, eşitlik ve çevreden oluşmaktadır. Üç temel dayanak kapsamında; sürdürülebilir kalkınma için eğitim ilkesiyle üniversite kampüslerine bir model sunulmuştur (Ragazzi ve Ghidini, 2017, s. 114).

UI GreenMetric, eğitim içerisinde sürdürülebilir gelişimi, sürdürülebilirlik araştırmalarını, üniversitelerin yeşillendirilmesini ve sosyal destek noktasında değerlendirme ve kararlaştırmalar gerçekleştirilerek, yükseköğretim kuruluşlarının sağlayacağı önemli rolü ifade etmektedir. Bununla birlikte uluslararası alanlarda tanınır olma ve farkındalık durumlarında artış gösterme noktasında da farklı imkânlar sağlayabilmektedir (Tiyarattanachai ve Hollman, 2016, s. 9).

UI GreenMetric'in derecelendirme sisteminin oluşması kapsamında; Holcim Sürdürülebilirlik Ödülleri, GSF, Sürdürülebilirlik İzleme, Değerlendirme ve Derecelendirme Sistemi (STARS), Üniversiteler Sürdürülebilirlik Rapor Kartı (Green Report Card), Times Yükseköğretim Dünya Üniversiteler Sıralaması (THE), QS Dünya Üniversiteler Sıralaması, Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralaması (ARWU) ve Dünya Üniversiteleri Webometrics Sıralaması gibi farklı sistemler göz önünde bulundurulmuştur (UI GreenMetric, 2020). 2021 tarihinde hayata geçirilen yeni rehberde ise sürdürülebilir

kalkınma hedefleriyle UI Greenmetric ilişkisi aşağıdaki görselde detaylı bir şekilde belirtilmiştir (UI GreenMetric, 2021, s. 114).

Şekil 14: UI GreenMetric Sistemiyle Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Arasında Görülen İlişki

Sıralama göstergeleri ve kriterleri, her bir üniversiteyle ilişkili olabilecek türde düzenlenebilmiştir. Ağırlıkları ve göstergeleri mümkün kıldıkça yanlılık durumlarından uzak duracak şekilde dizayn etmiştir.

İngiliz Times Dergisi ile Quacquarelli Symonds'un beraber hazırlamış oldukları belirtilen sıralama sistemi, yıllık şekilde THE-QS Dünya Üniversite Sıralamalarını yayınlatabilmektedir. Bu tekniğin ortaya çıkış sebebi yurt dışında yükseköğrenim almak isteyen öğrenci sayısında görülen artış olmuştur. Times Dergisi, çok fazla imkânları bulunan üniversiteleri belirleyebilmek için 2003 tarihinde bu tarz bir sıralama çalışmasını faaliyete geçirmiştir. Öğrenciler açısından yükseköğrenim üniversitelerde görülecek eğitime ve tatmin edecek iş olanaklarına bağlı kılınınca, sınırların dışında verilecek eğitim günümüz yaşantısında kaçınılmaz bir hal almaya başlamıştır (THS-QS, 2011). Üniversitelerin sürdürülebilirlikle alakalı ele alacağı temel kriterler arasında;

sürdürülebilirlikle alakalı çeşitli sunumların gerçekleşmesi, ders müfredatlarına eklenmesi, bu hususlarla ilgili faaliyetlerin sürdürülmesi gerekli kılınmaktadır.

2.2. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Medya

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 21. yüzyılın en kapsamlı ve dönüştürücü küresel kalkınma çerçevesini sunmaktadır. Bu amaçlar, uluslararası toplumun birlikte hareket ederek daha adil, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir dünya yaratma taahhüdünün somut bir ifadesidir. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma amaçları, yalnızca kalkınma hedefleri değil, aynı zamanda küresel düzeyde sosyal ve ekonomik dönüşümü teşvik eden kapsamlı bir vizyon olarak değerlendirilmektedir.

Medyanın bu hedeflere ulaşmadaki rolü, bilgilendirme ve farkındalık yaratmanın ötesine geçmektedir. Medya, toplumu bilinçlendirerek ve halkı harekete geçirerek sürdürülebilir kalkınma sürecine katkıda bulunan önemli bir aktördür. Medya organlarının sürdürülebilir kalkınma amaçları ilgili haber ve analizler sunması, toplumun bu konudaki farkındalığını artırmakta ve sürdürülebilir kalkınma için kolektif bir bilinç oluşturmaktadır (McQuail, 2010, s. 234-239). Aynı zamanda, medya kamuoyunu yönlendiren ve şekillendiren bir güç olarak, sürdürülebilir kalkınma sürecinde kilit bir rol oynar (Boykoff & Boykoff, 2007, s. 1192).

Medyanın işlevi sadece bilgilendirme ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bir denetim ve hesap verebilirlik mekanizması olarak da önem kazanır. Medya, hükümetlerin, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik taahhütlerini ne derece yerine getirdiklerini izleyebilir ve bu süreçte ortaya çıkan eksiklikleri ve başarısızlıkları gündeme taşıyabilmektedir. Bu bağlamda medya, sadece sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik bir aracı değil, aynı zamanda bu süreçteki şeffaflık ve hesap verebilirliğin teminatı olarak işlev görmektedir (Cottle, 2009, s. 45-47).

Ayrıca, medya tarafından sunulan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, sürdürülebilir kalkınma konusundaki toplum algısını doğrudan etkiler. Yanlış bilgi ve manipülatif içerikler, sürdürülebilir kalkınma konusundaki kamuoyu algısını olumsuz

yönde etkileyebilir ve toplumsal desteği zayıflatabilir (Özel, 2012, s.42). Bu nedenle, medyanın sürdürülebilir kalkınma konularında bilimsel temelli, tarafsız ve doğru habercilik yapması büyük önem taşımaktadır. Özellikle dijital medyanın gücü ve yaygınlığı göz önüne alındığında, bu sorumluluk daha da kritik bir hal almaktadır.

Medya, sürdürülebilir kalkınma süreçlerinin hem bir gözlemcisi hem de bir savunucusu olarak önemli bir rol oynar. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının başarısı, medyanın bu süreçte nasıl bir tutum sergilediği ve topluma ne tür bir bilgi sunduğuyla yakından ilişkilidir. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma bağlamında medyanın etkili, sorumlu ve hesap verebilir bir aktör olarak konumlandırılması, küresel hedeflere ulaşmada hayati öneme sahiptir (Boykoff, 2009, s. 438-440).

Üniversiteler için yeni medya, özgür ve demokratik bir akademik atmosferin oluşmasında hayati bir rol oynamaktadır. Yeni medya, yalnızca bilginin serbestçe paylaşılmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda üniversite bünyesindeki halkla ilişkiler faaliyetlerini güçlendirmede ve kurumsal kimliğin inşasında da kritik bir araç olarak öne çıkar. Günümüzün dijital çağında, yeni medya, kullanıcıların günlük işlerini basitleştirirken, aynı zamanda eğlence, etkileşim ve iletişim ihtiyaçlarını karşılayarak çok yönlü bir platform sunmaktadır.

Üniversiteler, artan rekabet ortamında, daha fazla öğrencinin ilgisini çekmek ve mevcut öğrenci kitlesiyle etkin bir iletişim ağı kurabilmek adına yeni medya araçlarını stratejik bir şekilde kullanmaktadır. Ayrıca, yeni medya, öğrencilerin ebeveynlerine üniversite hakkında doğru ve güncel bilgileri aktarma konusunda da önemli bir köprü görevi görmektedir. Bu bağlamda, yeni medya, üniversitelerin topluluklarıyla güçlü ve dinamik bir bağ kurmasına, öğrencilerin ve ailelerinin güvenini kazanmalarına ve eğitim deneyimini zenginleştirmelerine olanak tanıyan, çağımızın vazgeçilmez bir bileşeni haline gelmiştir.

2.2.1. Medya, Yeni Medya ve Sosyal Medya Olgusu

Medya; kitlelerle kitle iletişimini sağlayabilen, televizyon, radyo, gazete ve dergi gibi basın-yayın organlarını ifade eden genel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya, eski Latince’de salt ortam ve araçsal ortam kelimelerinden ortaya çıkan “medium” kelimesinden bir araya gelerek, zaman ilerledikçe de çoğul bir anlam

kazanmıştır. Günümüz yaşantısında medya; birçok enformasyonu bireylere, topluma ulaştırabilme amacıyla olan ve eylemselliğiyle de toplumu eğitme, bilgi verme ve eğlendirebilme gibi faaliyetleri de içeren bir olgudur. İşitsel ve görsel araçlarla medya, faaliyetlerini sürdürmektedir (Tiryaki, 2015, s. 64).

Medya diğer bir ifadeyle; farklı bilgileri geniş kitlelere ulaştırabilen hem görsel hem de işitsel araçların genel bir bütünü olarak adlandırılmaktadır. Bu kapsamda, medyanın bilgi verebilme, eğitim sağlama, dış yaşantıyla ilişki kurabilme, ürünlerin ve hizmetlerin tanıtılması ve eğlendirme gibi görevleri vardır. Günlük yaşantının içinde önemli bir noktada olan medya; toplumun bilgi alabilmesinde, eğitilmesinde ve yönlendirilmesi noktasında önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda medya, kitle iletişim araçlarından yararlanarak, topluma ulaşabilmektedir. Dergi, radyo, televizyon, internet ve sinema gibi kitle iletişim araçlarından faydalanılarak, birden fazla alanda fikir ve düşünce ortaya çıkarma eylemi içerisinde olan medyanın toplumdaki gücü de oldukça fazladır (Cereci, 2015, s. 2).

Medya toplumların ve bireylerin iletişim ihtiyaçlarını karşılayabilen önemli bir araçtır. Türkçede “kitle iletişim araçları” şeklinde bilinen medya, geniş kitlelere ulaşabilen ve kitle içerisinde düşünce, haber, bilgileri ve görüşlerin alışverişini sağlayabilen araçlardır. Güncel yöntemlerle beraber insanlar sadece birbirleriyle iletişim sağlayabilmenin ötesinde, dünyanın her bir yerinden haber alabilmektedir. Ayrıca, birçok gelişmeyi de uzaktan takip edebilmektedirler. Hem teknolojiye hem de iletişim araçlarını elinde tutan kişiler, ileti aktarmış oldukları kitlelerden de önemli şekilde kazanç elde etmenin yollarını bulmuşlardır (Türkoğlu, 2010, s. 70).

Medyanın belirgin olması ve ortaya çıkması, insanların iletişim kurabilme ihtiyacıyla direkt olarak ilişkilidir. Bu kapsamda temel yapılar incelendiğinde medya ile insanlık tarihinin aynı dönem içerisinde olduğu söylenebilmektedir. İlk zamanlar içerisinde iletişimde ateş ve dumandan yararlanma, duvarlara resimler çizilmesi ya da farklı aletlerden yararlanarak çeşitli sesler çıkarılması gibi durumlar iletişim ihtiyacının karşılanması noktasında önemli etkenler olmuştur (Soydan ve Alpaslan, 2014, s. 57).

Bilgilendirme ve haberleşme faaliyetleri olarak bilinen medyanın boyutları, insanların sözlü olarak iletişim kurmaya başlamasıyla beraber ilerleme ve genişleme göstermiştir. Konuşmayla beraber gelişim gösteren iletişim yapısıyla birlikte sözlü kültür

meydana gelirken, kültürel aktarım durumunu da beraberinde getirmiştir. Konuşmanın başlamasıyla beraber yazının da ortaya çıkmasıyla birlikte, medya ileri bir seviyeye taşınmış ve medyanın yazılı boyutu da ortaya çıkmıştır (Özçağlayan, 2008, s. 133).

Medyanın günümüz yaşantısındaki yerine bakıldığında zaman hem insan hem de toplum hayatında önemli bir rol oynadığı söylenebilmektedir. Gelişen teknolojilerle beraber daha yaygın bir hal alan medya yapıları, günlük yaşantının her anında yönlendirici ve bilgilendirici bir yapıda kendini gösterebilmektedir. Teknolojinin medya yapısı içinde kullanılmasıyla beraber, medya tüm şartlarda iletişim kurabilmeyi sağlayan bir özellik haline gelmiştir (Soydan ve Alpaslan, 2014, s. 57).

İnternetin icadıyla dünya yeni bir çağa girmiş bulunmaktadır. İnternetin gelişmesiyle beraber “yeni medya” olgusu ortaya çıkmaktadır. Dilmen’e göre (2007); yeni iletişim ortamlarının tamamı yeni medya kapsamına girmektedir. “Medya ekolojisti” olarak anılan Marshall McLuhan, “ortam mesajın kendisidir” deyişiyle medyanın sadece bir araç olmayıp iletileriyle düşüncelerimizi, duygularımızı, algılarımızı ve yargılarımızı şekillendirerek yeniden üreten bir ortam olduğunu vurgulamaktadır (Bozkanat & Sönmez, 2018, s174-175).

Yeni medya kavramının oldukça fazla geniş bir alanı bulunabilmektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin büyük bir bölümünü içerisinde bulunduran yeni medya; genel anlamda belirgin olan medyayı, etkileşimli bir şekilde, sayısal veri haline getirmeye çalışan ve bilgisayar yöntemiyle dağıtım, üretim ve paylaşım sağlayabilen ortamlar olarak bilinmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, yeni medyanın ortaya çıkmasıyla birlikte, geçmişte yer alan tüm geleneksel medya türleri sayısal teknolojiye dönmüştür. Sayısal teknolojinin 0 ve 1’lerle beraber ortaya çıkarmış olduğu ortaklık durumu yeni medyanın da geniş bir topluma ulaşabilir olmasını kolay bir hale getirmiştir.

Görüntü, ses, bilgi ve veri paylaşımı, internet ve teknolojinin ilerlemesiyle beraber gün geçtikçe artmıştır. Yeni medyanın oluşmasını sağlayan siber iletişim araçları yaşamsal boyutları da değiştirmeyi sağlamıştır. Birçok kişinin kabul etmiş olduğu en temel nokta yaşamın her alanının iletişimle şekillenmiş olmasıdır. Yeni medya internetin temel yapı taşı olarak bilinmektedir. Bu noktada sayısal teknolojilerle de bütünleşmektedir. Günlük yaşantıda yeni medyanın kullanılmasını birkaç örnekle ifade etmek gerekirse; kişilerin cep telefonu veya tabletleriyle gazete okumaları, cep

telefonlarından okumuş oldukları haberlere yorum yapabilmeler ve çekmiş oldukları fotoğrafları saniyeler içerisinde sosyal ağlar aracılığıyla paylaşımları örnekler arasında yer almaktadır (Baudrillard, 2004, s. 19).

Yeni medyayı daha detaylı bir şekilde ifade edebilmek için Thompson'un belirtmiş olduğu ifadelerle yer vermek gerekmektedir. Bu kapsamda Thompson, yeni medyayı kitle iletişim araçları kapsamında incelemiştir. Thompson'a göre medya; bilgi iletişim teknolojileri aracılığıyla yetenekleri iyi noktaya gelmiş, kullanımı kolay bir hal almıştır (Thompson, 1995, s. 132). Thompson'un perspektifinden bakıldığında, yeni medya, geleneksel medya araçlarından farklı olarak, kullanıcıların daha aktif bir rol oynamasına olanak tanıyan dinamik ve esnek bir yapıya sahiptir. Böylece, medya teknolojilerinin bu dönüşümü, bireylerin ve toplulukların bilgiye erişimini ve bilgi paylaşımını demokratikleştirerek, iletişim süreçlerini derinleştirmiş ve zenginleştirmiştir.

Yeni medyanın hızla gelişmesiyle beraber, iletişim süreci de önemli bir değişimle karşı karşıya kalmıştır. Günümüz yaşantısında haberleşme ve iletişim teknolojileri yeni medyanın etrafında dönebilmektedir. İletişim teknolojilerine yön veren yeni medyanın kendine özel temel özellikleri de bulunmaktadır. Yazarlar yeni medyaya çeşitli açıdan yaklaşım gösterdikleri için özellikler konusunda herhangi bir ortaklık sağlanamamıştır. Yeni medyanın kendine özgü özellikleri arasında; etkileşim, kitesizleştirme ve eş zamanlık gibi özellikler yer almaktadır (Geray, 2003, s. 8).

Tablo 5:Yeni Medya ve İnsan İlişkisi

MEDYA	1.0		Web İçeriğine Dikkat Etme (Web of Content Attention)	Hakim Yapı: İnternet İnternet, TV, Yazıcı, E-Posta, Arama Motorları
Durum	Arkaya Yaslanma (Lean Back)			
Katılım	Çok Az			
MEDYA	2.0		Web Yapısında İletişimi Güçlendirme (Web of Communication Empowerment)	Hakim Yapı: Web 2.0 Kullanıcı Yaratımlı İçerikler (UGC), Weblog, Etkileşimli Dış Mekan Uygulamaları (I-OOH), Anlık Mesajlaşma, Podcast, Sosyal Ağlar, Wiki Sistemler, Viral Çalışmalar, Sosyal Ticaret, Widget Araçlar
Durum	Öne Doğru Egilme (Move Forward)			
Katılım	Az			
MEDYA	3.0		Web İçeriğine Dalma – Akış (Web of Context Immersion)	Hakim Yapı: Semantik Web Sinematik Oyunlar, Holografik Eğlence ve Oyun, 3D Sohbet, Akıllı Arama, Çok Oyunculu Online Rol Oyun Sistemleri, Sanal 3D Alışveriş, Akıllı Reklam, Konsol, Oyunlaştırma, Sanal Mimik ve Jest Yaratımı
Durum	İçine Dalma (Jump In)			
Katılım	Geçici			
MEDYA	4.0		Web Yapısına Nesnelerle Bağlanmak (Web of Things Connectivity)	Hakim Yapı: Nesnelerin İnterneti Outernet, Zenginleştirilmiş Gerçeklik, Çoklu Bulunma, Konum Tabanlı Web, Sanal Zeka Ajanları, Bulut Bilişim, Ses Analizi, Giyilebilir Teknolojiler, Dokunsal Arayüzler, Nesne Tanıma Sistemleri
Durum	Her Zaman Aktif (Always On)			
Katılım	Kalıcı			
MEDYA	5.0		Web Yapısına Nörolojik Uzantıyla Bağlanmak (Web of Thoughts Extension)	Hakim Yapı: Büyük Veri ve Robotik Zeka Beyin-Bilgisayar Etkileşim Arayüzü, Beyin Akış Kontrolü, Bağlantılı Lens, Zenginleştirilmiş Görüş, Nöro-Web, Nano ve Nöro Robotlar, Biyolojik İmplantlar, Robot Protezler, Sessiz İletişim, İnsan 2.0
Durum	Devrede Olma (Plug In)			
Katılım	Yüksek			

Kaynak: Müller, 2010, s.43.

Teknolojinin toplumu olumlu şekilde yönlendirdiği günümüz yaşantısında yaygın olan bir görüştür. Bu duruma göre, teknolojinin gelişmesi toplumsal ilerlemenin dışında kalan bir durum değildir.

Sosyal medya, dijital çağın sunduğu olanaklar doğrultusunda, bireyler arasındaki iletişim şekillerini büyük ölçüde değiştiren bir platformlar bütünü olarak karşımıza çıkar. Sosyal medyanın gelişimi, internetin yaygınlaşması ve dijital teknolojilerin hızla

ilerlemesiyle başlamıştır. 2000’li yılların başında, Facebook, X¹(Twitter) ve YouTube gibi platformlar, sosyal medya kavramının temel yapı taşlarını oluşturmuş ve bireylerin çevrimiçi olarak hem kişisel hem de toplumsal bağlamda etkileşim kurmasını sağlamıştır. Bu dijital platformlar, kullanıcıların birbirleriyle sürekli iletişimde kalmalarına ve bilgi alışverişinde bulunmalarına olanak tanıdığı gibi, aynı zamanda bilgi üretiminin ve paylaşımının demokratikleşmesini de beraberinde getirmiştir (Kandemir, 2023, s.92). Sosyal medyanın insanların hayatındaki etkisi, yalnızca bireysel iletişimle sınırlı kalmayıp, toplumsal hareketler, politik gelişmeler ve kültürel değişimler üzerinde de belirleyici bir rol oynamıştır. İnsanlar sosyal medya platformlarını kullanarak bilgiye hızlı erişim sağlamak ve aynı zamanda içerik üreterek bilginin dağıtım sürecine aktif olarak katılmaktadır (Fuchs, 2020, s. 22). Bilgi çağında sosyal medyanın bu kadar etkin bir rol üstlenmesinin nedenlerinden biri, içerik üreticiliği olgusunun herkes için erişilebilir hale gelmiş olmasıdır. Geleneksel medyanın sınırlı kaynaklarına karşılık, sosyal medya, herhangi bir bireyin küresel bir izleyici kitlesine hitap edebilmesini mümkün kılar (Ay, 2023,s.426).

Sosyal medya; farklı insanlara ulaşabilmeyi, onlarla iletişim sağlayabilmeyi, ilişki kurabilmeyi, güven verebilmeyi sağlayabilen bir iletişim aracı olarak ifade edilebilmektedir. Sosyal medya, kişilerin farklı içeriklerde bilgi aktararak iletişim kurabilmelerini sağlayan, online araçları ve web sitelerini içerebilmektedir (Vardarlier ve Eren, 2013, s. 852).

Sosyal medya, Web 2.0 olarak adlandırılan teknolojilerin kullanılmış olduğu iletişim ortamlarını ifade eden bir husustur. Etkileşim, iletişim ve katılımdan dolayı ortaya çıkan Web 2.0 tabanlı yapılar, iletişimin gerçekleşmesini sağlayan araçlar, iletişim temeli bulunan internet siteleri ve internet üzerinde belirgin olan yayınlar şeklinde de ifade edilen sosyal medya, insanların birbirleriyle sosyalleşebileceği bir medya türü olarak bilinmektedir (Kahraman, 2013, s. 19).

Sosyal medyanın ortaya çıkması Web 2.0 şeklinde ifade edilen yapılarla doğrudan ilişkilidir. İlk olarak Web 1.0 ile başlangıç gösteren internet teknolojilerinde görülen statik yapı, Web 2.0 ile dinamik bir hal almaya başlamıştır. Sosyal medya genel anlamda bilgi

¹ Twitter’in adı 24 Temmuz 2023 tarihinde “sahibi Elon Musk tarafından “X” olarak değiştirilmiştir.

alışverişini sağlayabilen önemli bir araçtır. İnsanlar sosyal medya sayesinde sosyalleşebilir, faaliyetlerini sürdürebilir, görüşmelerini gerçekleştirebilir ve dünyada meydana gelen tüm olaylardan haberdar olabilmektedirler. Sosyal medya; videolar, resimler ve işitsel unsurlarla iletişim kurulabilmesini sağlayan bir araçtır (Safko ve Brake, 2009, s. 6). Sosyal medya da içeriklerin tamamını kullanıcılar belirleyebilmekte ve kişiler sürekli bir şekilde bu uygulamalar üzerinden birbirleriyle iletişim kurabilmektedirler

2.2.2. Medyada Sürdürülebilirlik Temaları

Medya ve sürdürülebilirlik ilişkisi farklı açılardan ele alınabilmektedir. İlk olarak, sürdürülebilirliğin ekonomi-çevre etkileşimi kapsamında ele alınması yer almaktadır. Bununla ilgili, geri dönüşüm içeren kâğıt kullanımı, dağıtım kanallarında güncel teknolojilerden yararlanılması, medyanın sürdürülebilirlik kapsamında yapılandırılması da medyanın sürdürülebilirliğini ifade etmektedir. Medya ve sürdürülebilirliğin ikinci boyutu, kitle iletişim araçlarının, sürdürülebilirlik noktasında topluma aktarılabilmesi ve anlaşılabilir olması noktasında oynamış olduğu rol ile direkt olarak bağlantılıdır. Sürdürülebilirlik, gündem maddesi ve kitle iletişim aracı şeklinde herhangi bir formata uyarlanabilmesi noktasında oldukça zordur. Medya temalarında yer alabilmesinin zorluğu ise, kavramın karmaşık bir yapıda olması ve çok boyutlu olabilmesinden kaynaklanabilmektedir. Bu kapsamda, topluma ulaşarak sürdürülebilirlikle alakalı farkındalık ve bilgilendirilme yapabilmek için iletişim stratejilerinin de geliştirilebilir olması gerekli kılınmaktadır (Puddephatt, 2010, s. 7).

2.2.3. Yeni Medyanın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki Rolü

Yeni medyanın temelinde, ifade özgürlüğünün yer alması, çoğulcu ve bağımsız bir medyanın yapılandırılabilir olması yer almaktadır. Bu kapsamda, kavramın İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi madde 19 ve Windhoek, Alma Ata, Santiago, Sana'a, Sofya Bildirgelerinden meydana geldiği; IPDC, GFMD isimli kuruluşların faaliyetleri sonucunda şekil aldığı söylenmektedir. Medya içerisinde bağımsızlık, ifade özgürlüğü ve çoğulculuk tarzlarına uygun olacak yapılandırmayı faaliyete geçirmek, gelişmenin sürdürülebilir kılınması için yeterli görülmemektedir. Bu kapsamda IPDC medya içerisinde gelişmeyi ve sürdürülebilirliği ifade eden beş önemli kriteri hayata geçirmiştir. Bu kriterlerden bahsetmek gerekirse (UNESCO, 2008):

- Çoğulculuk, ifade özgürlüğü ve medyada yer alan çeşitliliklerle alakalı denetleme ve düzenleme sistemlerinin kurulması,
- Medyanın çeşitli olması, çoğul yapıda olması, dengeli ekonomik yapı ve şeffaf olması,
- Demokratik bir söylem olarak medyanın ele alınması,
- İfade özgürlüğü, çeşitlilik ve mesleki anlamda yetkinlik,
- Altyapı imkânlarının çoğulcu ve bağımsız medyada yer alması.

Medya ve sürdürülebilirlik ilişkisinin ikinci boyutları arasında; medya sektöründe inovasyonların ve sürdürülebilirliğin gelişmesinde ekonomi ve çevresiyle olan ilişkisi yer almaktadır. Yeni medya sektöründe kâğıt kullanımlarının aza indirilmesi ya da geri dönüşümü olabilen kâğıtların tercih edilebilmesi, dağıtım ve üretim yapısı içeren kanallarda sayısal taban içeren yeni iletişim teknolojilerinden faydalanma ve internetten yararlanılması gibi yeni medyanın sürdürülebilir gelişme kapsamında yapılandırılabilir olması belirtilen ilişkiyi temsil edebilmektedir (Union de la Presse Francophone, 2012).

Bu iki kapsam dışında iletişim araçlarının yeni medyanın sürdürülebilirlikle olan ilişkisinde, inovasyonlarla ve yenilikçi araçlarla geçirmiş olduğu doğal evrim süresi boyunca hem çevre hem de sürdürülebilirlikle alakalı hususlarda bünyesine katmış olduğu yararlı ve zararlı özellikler yer alabilmektedir. Bu kapsamda iletişimin dönüşüm aşamasında rol oynayabilen yenilikçi iletişim araçlarını ve inovasyonları göz önünde bulundurmak, incelemek medya ve iletişim araçlarının günümüz yaşantısındaki yapılanma durumlarını anlayabilmek ve sürdürülebilirlikle alakalı gelişimleri tanıyabilmek önemli bir hal almaktadır.

Sürdürülebilirliğin gelişmesi noktasında hem medyanın hem de toplumun bilgi sahibi olabilmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya etkin bir şekilde katılımların sağlanabilmesi gerekmektedir. Gerçekleştirilen faaliyetlerin ve tecrübelerin şeffaf ve açık bir şekilde hem iştiraklarla hem de kamusal kurumlarla paylaşılabilmesi, kamu ve hükümet arasında görülen bilgi akışlarının hızlı bir hal alabilmesiyle beraber, konunun da gündem de olması belirtilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2012).

Tablo 6: Yeni Medyanın Sürdürülebilirlikle Alakalı Gerçekleştirdiği Faaliyetler

<i>Çevresel İzleme ve Bilinçlendirme</i>	Medya, yenilikçi veri elde etme ve analiz tekniklerinden yararlanarak çevresel değişimleri izleyebilmekte ve toplumu bilgilendirme rolünü üstlenebilmektedir. Bu süreç, doğal afetler başta olmak üzere iklim değişikliği ve diğer çevresel sorunlar gibi önemli konu başlıklarını kapsayabilir.
<i>İnovasyon ve Yaratıcı Sürdürülebilir İçerikler</i>	Yeni medya araçlarının geliştirilmesi veya kullanımı, yenilikçi ve yaratıcı içerik üretim tekniklerinin ortaya çıkmasına katkı sağlayabilmektedir. Örneğin, metaverse destekli sanal gerçeklik (VR) ve yapay zekâ etkileşimli artırılmış gerçeklik (AR) gibi teknolojiler, sürdürülebilirlik konularını bireylere ve kamuoyuna daha etkili bir şekilde iletmek için kullanılabilmektedir.
<i>Yenilikçi Sürdürülebilir Çözümler</i>	Geleneksel medya ve yeni medya alanında, sürdürülebilirlik temalı yenilikçi platformlar, ekolojik araçlar ve teknolojiler geliştirmek için yaratıcı çözümler ortaya konulabilmektedir. Aynı zamanda, bu yeniliklerin tanıtımı, tanınması ve geniş kitlelere ulaşması için geleneksel medya ve yeni medya stratejileri etkin bir şekilde kullanılabilmektedir.
<i>Sürdürülebilirlik Haberciliği</i>	Geleneksel ve yeni medya ortamları, toplumsal cinsiyet eşitliğini ele alan, kadınların ekonomik ve siyasi katılımlarının artırılmasına yönelik, toplumsal adalet, çevre odaklı sorunlar ve ekolojik dengeler gibi sürdürülebilirlik ile ilgili konuları ele alarak, toplumda önemli bir gündem oluşturma potansiyeline sahiptir.
<i>Yeni Medyanın Sürdürülebilirliği</i>	Yeni medyanın sunduğu ortamlarda, sürdürülebilirlik kavramına ve ilkelerine uygun bir şekilde enerji tasarrufu sağlamak ve karbon ayak izini azaltmak için stratejiler geliştirebilmektedir. Ek olarak bu platformlarda yer alan içerikler, kullanıcılar arasında çevre bilincini ve sürdürülebilirlik farkındalığını artırmayı hedefleyebilmektedir.
<i>Sürdürülebilir Medya Üretimi</i>	Geleneksel ve yeni medya platformlarında, çevresel sorunları ve bundan kaynaklı etkileri en aza indirmeyi, adil çalışma koşullarını desteklemeyi ve sosyal hayata duyarlı sorumlulukları yerine getirmeyi amaçlayan içerikler üretebilmekte ya da yayınlatabilmektedir. Bu yaklaşım, sürdürülebilirlik bilincini güçlendirirken, toplumsal etkiyi de artırmaktadır.

Kaynak: Müller, 2010, s. 43.

Yeni medyanın sürdürülebilirlikle alakalı içerik üretmesi, dağıtılması ve tanıtması gibi faaliyetlerinin dışında, sektörel ve politik bakımından ifade özgürlüğü, çoğulculuk ve tarafsızlık ilkelerine bağlı bir yapılanma oluşturabilmesi ve bu yapılanmanın da siyasi, hukuki ve ekonomik çevreler tarafından da desteklenebilir olması gerekli kılınmaktadır. Bu kapsamda; UNESCO bünyesinde faaliyete geçirilen “İletişimin Geliştirilmesi için

Uluslararası Programı” tarafından yeni medyadaki sürdürülebilirliği ifade eden beş temel kriter belirlenmiştir. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse (UNESCO, 2008);

- Haber alabilme ve ifade özgürlüğünü temel anlamda koruyabilen, uluslararası seviyede demokratik uygulamaları örnek alan, çeşitliliği ve çoğulculuk anlayışını destekleyebilen, bununla birlikte sivil toplumun da katılım göstermesini sağlayabilen; siyasi, yasal ve düzenleyici aynı zamanda denetleyici yapının da yer alması,

- Devlet tarafından çeşitliliğin ve çoğulculuğun korunabilmesi maksadıyla, tekelleşmenin önüne geçen tedbirlerin alınabilir olması, şeffaflığın ve ekonomik dengenin sağlanabilmesi,

- Medyanın yapılanması aşamasında özdenetimin temel anlamda ele alınması, haberciliğin temel ilkelerinin ve nesnellik yapılarının benimsenmesi, medya okuryazarlığının sağlanabilir olması, marjinal ve azınlık gruplarının görmezden gelinmeyip, temsil edilebilmesi,

- Yeni medyada faaliyet gösteren kişilerin akademik seviyede ve mesleki açıdan yetkinliklerinin artırılabilir olması, medya sektörünün meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve kamu kurumları aracılığıyla desteklenebilir olması ve izlenmesi,

- Toplumun büyük bir bölümünün erişim gösterebildiği yeni medya için altyapıların oluşturulabilmesi, haberlerin toplanabilmesi ve dağıtılması için teknolojinin en verimli şekilde kullanılabilir olması kriterler arasında yer almaktadır.

2.2.4. Adil ve Sürdürülebilir Geleceğe Dönüşümler İçin Yeni Medya Gücü

Sürdürülebilir bir dünya için yeni medya araçları oldukça önemlidir. Yeni medyada çevre olgusunun her zaman negatif yönleri ve felaketler üzerinde ele alınmasıyla birlikte, çevreyi daha kapsamlı hale getirecek bir çevre haberciliğinin de yer alması gerekmektedir. Hem çevre hem de iklim konularıyla ilgili verilen kayıplar sonucunda, kazançlarında verilmiş olduğu “neden çevreyi korumalıyız” ve “neden göz önünde bulundurmalıyız” sorularına yanıt verebilen haberler, sürdürülebilir çevreyi hedeflerine ulaştırabilme noktasında yapıcı bir çözüm üretebilmektedir.

Çevre haberciliğini göz önünde bulunduran diğer bir önemli nokta ise; etkilerin dağılımında görülen eşitsizlikler sebebiyle çevre konularının bazı zamanlarda insanlara

çok uzak bir mesafe gibi görülmesidir. Bazı zamanlarda dünyanın diğer tarafında görülen bu durumun neden önemsendiği sorgulanabilirken, genel anlamda çevre sorunlarını göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Çevre sorunları gelecek nesilleri negatif yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca çevre sorunları, ekonomik büyümeyi de olumsuz yönde etkilemektedir.

Yeni medyanın çevreyle ilgili haberleri gündemde tutması, bu konularla ilgili doğru bilgi sağlayabilme, bazı zamanlarda ise kamuoyunun bilgilendirilmesi aracılığıyla insanları erken zamanda harekete geçirme gibi çeşitli görevleri yer almaktadır. Ancak doğru bilgi eksikliği ve doğru anlatım şekillerinin bazı zamanlarda eksik olduğu ifade edilmiştir. Türkiye’de iklim değişikliğine olan duyarlılığın da yeni medyada arttığı söylenebilmektedir. Doğru bilgi kaynağının eksik olması sonucunda, insanların sürdürülebilirlikle alakalı ilgisiz kaldığı söylenebilmektedir.

Yeni medyada sürdürülebilirlik ve çevreyle alakalı yayınlanmış olan bilgilerin görünür ve ön planda olması ülkemizde oldukça önemlidir. Yeni medya iklim değişikliğini göz önünde bulundurmalı, çevreye karşı duyarlılığı arttıracak uygulamaları göstermeli, ekonomik gelişmeyi yakından takip etmeli ve dünyanın sorunlarıyla ilgili gerekli bilgileri aktarmalıdır. Hem günümüz yaşantısında varlığını sürdüren insanları hem de gelecek nesilleri direkt olarak etkileyecek bu problemler hakkında kamuoyunu bilgilendirme yeni medyanın önemini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 7, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile yeni medyanın bu amaçlar doğrultusundaki potansiyel katkılarını ilişkilendiren bir çerçeve sunmaktadır. Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada yeni medya araçlarının farkındalık yaratma, bilgi paylaşımı ve toplumsal katılımı teşvik etme gibi önemli rolleri bulunmaktadır. Yeni medyanın güçlü etkileşim kapasitesi ve geniş erişim alanı, toplumsal dönüşüm süreçlerinde kritik bir aktör olarak konumlanmasını sağlamaktadır. Tablo 7, her bir SKA’nın hedefleri doğrultusunda yeni medyanın üstlenebileceği görevleri özetlemektedir.

Tablo 7: Yeni Medyanın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki Rolü

Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA)	Yeni Medyanın Rolü
1. Yoksulluğa Son	Yoksullukla ilgili farkındalık yaratma, yardım kampanyalarını duyurma
2. Açlığa Son	Gıda güvenliği ve beslenme bilgilerini yayma, tarım projelerini tanıtmaya
3. Sağlıklı Bireyler	Sağlık bilgilerini ve kampanyalarını yayma, sağlık hizmetlerine erişim sağlama
4. Nitelikli Eğitim	Eğitim materyallerine erişim sağlama, çevrimiçi kurslar ve eğitim programları sunma
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratma, eşitlik kampanyalarını destekleme
6. Temiz Su ve Sanitasyon	Su tasarrufu ve hijyen bilinci oluşturma, sürdürülebilir su projelerini tanıtmaya
7. Erişilebilir ve Temiz Enerji	Yenilenebilir enerji kaynakları hakkında bilgi yayma, enerji verimliliği kampanyalarını destekleme
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	İş fırsatlarını duyurma, girişimcilik ve inovasyon projelerini tanıtmaya
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	Teknolojik yenilikleri ve sanayi projelerini tanıtmaya, altyapı gelişimlerini duyurma
10. Eşitsizliklerin Azaltılması	Eşitlik ve adalet konularında farkındalık yaratma, marjinal grupların sesi olma
11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	Kentsel sürdürülebilirlik projelerini tanıtmaya, topluluk etkinliklerini duyurma
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim	Sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları hakkında bilinçlendirme, sorumlu üretim projelerini tanıtmaya
13. İklim Eylemi	İklim değişikliği hakkında farkındalık yaratma, çevre projelerini destekleme
14. Sudaki Yaşam	Deniz ve okyanus ekosistemlerini koruma projelerini tanıtmaya, su kirliliği konusunda bilinçlendirme
15. Karasal Yaşam	Orman ve biyolojik çeşitliliği koruma projelerini tanıtmaya, doğa koruma kampanyalarını duyurma
16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	Barış ve adalet konularında farkındalık yaratma, insan hakları projelerini destekleme
17. Amaçlar için Ortaklıklar	SKA'lar için işbirliği ve ortaklıkları duyurma, uluslararası işbirliklerini teşvik etme

2.3. Üniversitelerin Yeni Medya Faaliyetleri

Üniversiteler açısından yeni medya hem özgür hem de demokratik bir üniversite ortamının oluşması noktasında oldukça önemlidir. Yeni medya üniversite bünyesinde halkla ilişkileri ve kurumsal kimliği de oluşturabilme noktasında aktif rol oynamaktadır. Günümüz yaşantısında yeni medya hem kullanıcıların işlerini basite indirme hem de kullanıcıların eğlenme ve iletişim kurabilme ihtiyaçlarını giderebilmektedir. Üniversiteler rekabet içeren bir ortam içerisinde daha fazla öğrencinin dikkatini çekebilmek, hali hazırda bulunan öğrenci kitlesiyle iletişim kurabilmek ve öğrencilerinin ebeveynlerine de doğru bilgileri aktarabilmek adına yeni medya araçlarından yararlanmaktadır (Peruta ve Shields, 2017, s. 131).

Üniversiteler kurumsal imajını sürdürebilir hale getirmek ya da değiştirmek, kendi markasını oluşturabilmek, güven verebilmek gibi çeşitli amaçlarla yeni medyadan yararlanabilmektedirler. Ayrıca üniversiteler, akademik faaliyetlerini de yerine getirebilmek amacıyla yeni medyayı tercih etmektedirler. Bu faaliyetler arasında; çeşitli derslerin online ya da interaktif bir şekilde işlenebilmesi, derslerin sürecinde online ya da video bağlantılarıyla misafir araştırmacıların konuk olarak alınması, öğretim üyelerinin sosyal medya hesapları ya da blogları üzerinden ders anlatabilmeleri, sınav duyurularının yapılması ve sosyal faaliyetler hakkında bilgi verilmesi üniversitelerin yeni medyayı tercih etmesine neden olmuştur. Üniversitelerin yeni medya araçlarını profesyonel olarak kullanması ve bilinçli bir şekilde yeni medya politikalarını geliştirebilir olması kurumsal başarılarını güçlendirecektir (Gümüş, Türkel ve Şen, 2015, s. 48).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

3.1 Araştırmanın Konusu ve Amaçları

Tarihsel süreç ve günümüz dünya sorunları sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde değerlendirildiğinde, önemli bir araştırma alanı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede tezin konusu; sürdürülebilir kalkınma sürecinin önemli bir yapı taşı olan üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin belirlenmesi ve yeni medyadaki temsillerinin analiz edilmesidir. Bu bağlamda çalışmada, toplumsal farkındalığın desteklenerek yaygınlaştırıldığı üniversitelerin, sürdürülebilir kalkınma süreçlerinin sosyal medyada temsili ve söz konusu amaca ulaşmadaki rolü ortaya koyulmaktadır.

Tez çalışmasının amacı; sürdürülebilir kalkınma sürecinde üniversitelerin gerçekleştirdikleri faaliyetlerin önemini ortaya koyarak yeni medya araçlarının bu faaliyetleri görünür kılma ve yaygınlaştırma sürecindeki önemine vurgu yapmaktır. Devlet ve vakıf üniversitelerinin web siteleri ve sosyal medya temsilleri üzerinde karşılaştırmalı bir analiz ve üniversitelerin bu konudaki yetkili birim temsilcisi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek;

- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının önemini,
- Sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel sürecini,
- Üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma sürecindeki önemini ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerin etkilerini,
- Üniversitelerin yeni medya araçları kullanımının önemi ve etkilerini,
- Üniversitelerin ve yeni medyanın toplumu dönüştürme gücünü ortaya koymak
- Üniversiteler sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmadaki önemini ve rolünü tespit etmek,
- Örneklemde yer alan üniversitelerin sürdürülebilirlik çalışmalarını, çevresel, ekonomik ve sosyal yönüyle değerlendirmek,

- Sürdürülebilir üniversite kampüslerinin, sürdürülebilirlik girişimlerine başlama motivasyonlarını belirlemek,
- Sürdürülebilirlik girişimleri sürecinde karşılaşılan zorlukları tespit etmek,
- Sürdürülebilirlik temsilcilerinin (söz konusu üniversitenin rektörü, müsaitliğinin olmaması /ulaşılamaması durumunda üniversitenin hedef, kurumsal gelişimi planlama ve izleme koordinatörlüğü yetkilisi), sürdürülebilirlik derecelendirme sistemleri hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmak,
- Üniversitelerin devlet veya vakıf üniversitesi oluşunun sürdürülebilir kalkınma faaliyet alanlarındaki etkilerini tespit etmek amaçlanmaktadır.

Ortak iyiye ulaşmak ve herkesin sürdürülebilir kalkınma sürecine dahil olabilmelerini sağlamak için sürdürülebilirlik iletişim ile birbirini tamamlayan bütünlük içinde dönüşümü sağlamak hedeflenmektedir.

Bu hedefler doğrultusunda günümüz dünyasında karşı karşıya kaldığımız sorunlar karşısında çevrenin sürdürülebilirliği ve insanlığın yaşamına devam edebilmesinin tek şartı çevre ve içinde bulunan ekolojik durum hakkında farkındalık kazanarak bilinçlenmek ve eyleme geçmektir. Bunun içinde toplumların sürdürülebilirlik çerçevesinde eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun en etkili aracı üniversiteler ve medyadır. Araştırma amacı ve literatür bölümünde açıklanan bilimsel dayanağı gereği önemini korumaktadır.

Tez sonucunda elde edilen bulguların yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik farkındalık oluşturulması beklenmektedir. Bu tez farkındalığı oluşturma konusunda bir hareket noktası olmayı amaçlamaktadır.

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de bulunan tüm Üniversiteler oluştururken, örneklemi Üniversitelerin Birleşmiş Milletler'in (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına katkılarını ölçen Times Higher Education (THE) 2021 Impact Ranking (Etki Sıralaması)’da başarılı sayılan 5 devlet ve 5 vakıf üniversitesi oluşturmaktadır. Üniversitelerin bu konudaki yetkili birim temsilcisi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

THE 2021 Impact Ranking'e göre belirlenen 5 devlet ve 5 vakıf üniversiteleri aşağıdaki gibidir:

Devlet Üniversiteleri:

İstanbul Teknik Üniversitesi, Orta Doğu ve Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi

Vakıf Üniversiteleri:

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi

3.3 Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

Araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden olan derinlemesine görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı, görüşmeyi gerçekleştirmek için önceden belirlediği konu başlıkları ve sorularla hazırlık yapar. Görüşme sırasında soruların sırası ve soruluş biçimi değiştirilebileceği gibi, araştırma konusu çerçevesinde yeni sorular eklenebilir veya mevcut sorular çıkarılabilir. Bu esneklik, görüşmenin dinamiğini ve derinliğini artırır, araştırmacının daha kapsamlı ve derinlemesine bilgi toplamasına olanak tanır. (TÜSSİDE). Nitel yöntemler sayesinde görünenin ardındaki derin anlamlar ortaya çıkarılır bu yüzden araştırmacının elde ettiği bulguları yorumlayabilme becerisi ön plana çıkmaktadır.

Ayrıca üniversitelerin web sitelerinde yayınlanan sürdürülebilir kalkınma ile ilgili haber, proje ve faaliyetler ve bir sosyal medya platformu olan X hesapları içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. "İçerik analizi, metinlerin anlamlarını ve mesajlarını belirli kategoriler altında toplamak suretiyle analiz etme sürecidir. Bu yöntem, araştırmacının metinlerdeki belirli temaları ve kalıpları ortaya çıkarmasına yardımcı olur" (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2017, s. 240). İçerik analizi yöntemi, metinlerin derinlemesine analiz edilmesine ve geniş bağlamlarda yorumlanmasına olanak tanımaktadır.

İlk aşamada araştırma sorunları belirlenerek, veri toplanmış, anlamlı birimler belirlenerek kodlanan veriler kategoriler altında sınıflandırılmıştır.

Yeni medya içerisinde değerlendirilen üniversitelerin web siteleri de amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, derinlemesine analizi ön plana alan ve amaca en uygun örnekleme seçmeye olanak sağlayan örneklem yöntemi olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 123).

Bu çerçevede gündelik yaşama ilişkin eleştirilerin ve görüşlerin en yaygın olarak paylaşıldığı sosyal medya aracı olan X örneklem olarak seçilmiştir. Günümüz dünyasında X her türlü sivil toplum örgütlerinin, resmi kurum kuruluşlarının ve fikirlerini ifade eden herkesin yaygın kullandığı sosyal medya platformu olarak ön plana çıkmaktadır.

Kullanıcılarına 280 karaktere kadar mesaj paylaşmasına olanak tanımaktadır. X acil durumlarda ve sosyal olaylarda hızlı bilgi akışının sağlandığı önemli bir haber kaynağı konumuna gelmiştir. Politik iletişimdeki rolü doğrudan iletişim ve etkileşim sağlamaktadır. Kullanıcılar X’de sadece içerik tüketicisi değil aynı zamanda içerik üretici konumundadır. X dünya genelinde 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 500 milyon kullanıcıya sahiptir (Statista, 2024; Exploding Topics, 2024). Bu bağlamda farkındalık yaratma, bilgi yayılımı, hesap verilebilirlik, şeffaflık, iş birliği ve kampanyalar yürütmek için etkili bir araçtır.

Times Higher Education'ın misyonu, dünya çapında yükseköğrenimle ilgili kesin veri, içgörü ve uzmanlık kaynağı olmaktır. Yükseköğretim kurumlarının farklı misyonlarını ve başarılarının anlaşılmasını sağlamaktadır. Sıralama üniversitelerin araştırma, etki ve öğretim faaliyetlerini kapsamakta ve araştırma misyonuna vurgu yaparak dünyanın üniversitelerinin listesini sunmaktadır (Times Higher Education, 2024). 18 Performans göstergesinde üniversite sıralamaları, etki sıralamaları, öğretim sıralamaları, veri ve içgörüler sağlayarak yükseköğretimin kalitesi konusunda kamuoyunun güvenini arttırmaktadır.

Tez kapsamında, sıralamada yer alan üniversitelerin web siteleri ve sosyal medya hesapları sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda analiz edilerek veriler toplanmıştır. Seçilen devlet ve vakıf üniversitelerinin resmi web sayfaları ve web sayfalarında yer alan sosyal medya bağlantısı olan X hesapları, üniversitenin gerçek web

sayfaları ve gerçek sosyal medya hesaplarıdır. Çalışmada, sürdürülebilirlik kapsamında üniversitelerin X hesabında yer alan hesaplardan atılan tweetler ele alınmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesine yönelik Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulları'ndan gerekli etik kurul onay izni alınmıştır.

Avrupa Birliği, 2019 yılında uygulamaya koyduğu ve merkezinde döngüsel ekonominin yer aldığı “Avrupa Yeşil Mutabakatı” yeni büyüme ve kalkınma stratejisinin merkezinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları yer almaktadır. Avrupa Birliği, bu amaçların hayata geçirilebilmesi için çeşitli fonlar ve mekanizmalar oluşturmuştur. Bu fonlar ile başta üniversiteler olmak üzere toplum genelinde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma noktasında farkındalık yaratılması ve ilerleme kaydedilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda değerlendirmeye alınacak tweetler 31.12.2018 ile 31.12.2023 tarihleri arasında 5 yıllık zaman dilimindedir.

Verilerin toplanacağı üniversitelerin kurumsal web siteleri ve kurumsal X sosyal medya hesapları kamuya açık platformlardır. Söz konusu veriler için ekstra izin gerektirmemektedir. Ancak görüşme öncesi ilgili üniversitelere mailler atılarak ve görüşme gerçekleştirileceği için verilerin kullanılacağı yönünde bilgilendirme sağlanmıştır.

Belirtilen devlet üniversiteleri arasında araştırmacının çalıştığı eğitime devam ettiği kurum olan Ege Üniversitesi de yer almaktadır. Araştırmacı, çalışma süresinde tarafsızlık ilkesiyle bilimsel metodolojiye uygun olarak adımları gerçekleştirmiştir. Çalışmada kullanılan veriler, üniversitelerin web sayfası ve X hesaplarından alınacağından ispatlanabilir verilerden oluşmaktadır. Ayrıca proje, üniversitelerin söz konusu ile ilgili durumlarının ne olduğu konusuna yönelik olduğundan betimsel bir çalışmadır. Araştırmacı, verileri dikkatli ve düzenli olarak kaydederek, açık ve anlaşılır bir biçimde, topluma karşı görevlerini yerine getirerek ve yasal süreçlere uygun bir biçimde süreci tamamlamıştır. Güvenilirlik için inandırıcılık, tutarlılık, teyit edilebilirlik, aktarılabilirlik adımları için gerekli tüm atıflar, kaynaklar belirtilmiştir.

Elde edilen veriler Karma yöntem yazılımı olan MAXQDA programı aracılığı ile gerekli sınıflandırma kategorileri oluşturularak çapraz tabloların oluşturularak yorumlanması ve yeni medya içeriklerinin MAXQDA programı aracılığıyla analiziyle

elde edilen sonuçlar infografiklere dönüştürülerek görselleştirilmesi aşamalarından oluşmaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Nitel Analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılan bu çalışmada, çeşitli sınırlılıklar, araştıran-araştırılan ilişkisinden kaynaklanan ve etik sorunların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. X'in 2024 API politikalarında yapılan değişiklikler sonucunda MAXQDA'nın X'dan doğrudan veri çekme işlevini desteklemeyi bırakmıştır. Büyük ölçekli veri çekimini kısıtlayan bu uygulamadan dolayı veri toplama sürecini uzatmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler örneklem dâhilinde seçilen üniversitelerin rektörleri veya Üst düzey yöneticileri olmasından kaynaklı yöneticilerin müsaitlik durumu göz önünde bulundurulduğunda veri toplama süreci uzamıştır. Verilerin karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi için analiz programına hepsinin eklenerek değerlendirilmesi gerektiğinden değerlendirme ve yorumlar için tüm verilerin tamamlanması beklenmiştir. Örnekleme dâhil edilen 4 üniversite yetkilisi görüşme yapmayı kabul etmesine karşın randevu alınamamış görüşmeler gerçekleştirilememiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Koç Üniversitesi yetkilileriyle derinlemesine görüşme gerçekleştirilememiştir. Çalışmada web siteleri, sosyal medya hesabı olan X ve görüşme sorularının içerik analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda konu farklı perspektiflerden karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

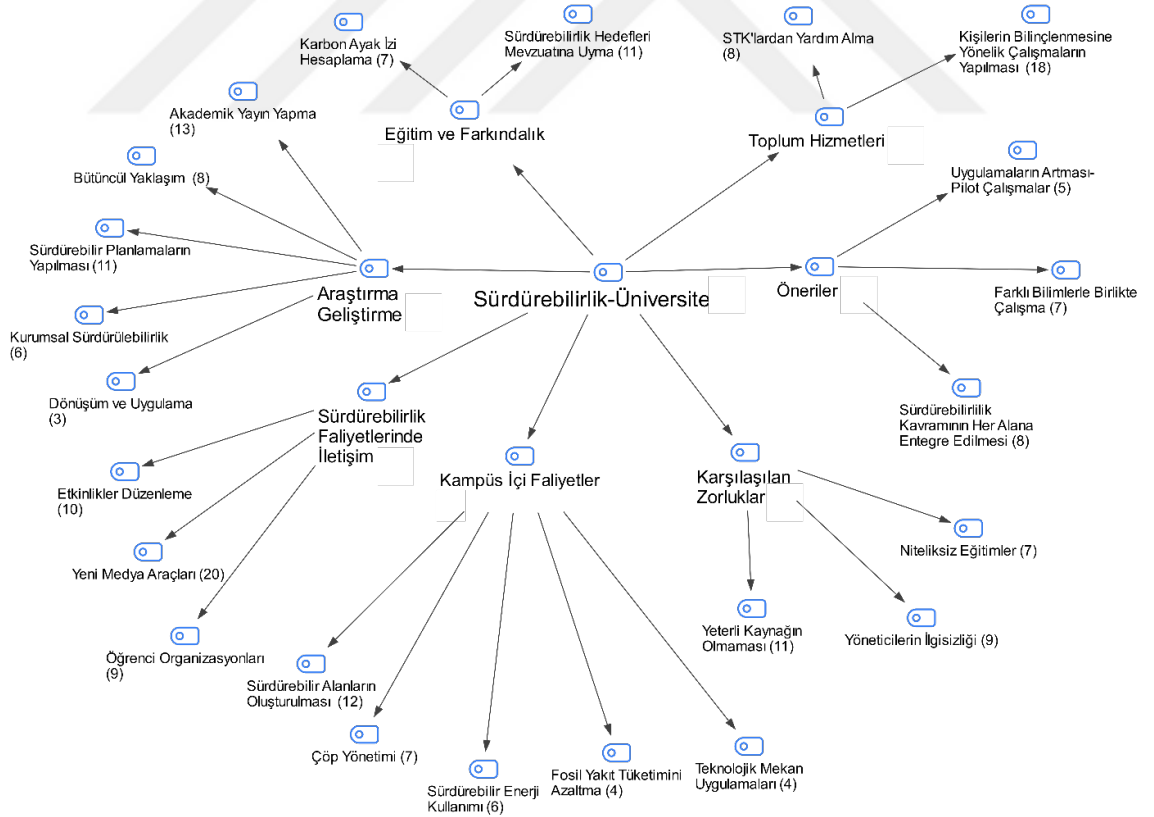
3.5. Bulgular

Tezin bu bölümünde derinlemesine görüşmelerden, üniversitelerin web sitesi içerik analizlerinden ve X hesaplarının içerik analizlerinden elde edilen veriler sunulmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda temalar ve alt temalar oluşturularak kategorize edilerek değerlendirilmiştir.

3.5.1. Araştırmanın Derinlemesine Görüşme İçerik Analizine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmanın hedeflerini netleştirmek amacıyla yapılan derinlemesine görüşmelerin bulguları bu bölümde sunulmuştur. Araştırma, “Sürdürülebilirlik-Üniversite” teması ile 7 farklı kategorinin altında incelenmiştir. Bunlar; Kampüs içi faaliyetler, karşılaşılan zorluklar, öneriler, toplum hizmetleri, eğitim ve farkındalık, araştırma geliştirme, sürdürülebilirlik faaliyetlerinde iletişimdir.

Şekil 15: Sürdürülebilirlik-Üniversite Hiyerarşik Alt Kodu

3.5.1.1. Kampüs İçi Faaliyetler

Kampüs içi faaliyetler kategorisi altında 5 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; sürdürülebilir alanların oluşturulması, çöp yönetimi, sürdürülebilir enerji kullanımı, fosil yakıt tüketimini azaltma, teknolojik mekân uygulamalarıdır.

Kampüs içi faaliyetler kategorisi altında katılımcılar en çok **sürdürülebilir alanların oluşturulması** kodu üzerine yoğunlaşmıştır. Katılımcılar kampüs içerisinde sürdürülebilir alanların oluşturulduğundan bahsetmiştir.

“Bizim üniversitemizde yeşil kampüs diye bir çalışma alanı var. Zaten bununla ilgili bir komisyon da var. Bunlar hem raporlar yayınlıyorlar hem de üniversitedeki metrikleri ölçerek devam ediyorlar. Uzun bir süredir bu sürdürülebilirlikle ilgili ayrı bir birim var. Bu birim üniversitedeki yeşil kampüs alanlardaki faaliyetleri operasyonları yürütmeye çalışıyor” (Boğaziçi Üniversitesi)

Bulgular doğrultusunda sürdürülebilirlik çalışmaları, kampüs içerisinde çevresel sürdürülebilirlik ve ekolojik dengeyi koruma adına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu çalışmalar, doğal kaynakların etkin kullanımı, enerji verimliliğinin artırılması ve karbon ayak izinin azaltılması gibi hedefler doğrultusunda kampüs yaşamının çevre dostu bir biçimde düzenlenmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, bu faaliyetler öğrenci ve akademik personel üzerinde çevresel farkındalık ve bilinç düzeyinin artmasına katkı sağlarken, üniversitenin sürdürülebilirlik odaklı bir kurum kültürü geliştirmesine de olanak vermektedir.

Konuyla ilgili Orta Doğu Teknik Üniversitesi yetkilisi de *"Sürdürülebilir Kampüs Kurulumuz mevcut"* ifadelerinde bulunmuştur. Özyeğin Üniversitesi yetkilisi de şunlardan bahsetmiştir:

“Bununla alakalı spesifik açılmış dersimiz var dolayısı ile sosyal alanda da bununla alakalı farkındalık yaratmaya çalışan girişimlerimiz var” (Özyeğin Üniversitesi)

Kampüs içi faaliyetler kategorisi altında katılımcılar **çöp yönetimi** ile ilgili de görüş bildirmişlerdir.

“Atıkların sınıfına göre ayrıştırarak toplanılıyor ayrı olarak, mesela bitkisel atık yağları ayrı toplanıyor, tehlikeli atık olarak işte laboratuvarlardan kaynaklanan kimyasal ve işte kalıntılar boya kalıntıları, tonerler, kartuşlar, piller falan bunlar ayrı toplanıyor. Bunun yanı sıra evsel atıklar içinde yer alan biyo-bozulur atıklar var onları da kompostlaştırmasıyla ilgili kompost pilot tesisimiz var. Orada da onlar değerlendirilmeye çalışılıyor. Dolayısıyla atık bağlamında ayrı toplanılıyor diyebilirim. Sadece kağıt, plastik gibi değil daha başka sınıflara alt sınıflara da ayrılmış durumda” (Boğaziçi Üniversitesi)

“Geri dönüşümle ilgili zaten geri dönüşüm konteynurları var. Temel Sıfır Atık belgemiz var. Bunun yanı sıra özendirmeye yönelik olarak plastiklerin tek kullanımlık kullanılmamasıyla ilgili kağıtların geriye dönüştürülmesiyle ilgili bazen öğrenci gruplarında faaliyetler oluyor. Yönetimimiz de bunları teşvik ediyor” (Boğaziçi Üniversitesi).

Kampüs içi faaliyetler kategorisi altında katılımcılar **sürdürülebilir enerji** ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar kampüs içerisinde sürdürülebilir enerji kullanımının öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir.

“Üniversiteler, kendi kampüslerinde sürdürülebilirlik uygulamaları ile örnek teşkil ederler. Enerji verimliliği, su tasarrufu, atık yönetimi ve yeşil binalar gibi konularda aldıkları önlemlerle hem çevreye olan etkilerini azaltırlar hem de öğrencilere ve topluma sürdürülebilir yaşam biçimlerinin uygulanabilir olduğunu gösterirler. Bizde bu alanda çalışmalarımıza yoğun bir şekilde devam ediyoruz” (Ege Üniversitesi)

Kampüs İçi Faaliyetler kategorisi altında katılımcılar **fosil yakıt tüketimini azaltma** ile ilgili de görüş bildirmişlerdir.

“Üniversite faaliyetlerinden kaynaklanan karbon emisyonlarını azaltmak için stratejiler geliştirmek ve uygulamaktayız” (Ege Üniversitesi)

Kampüs içi faaliyetler kategorisi altında katılımcılar, **fosil yakıt tüketimini azaltma** ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar kampüs içerisinde fosil yakıt tüketimini azaltmanın öneminden bahsetmiştir.

“Kampüste araç kullanımını azaltmaya yönelik uygulamalar var. Bazı yaya yolları var mesela oraya araçla giremiyorsunuz dolayısıyla bu teşvik ediyor yaya olmayı. Bir de onun yanı sıra aşağıda rink servisleri var. Kampüste bisiklet yaya politikası var” (Boğaziçi Üniversitesi)

Kampüs içi faaliyetler kategorisi altında katılımcılar **teknolojik mekân uygulamaları** ile ilgili de görüş bildirmişlerdir.

“Akıllı binalarda var. Fotoselli aydınlatmalar var bazı binalarda, özellikle toplu alan olan yerlerde fotoselli aydınlatmalar var” (Boğaziçi Üniversitesi)

Kampüs içi faaliyetler kapsamında sürdürülebilirlik konusundaki çeşitli girişimler, üniversitelerin çevresel sorumluluklarını yerine getirme ve öğrencilere sürdürülebilir yaşam biçimlerini aşlamak için stratejik bir yaklaşım benimsediklerini göstermektedir.

Üniversitelerin bu tür uygulamaları, hem kampüs içindeki çevresel etkileri azaltmak hem de topluma örnek teşkil etmek açısından kritik öneme sahiptir. Bu bulgular, üniversitelerin sadece eğitim ve araştırma değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik uygulamalarıyla da toplumda farkındalık yaratmak için güçlü bir platform olduğunu ortaya koymaktadır.

3.5.1.2. Toplum Hizmeti

Toplum hizmetleri kategorisi altında 2 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; kişilerin bilinçlenmesine yönelik çalışmaların yapılması ve sivil toplum kuruluşlarından yardım almadır.

Toplum hizmetleri kategorisi altında katılımcılar, **kişilerin bilinçlenmesine yönelik çalışmaların yapılması** kodu üzerine yoğunlaşarak kişilerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılmasının öneminden bahsetmiştir.

“Sürdürülebilir kalkınma, çevre yönetimi, iklim değişikliği gibi alanlarda lisansüstü programlar sunarak, bu alanlarda uzmanlaşmış bireyler yetiştiriyoruz. Gerçekleştirdiğimiz proje ve faaliyetlerde sürdürülebilirlik ve toplumsal fayda odaklı çalışıyoruz.” (Ege Üniversitesi)

Toplum hizmetleri kategorisi altında katılımcılar **Sivil Toplum Kuruluşlarından yardım alma** ile ilgili de görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Sivil Toplum Kuruluşlarından yardım almanın öneminden bahsetmiştir. Bu bulgular, eğitim kurumlarının sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilinci oluşturma konusundaki rollerinin altını çizmektedir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Üniversiteler, sürdürülebilirlik konularında toplumsal iş birlikleri geliştirir. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle ortak projeler yürüterek, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada toplumsal katılımı artırır. Ayrıca, topluma yönelik düzenledikleri seminerler, konferanslar ve eğitim programları ile farkındalık yaratırlar. Bizde bu alanda çalışmalar yürütüyoruz” (Ege Üniversitesi)

Boğaziçi Üniversitesi yetkilisi şu şekilde görüş bildirmektedir:

“Üniversitemizde bütün o paydaşlar hem kamuyla hem STK’larla hem sanayilerle iş birliğimiz var. Onların bazı kurullarında yer alıyoruz. İstanbul Sanayi Odası, Türkiye İhracatçılar Meclisi komisyonlarında yer alıyoruz. Komisyonların yanı sıra yine STK’larla beraber yaptığımız sosyal sorumluluk projeleri var, sosyal sorumluluk projelerini de sürdürülebilirlik üzerinden yapıyoruz. Dolayısıyla kapsamlı olarak bu alanda paydaşlarla beraber çalıştığımızı söyleyebilirim.” (Boğaziçi Üniversitesi)

Bu bulgular, toplum hizmetleri alanında bilinçlendirme çalışmalarının ve STK'ların iş birliğinin sürdürülebilir kalkınma için kritik öneme sahip olduğunu ve bu süreçte eğitim kurumlarının aktif rol alması gerektiğini göstermektedir. Özellikle üniversiteler, sadece bilgi üretme ve yayma noktasında değil, aynı zamanda çeşitli paydaşlarla iş birliği yaparak toplumsal dönüşüme de katkı sağlamaktadır.

3.5.1.3. Araştırma Geliştirme

Araştırma Geliştirme kategorisi altında 5 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; akademik yayın yapma, sürdürülebilir planlamaların yapılması, bütüncül yaklaşım, kurumsal sürdürülebilirlik, dönüşüm ve uygulamadır.

Araştırma geliştirme kategorisi altında katılımcılar en yoğun olarak **akademik yayın yapma** kodu üzerine yoğunlaşmıştır. Katılımcılar akademik yayın yapmanın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Kadir Has Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Önemli araştırma – geliştirme ve proje faaliyetleri gerçekleştiriyoruz. Örneğin Korkmaz Yiğit Anadolu Lisesi ile bir sürdürülebilirlik projesi yapıyoruz şu anda. Gençlerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalıklarını geliştirmek için” (Kadir Has Üniversitesi)

Araştırma geliştirme kategorisi altında katılımcılar **sürdürülebilir planlamaların yapılması** ile ilgili de görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar akademik yayın yapmanın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Orta Doğu Teknik Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Sürdürülebilirlik, üniversitelerin odak alanlarında sadece bir tanesidir, bunun için de aynı şekilde topluma yol gösterici çalışmalar yapmak üniversitelerin bu konudaki temel rolüdür.” (ODTÜ Üniversitesi)

Araştırma geliştirme kategorisi altında katılımcılar **bütüncül yaklaşım** ile ilgili de görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar bütüncül yaklaşımın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Üniversiteler, sürdürülebilirlik alanında yapılan araştırmaların merkezidir. Yenilenebilir enerji kaynakları, çevre dostu teknolojiler, atık yönetimi ve iklim değişikliği gibi konularda yenilikçi çözümler geliştirilmesine öncülük ederler. Bu araştırmalar, toplumun sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşması için gerekli bilimsel ve teknolojik altyapıyı sağlar.” (Ege Üniversitesi)

Araştırma geliştirme kategorisi altında katılımcılar **kurumsal sürdürülebilirlik** ile ilgili de görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar kurumsal sürdürülebilirliğin öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Üniversiteler, sürdürülebilirlik konusunda toplumsal liderlik rolünü üstlenirler. Akademisyenler, öğrenciler ve üniversite çalışanları, sürdürülebilirlik konusunda topluma örnek olarak, bu alandaki iyi uygulamaların yaygınlaşmasını sağlarlar. Üniversitelerin bu öncü rolü, diğer kurum ve kuruluşlara da ilham verir.” (Ege Üniversitesi)

Ege Üniversitesi’nin bir diğer açıklaması, üniversitelerin toplumsal liderlik rolünü üstlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Akademik çevrelerin ve öğrencilerin sürdürülebilirlik konusunda örnek teşkil etmeleri, diğer kurum ve kuruluşlara da ilham vermektedir.

Araştırma geliştirme kategorisi altında katılımcılar **dönüşüm ve uygulama** ile ilgili de görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar dönüşüm ve uygulamanın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada geniş rolleri vardır. Üniversiteler, hem mevcut hem de gelecekteki karar vericileri eğiterek toplumun değerlerini şekillendirici olarak işlev görürler. Üniversiteler bir yandan sürdürülebilir

kalkınma hedeflerine ulaşmak ve bunları tanıtmak için gereken değerleri ve bilgiyi topluma yaymak amacıyla ahlaki bir sorumluluk taşıırken; öte yandan sürdürülebilir ilkeleri gerçeğe dönüştürmek yönünde çeşitli çözümler üretilmesine katkıda bulunurlar.” (Gelişim Üniversitesi)

Katılımcılar, üniversitelerin sürdürülebilirlik konusunda hem akademik hem de toplumsal liderlik rolü üstlendiğini vurgulamakta; sürdürülebilirlik çalışmalarının sadece akademik yayınlar ve araştırmalarla sınırlı kalmayıp topluma ve diğer kurumlara da ilham verici etkiler yaratması gerektiğini vurgulamaktadır.

3.5.1.4.Eğitim ve Farkındalık

Eğitim ve Farkındalık kategorisi altında 2 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; sürdürülebilirlik hedefleri mevzuatına uyma, karbon ayak izi hesaplama’dır. Eğitim ve farkındalık kategorisi altında katılımcılar en yoğun olarak **Sürdürülebilirlik Hedefleri Mevzuatına Uyma** kodu üzerine yoğunlaşmıştır. Katılımcılar sürdürülebilirlik hedefleri mevzuatına uymanın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir:

“Üniversitemiz, yoksulluğa son, açlığa son, sağlıklı ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim, cinsiyet eşitliği, temiz su ve sanitasyon, erişilebilir ve temiz enerji, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme; sanayi, yenilikçilik ve altyapı, eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehirler ve toplumlar, sorumlu tüketim ve üretim, iklim eylemi, sudaki yaşam, karasal yaşam, barış, adalet ve güçlü kurumlar ve son olarak amaçlar için ortaklıklar olmak üzere; BM ve Ülkemizin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının tamamını benimsemiştir. Bu doğrultuda, Sürdürülebilirlik Çalışma grupları tarafından hazırlanan ve 12 Kasım 2020 tarihinde Ege Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edilen 17 SKA’nın her biri için SKA politikası oluşturduk ve kamuya duyurduk. Her yıl kapsamlı ve hedef odaklı gözden geçirme yapıyor, kendimizi geliştiriyoruz.” (Ege Üniversitesi)

Eğitim ve farkındalık kategorisi altında katılımcılar **karbon ayak izi hesaplama** ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar karbon ayak izi hesaplamanın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili ODTÜ Üniversitesi yetkilisi konuya ilişkin değerlendirme yaparak sürdürülebilir kalkınmanın geleceğine yönelik saptamalarda bulunmuştur.

“Yakın gelecekte en azından iklim ve çevre açısından mümkün görmüyorum, diğer başlıklar ele alındığında da küresel bir geçiş yakın zamanda görünmüyor. Önce mevcut düzenin sürdürülebilir olmadığı bütün karar vericiler tarafından kabul edilip kendi toplumlarına çıkış yollarıyla birlikte sunulmalı. Dünya’nın büyük bir kısmı için zaten gıda ve barınma sorunları devam ederken sürdürülebilir bir düzene geçiş şimdilik hayal” (ODTÜ Üniversitesi)

Bulgular, üniversitelerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalık yaratma ve eğitim verme sorumluluklarını nasıl ele aldıklarını ve bu konuda karşılaşılan zorlukları ortaya koymaktadır. Üniversiteler, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için mevzuata uyum ve karbon ayak izi hesaplama gibi somut adımlar atarken, küresel ve yerel düzeyde sürdürülebilirliğe geçişin zorluklarını da göz önünde bulundurmaktadırlar.

3.5.1.5. Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinde İletişim

Sürdürülebilirlik faaliyetlerinde iletişim kategorisi altında 3 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; yeni medya araçları, etkinlikler düzenleme, öğrenci organizasyonlarıdır.

Sürdürülebilirlik faaliyetlerinde iletişim kategorisi altında katılımcılar en yoğun olarak **yeni medya araçları** kodu üzerine yoğunlaşmıştır. Katılımcılar yeni medya araçlarının öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili yetkililer şunlardan bahsetmiştir:

“Televizyon programlarına da biz çıkıyoruz konuşmacı olarak ama bizim Boğaziçi üniversitesi olarak kendi yayını değil ya da bir televizyonumuz yok. Ama sosyal medyadan bunları görülür kılıyoruz yapıyoruz. Yeni medya araçlarını kullanıyoruz. Dolayısıyla web sitesi ve onun dışında Instagram, X gibi kanallarla

sosyal medyayı kullanarak yaygınlaştırıp duyurabiliyoruz” (Boğaziçi Üniversitesi)

“Yeni medya aslında epey eskidi bile. Tanıtımdan bilgilendirmeye her alanda çok faydalı oldu ancak bunların belli kurallar altında uzman kişiler tarafından kullanılması gerekiyor “(ODTÜ Üniversitesi).

"Facebook duyuyoruz, X hesabımız var. Web sitesinde de faaliyetlerimizi gösteriyoruz. Bizim merkezin bülteni var, iki ayda bir çıkıyor. O bültende haberleri duyuruyoruz. Hemen hemen her türlü medya aracını... online etkinlikler var o etkinlikleri YouTube 'a koyuyoruz"(Kadir Has Üniversitesi)

" Dijitalleşen toplumla birlikte yeni medya araçları artık hayatın olmazsa olmaz birer parçalarıdır. Bu nedenle üniversitemiz içinde oldukça önemlidir. Yeni medya araçları üniversitemizin hedef kitleleri olan öğrenciler, aday ve mezun öğrenciler, çalışan akademik ve idari personel ile öğrencilerin ailelerine ulaşabilmek ve faaliyetlerimizi duyurmak için oldukça etkili araçlardır. Bu nedenle yeni medya araçlarını oldukça aktif ve stratejik kullanmaktayız. Bu konu ile ilgili web sitelerinden ve sosyal medya hesaplarından duyurular ve bilgilendirmeler düzenli olarak yapılmaktadır. Ayrıca üniversitemizin sürdürülebilirlik faaliyetleri ile ilgili <https://sctuam.gelisim.edu.tr/> web sayfası yer almaktadır" (Gelişim Üniversitesi)

“"Ege Ajans, Ege TV ve Kalem dergimiz bizim en önemli medya araçlarımız. Bunların dışında kurumsal ve kişisel sosyal medya hesaplarımız aracılığıyla sürdürülebilirlik proje ve faaliyetlerimizi an be an paylaşıyor, bu sayede daha geniş kitlelere ulaşıyoruz. Bu arada kurumsal duyuru sistemimiz de proje faaliyet ve etkinliklerin durulmasında önemli görev" (Ege Üniversitesi)

“Sadece bu veri paylaşımı yapılan platformlarda değil normal listelemelerde de olmaya çalışıyoruz ki yani bu oranda çok yoğunluklu çalışma yaptığımız her mecrada görürsün bilinsin. Bilinmesinden ziyade örnek alınsın. Biz bilginin ulaşılabilirliğini arttırmak istiyoruz" (Özyeğin Üniversitesi).

Katılımcıların görüşleri, sürdürülebilirlik faaliyetlerinin görünür kılınmasında yeni medya araçlarının kullanımının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinde İletişim kategorisi altında katılımcılar **etkinlikler düzenleme** ile ilgili görüş belirterek etkinlik düzenlemenin öneminden sayısal veriler sunarak önemini vurgulamışlardır. Konuyla ilgili yetkililer şunlardan bahsetmiştir:

“Sürdürülebilirlikle ilgili etkinlikler düzenleniyor. Çünkü bir de bizim üniversitede ev sahipliğini yaptığınız bir uluslararası bir network var işte SDSN. Bu SDSN kapsamında yani sürdürülebilir kalkınma çözümleri ağı, birleşmiş milletlerin bir inisiyatifi. Dolayısıyla onlarla birçok etkinlik yapıyoruz hem ulusal hem uluslararası, yani oldukça var diyebilirim. Bazı sosyal sorumluluk projeleri de yürütüyoruz” (Boğaziçi Üniversitesi)

“Özellikle araştırmacılarımızın ve öğrencilerimizin topluma yönelik olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerin fark yarattığına inanıyoruz. Bunlardan en önemlisi ODTÜ’de Doğa projesi ve bunun kapsamında yapılan Türsay gibi etkinlikler” (ODTÜ Üniversitesi)

“2022 yılında toplam 244 etkinlik sürdürülebilirlik kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte düzenli olarak personelin farkındalığı artırmak adına sürdürülebilirlik kapsamında eğitimler düzenlenmektedir” (Gelişim Üniversitesi)

“Ege üniversitesi olarak bu kapsamda da çok aktifiz. Hemen her birim kendi çalışma alanlarına uygun SKA doğrultusunda farkındalık çalışmaları yürütüyor. Geçtiğimiz yıl Sürdürülebilir Kalkınma hedefleri çerçevesinde 2000’in üzerinde sosyal sorumluluk projesi gerçekleştirildik. Ayrıca EgeDers üzerinde öğrencilerimiz ve personelimiz için hazırladığımız Sürdürülebilirlik eğitim modülümüz var. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının ayrı dersler olarak anlatıldığı bu modülü, 2023 yılı itibariyle 3526 kişi tamamladı. Bunların dışında,

Ege Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezimiz (EGESEM) SKA kapsamında halka açık birçok sertifika programı sunuyoruz" (Ege Üniversitesi)

Sürdürülebilirlik faaliyetlerinde iletişim kategorisi altında katılımcılar en yoğun olarak **öğrenci organizasyonları** ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar öğrenci organizasyonlarının öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili yetkililer şunlardan bahsetmiştir:

"Sustainable bir hub 'ımız var ve sürdürülebilirlikle alakalı 4 kulübümüz sürdürülebilirlikle çalışan da 6-7 tane kulübümüz var" (Özyeğin Üniversitesi)

"Öğrenci organizasyonları da var. Orada hem bir çevre kulübümüz var" (Boğaziçi Üniversitesi)

Sürdürülebilirlik faaliyetlerinde iletişim kategorisi altında sunulan veriler, üniversitelerin sürdürülebilirlik çabalarını etkili bir şekilde tanıtmak ve yaygınlaştırmak için farklı iletişim kanalları ve stratejiler kullandığını göstermektedir.

Yeni medya araçları, üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerini görünür kılmak için en çok tercih edilen yöntemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi yetkilisi, sosyal medya platformları ve web siteleri gibi yeni medya araçlarını kullanarak sürdürülebilirlik faaliyetlerini daha geniş kitlelere duyurduklarını belirtmiştir. Aynı şekilde, ODTÜ Üniversitesi'nin yeni medya araçlarının uzman kişiler tarafından kurallara uygun bir şekilde kullanılması gerektiğini vurgulaması, bu araçların etkinliğini artırmada profesyonel yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, üniversitelerin düzenlediği etkinlikler de sürdürülebilirlik farkındalığını artırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Boğaziçi Üniversitesi'nin uluslararası sürdürülebilir kalkınma çözümleri ağı (SDSN) ile gerçekleştirdiği etkinlikler, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde farkındalık yaratma çabalarının bir göstergesidir. Öğrenci organizasyonları ise sürdürülebilirlik kültürünün üniversite kampüslerinde yerleşmesi ve genç nesillerin bu konuda bilinçlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Özyeğin Üniversitesi'nin sürdürülebilirlik odaklı kulüpler ve organizasyonlarla gençleri sürece dâhil etmesi, öğrencilerin bu alanda aktif katılımcılar haline gelmelerini sağlamaktadır. Bu bulgular, üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinde iletişim stratejilerini çeşitlendirdiğini ve bu stratejilerin toplumsal dönüşüm ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada etkili bir rol oynadığını göstermektedir.

3.5.1.6. Karşılaşılan Zorluklar

Karşılaşılan zorluklar kategorisi altında 3 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; yeterli kaynağın olmaması, yöneticilerin ilgisizliği, niteliksiz eğitimler'dir.

Karşılaşılan zorluklar kategorisi altında katılımcılar en yoğun olarak yeterli kaynağın olmaması kodu üzerine yoğunlaşmıştır. Katılımcılar **kaynak yeterliliğinin öneminden** bahsetmiştir. Konuyla ilgili Ege Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir.

"Biz bir devlet üniversitesiyiz. Bu anlamda kısıtlarımız olabiliyor zaman zaman. Sürdürülebilirlik çalışmaları operasyonel süreçleri de kapsıyor, dolayısıyla ilerlemenin sağlanabilmesi gerekli olan yatırım kaynağı bizim için önemli" (Ege Üniversitesi)

"2023'te kurulan İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Araştırma ve Uygulama Merkezi <https://iklim.metu.edu.tr/tr> odakta olmak kaydıyla koordinasyon çalışmaları sürdürülmekte. Ancak fon sağlama ve sürdürülebilirliği teşvik adına henüz bir faaliyet mevcut değil" (ODTÜ Üniversitesi)

"karşılaşılan en büyük zorluk maddi zorluklar " (Kadir Has Üniversitesi)

Bulgulara göre, sürdürülebilirlik projelerinin hayata geçirilmesi için gerekli olan finansal, teknik ve insan kaynaklarının yetersizliği, özellikle devlet üniversiteleri ve kamu kurumları gibi sınırlı bütçeye sahip kuruluşlarda büyük bir engel teşkil etmektedir. Ege Üniversitesi yetkililerinin belirttiği gibi, sürdürülebilirlik çalışmalarının operasyonel süreçlere entegre edilmesi için yatırım kaynağı hayati öneme sahiptir.

Karşılaşılan zorluklar kategorisi altında katılımcılar **yöneticilerin ilgisizliği** ile ilgili de görüş bildirmiştir.

“Türkiye’ de ekonomi sorunu son günlerde daha çok önem kazandığı için insanlar bugünün derdindeler. Gelecek ve doğa kaygısı taşıyalarda yeterli önemi gösteremiyorlar. Günlük hayatın içerisinde olduğuna insanları inandırmamız ve çok daha iyi anlatmamız lazım” (Gelişim Üniversitesi)

Gelişim Üniversitesi yetkilisinin yorumları, yöneticilerin sürdürülebilirlik konusundaki ilgisizliğinin, ekonomik sorunlar gibi kısa vadeli krizlerin öncelik kazanması nedeniyle oluştuğunu göstermektedir.

Karşılaşılan Zorluklar kategorisi altında katılımcılar **niteliksiz eğitimler** ile ilgili de görüş bildirmiştir.

“Sürdürülebilir kalkınmada en önemli şey eğitimidir ve örnek olmaktır. Yani örnek bir uygulama yapmaktır, o yaptığı örnek uygulamayı da herkese duyurmaktır, toplumsal bir fayda sağlamaktır.” (Kadir Has Üniversitesi)

Kadir Has Üniversitesi yetkilisinin vurguladığı gibi, eğitimlerin niteliği düşük olduğunda, sürdürülebilirlik konusundaki anlayış eksik kalabilir ve bu da toplumun bu konudaki duyarlılığını olumsuz etkileyebilmektedir.

3.5.1.7. Öneriler

Öneriler kategorisi altında 3 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; sürdürülebilirlik kavramının her alana entegre edilmesi, farklı bilimlerle birlikte çalışma, uygulamaların artması-pilot çalışmalar’dır.

Öneriler kategorisi altında katılımcılar en yoğun olarak **sürdürülebilirlik kavramının her alana entegre edilmesi** kodu üzerine yoğunlaşmıştır. Katılımcılar sürdürülebilirliğin tüm alanlara entegresinin öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Kadir Has Üniversitesi yetkilisi şunlardan bahsetmiştir.

“Eğitim olabilir, örnek uygulama gösterebilir. Kurslar verebilir, bilinçlendirme yapabilir. Rolü büyüktür, farkındalık yaratabilir” (Kadir Has Üniversitesi)

Öneriler kategorisi altında katılımcılar **farklı bilimlerle birlikte çalışma** ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar farklı bilimlerle birlikte çalışmanın öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Boğaziçi Üniversitesi şunlardan bahsetmiştir.

“Baktığınızda üniversitede bir hayat var. Yani hem öğrenciler var hem araştırmacılar var. Aslında üniversite küçük bir şehir gibi düşünebiliriz. Bazı üniversitelerimizde öğrenci sayısı işte 10 binden 100 bine kadar değişen üniversitelerimiz var. Dolayısıyla bir kere üniversite bu bağlamda SK’larla direkt ilgili burada bir komünite var. O komüniteye bir kere dokunması gerekiyor. Bu da bütün o SK’ları aslında birçoğuyla örtüşüyor. Biz burada SK’lar öneminde baktığımızda aslında buna işte bu verdiğimiz bazı mesela bunu değerlendiren şimdi sıralama çalışmaları da var. QS yeni başladı ondan önce Times’ın çalışmaları var. Zaten Times’a da biz 17 tane amaçlar doğrultusunda rapor hazırlıyoruz. Üniversiteler hangisine ne yapmış diye. Onu da hazırlayan ekibin ben koordinasyonluğunu yaptım belli bir süre. Şimdi devrettim. Ama onları yaparken de gördüğüm yani biz üniversite olarak bir kere bu 17 amaca da hizmet edecek birçok faaliyet içinde yer alıyoruz. Dolayısıyla bu faaliyetleri gerçekleştirirken de işte o toplumdaki dönüşüme katkı sağladığımıza ben inanıyorum. Dolayısıyla üniversitelere SK’lara ulaşmakta üçlü sac ayakla ilgili görev var. Yani hem buradaki öğrencilerine o SK’ları aktarması lazım dolayısıyla müfredatlarda derslerde bu işleniyor olması lazım, bir diğeri sorumluluk alanında da elini taşın altına koyarak araştırmalarla bunu destekleyerek yapması gerekiyor. üçüncüsü de yine işte üniversitedeki bilgi birikimin farklı uygulama araştırma merkezleri vasıtasıyla topluma sunulması, dolayısıyla burada üniversitenin yine faydaları arasında ben görüyorum.” (Boğaziçi Üniversitesi)

Öneriler kategorisi altında katılımcılar **uygulamaların artması-pilot çalışmalar** ile ilgili de görüş belirtmiştir. Katılımcılar uygulamaların artması ve pilot çalışmaların öneminden bahsetmiştir. Konuyla ilgili Özyeğin Üniversitesi şunlardan bahsetmiştir.

“Eğitim için üniversiteler dâhil, şirketler dâhil şeklinde, yeni nesili etkileyecek platformların, yeni nesilin dikkatini çeken şekilde kullanılabiliyor olması çok önemli. Tabii burada benim de anlamadım. Mesela bambaşka bir şeyden bahsedeyim size. Mesela ben blockchain sistemi nedir? Kabaca biliyorum. Ama Ethereum destekli web 3.0 projeleri falan konuşuluyor. Bu benim alanımın dışında şeyler. Dolayısıyla gelecekte böyle şeyler var olacaksa web sitelerinde web iletişimi neye dönüşecek bilmiyorum. Ve her zaman yeni ve yenilikçi eğitim sistemleri geliştirmek iyidir. Buna katılıyorum ama bazı geleneksel sistemleri de geride bırakmamak lazım. Hani bin Instagram postuyla öğrettiğin şeyi ben bir derste yüz yüze öğretirim. Yani bu benim biraz daha algısal şeyim. Tabii ki bu sosyal medya veya online araçlar erişemediğin yerlere erişimde çok faydalılar. Sanayi 4.0 ve 3.0 örneği gibi, bunları “yeni bunlar” deyip ön plana alıp, eskiyi bırakmak çok doğru gelen bir şey değil bana. Şey gibi düşünün yani pandemi döneminde bütün eğitim online’a döndü. Yeni bazı eğitimler yüz yüze ve hani daha böyle komün şekilde alındığı zaman daha verimlidir. Ama tabii ki bu araçların kullanılmaması için bir sebep değil bu. Hatta kullanımının da aynı oranda artırılması gerekiyor diye düşünüyorum.” (Özyeğin Üniversitesi)

Tablo 8: Sürdürülebilirlik-Üniversite Temasına İlişkin Kod Matris Tarayıcısı

Kod Sistemi	ODTÜ	Boğaziçi Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi	Gelişim Üniversitesi	Ege Üniversitesi	TOPLAM
▼ Sürdürülebilirlik- Üniversite							0
▼ Kampüs İçi Faaliyetler							0
Fosil Yakıt Tüketimini Azaltma		2			1	1	4
Teknolojik Mekan Uygulamaları	1	2				1	4
Sürdürülebilir Enerji Kullanımı		1	2			3	6
Sürdürülebilir Alanların Oluşturulması	2	2	1	1		6	12
Çöp Yönetimi	1	4	1		1		7
▼ Toplum Hizmetleri							0
STK'lardan Yardım Alma	2	1		2		3	8
Kişilerin Bilinçlenmesine Yönelik Çalışmaların Yapılması	5	2	3	4	1	3	18
▼ Araştırma Geliştirme							0
Kurumsal Sürdürülebilirlik					1	5	6
Bütüncül Yaklaşım					3	5	8
Dönüşüm ve Uygulama					1	2	3
Sürdürülebilir Planlamaların Yapılması	6	1	1	2		1	11
Akademik Yayın Yapma	6	2	1	3		1	13
▼ Eğitim ve Farkındalık							0
Karbon Ayak İzi Hesaplama	5	1	1				7
Sürdürülebilirlik Hedefleri Mevzuatına Uyma	4				4	3	11
▼ Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinde İletişim							0
Yeni Medya Araçları	6	2	3	3	3	3	20
Öğrenci Organizasyonları	5	1	2			1	9
Etkinlikler Düzenleme	6	1	1		1	1	10
▼ Karşılaşılan Zorluklar							0
Yöneticilerin İlgisizliği	1		2	5	1		9
Niteliksiz Eğitimler	1		1	5			7
Yeterli Kaynağın Olmaması	2	1		6	1	1	11
▼ Öneriler							0
Sürdürülebilirlik Kavramının Her Alana Entegre Edilmesi	3		3	1		1	8
Uygulamaların Artması-Pilot Çalışmalar	1	1	1	2			5
Farklı Bilimlerle Birlikte Çalışma	2	3		1		1	7
Σ TOPLAM	59	27	23	35	18	42	204

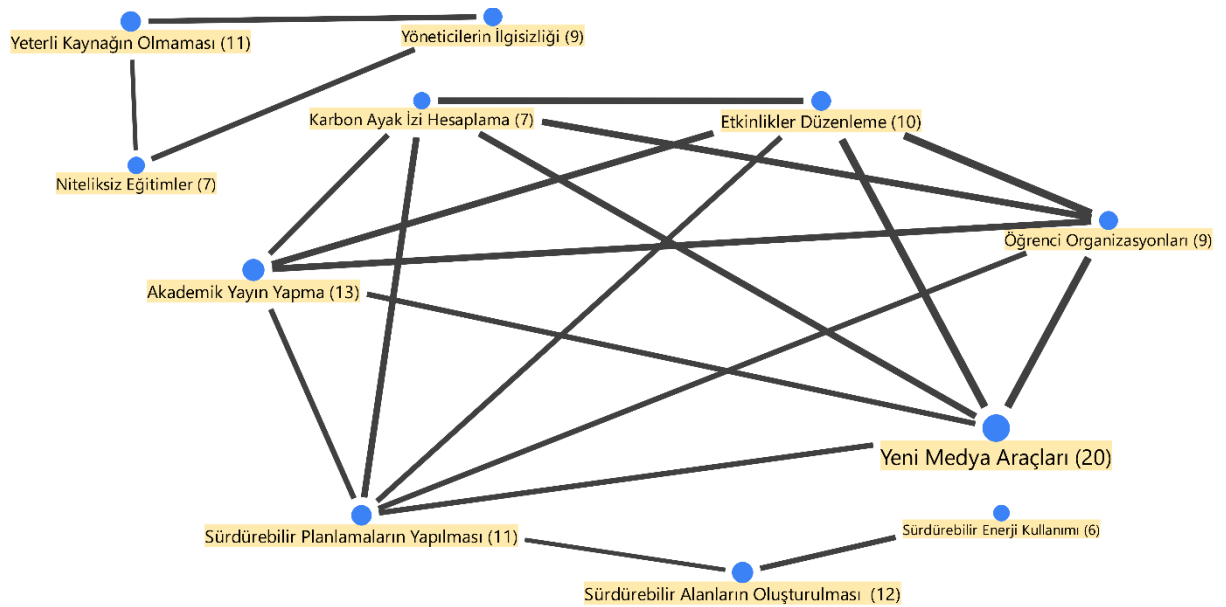
Katılımcılar ifadelerine ilişkin kod matris tarayıcısı Tablo 7’de verilmiştir. Buna göre katılımcıların yeni medya araçları, sürdürülebilir alanların oluşturulması, akademik yayın yapma kodları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 16: Derinlemesine Görüşme Kod bulutu

Katılımcı ifadelerinin yoğunluğa göre dağılımı Şekil 17’de gösterilmektedir. Daha büyük puntolu olarak gösterilen kodlar daha yoğun olarak kullanılan ifadeleri gösterirken, daha küçük puntolu olan ifadeler, kodların daha az yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir.

Şekil 17: Derinlemesine Görüşme Kod Haritası

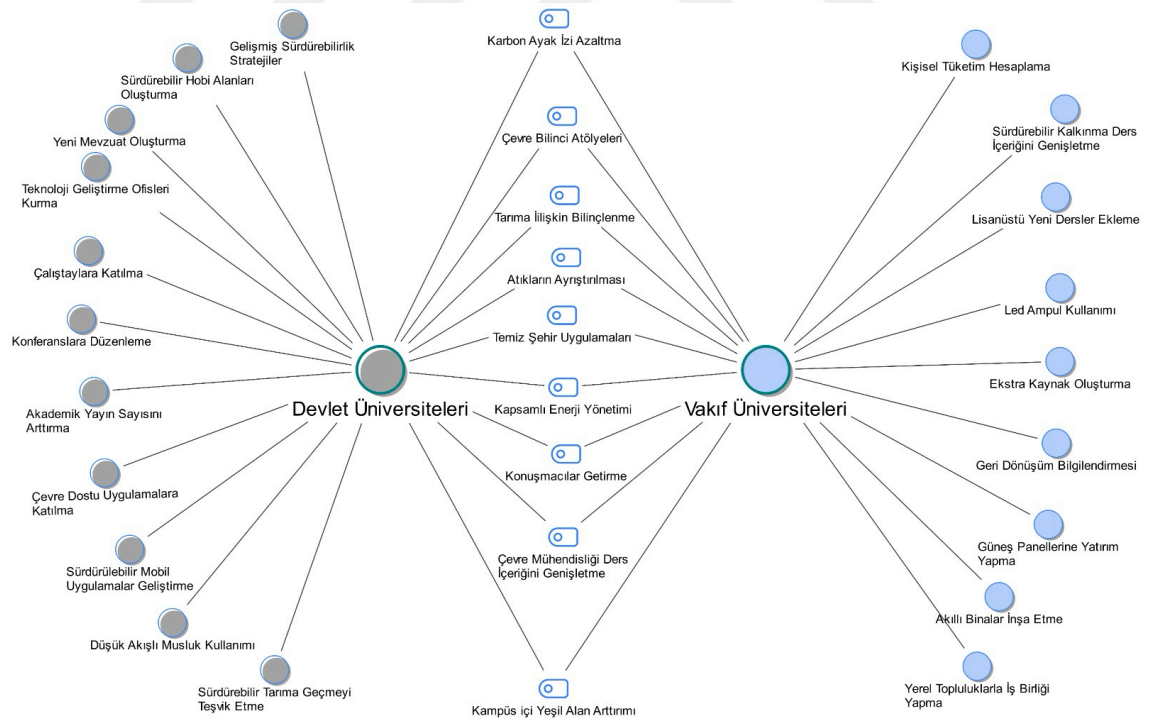
Katılımcıların sıkça birlikte bahsettiği kodlar Şekil 18’de gösterilmektedir. Birlikte bahsedilen daha sık bahsedilen kodların ilişkisini yansıtacak şekilde çizgiler daha geniş gösterilmiştir. Buna göre, etkinlikler düzenleme kodundan bahseden katılımcılar aynı zamanda öğrenci organizasyonları, yeni medya araçları, sürdürülebilir planlamaların yapılması, akademik yayın yapma, karbon ayak izi hesaplama kodlarından da bahsetmiştir.

3.5.2. Üniversitelerin Web Sitelerinin İçerik Analizi

THE 2021 Impact Ranking'e göre belirlenen 5 devlet ve 5 vakıf üniversitelerinin web sitelerinde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili içeriklerin analizi yapılmıştır. İçerik analizi kapsamında üniversitelerin sürdürülebilirlik politikaları ve stratejileri, uygulamaları, bilinçlendirme çalışmaları ve kampüs uygulamaları ve diğer ilgili içerikler incelenmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, üniversitelerin web sitelerinde sürdürülebilirlikle ilgili çeşitli içeriklerin yer aldığı görülmektedir. Sürdürülebilirlik konusunda gerçekleştirilen bilgilendirme ve uygulamalar açısından üniversiteler arasında farklılıklar göstermektedir.

Şekil 18: Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Karşılaştırmalı Kod Matris Tarayıcısı

Devlet üniversiteleri, akademik yayın sayısını artırma, konferans düzenleme, çalıştaylara katılma, teknoloji geliştirme ofisleri kurma, yeni mevzuat oluşturma ve sürdürülebilir hobi alanları oluşturma gibi faaliyetler yürütmektedir. Ayrıca, gelişmiş sürdürülebilirlik

stratejileri geliştirme, sürdürülebilir mobil uygulamalar yaratma, düşük akışlı musluk kullanımı ve sürdürülebilir tarıma geçişi teşvik etme gibi uygulamalar da devlet üniversitelerinin odaklandığı alanlardır.

Vakıf üniversiteleri ise karbon ayak izini azaltma, çevre bilinci atölyeleri düzenleme, tarıma ilişkin bilinçlenme, atıkların ayrıştırılması, temiz şehir uygulamaları ve kapsamlı enerji yönetimi gibi pratik ve doğrudan uygulamalara yönelmektedir. Bunun yanı sıra konuşmacılar getirme, çevre mühendisliği ders içeriğini genişletme, kampüs içi yeşil alan artırımı, kişisel tüketim hesaplama ve lisansüstü yeni dersler ekleme gibi eğitim odaklı faaliyetler de vakıf üniversitelerinin sürdürülebilirlik çalışmalarında yer almaktadır. Vakıf üniversiteleri ayrıca led ampul kullanımı, ekstra kaynak oluşturma, geri dönüşüm bilgilendirmesi, güneş panellerine yatırım yapma, akıllı binalar inşa etme ve yerel topluluklarla iş birliği yapma gibi yenilikçi projelere odaklanmaktadır.

Ortak faaliyetler ise çevre bilinci yaratma, enerji verimliliği sağlama, sürdürülebilirlik odaklı eğitim içeriklerini genişletme, çevre dostu uygulamalara katılım ve toplumsal farkındalık projelerine odaklanma şeklindedir.

Elde edilen bulgular, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin sürdürülebilirlik alanındaki faaliyetlerine ilişkin kapsamlı bir karşılaştırma sağlamaktadır. Devlet üniversiteleri sürdürülebilirlik çalışmalarına daha çok akademik üretim, araştırma ve teknoloji geliştirme boyutunda yaklaşırken, vakıf üniversiteleri pratik uygulamalar ve bireysel farkındalık yaratma ekseninde yoğunlaşmaktadır. Bu iki üniversite türü, sürdürülebilirlik stratejilerinde belirgin farklılıklara sahip olsa da birbirlerini tamamlayıcı nitelikteki katkılarıyla, genel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır.

Her iki üniversite türü de kendi yaklaşımları ile sürdürülebilirlik konusunda farklı alanlarda katkı sağlamaktadır. Devlet üniversiteleri mevzuat, stratejik yönetim ve akademik yayınlar ile ilgilenirken, vakıf üniversiteleri enerji verimliliği, atık yönetimi ve topluluk katılımı gibi doğrudan uygulamalar üzerine yoğunlaşmaktadır.

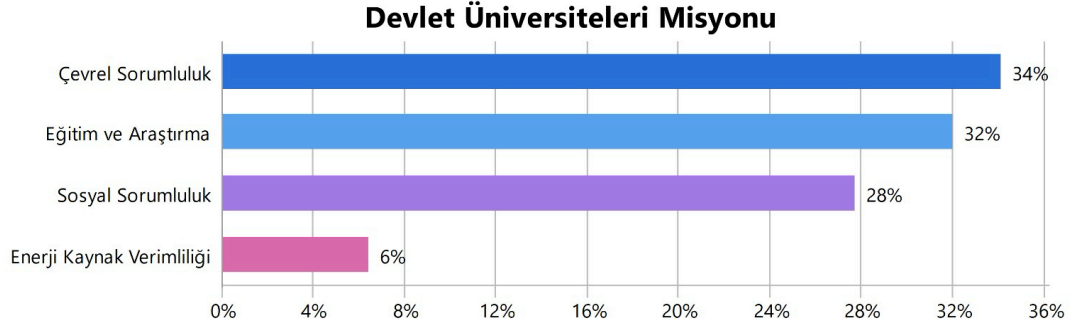
Devlet ve vakıf üniversiteleri, sürdürülebilirlik konusunu ciddiye almakta ve bu konuda çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Bu stratejiler, üniversitelerin kendilerine özgü misyonları ve vizyonlarına göre şekillenmektedir.

Özyeğin Üniversitesi sürdürülebilirlik raporu kapsamında çevresel ve sosyal yönetim başlığında raporu özetlemiştir. İş sağlığı ve güvenliğinin temel başlığı altında Türkiye'nin uyumu, can ve yangın güvenliği oldukça önemlidir. Bunların dışında sosyal etkinlikler ve çevresel sorunlar da rapor içerisinde yer almıştır (Özyeğin Üniversitesi, 2019).

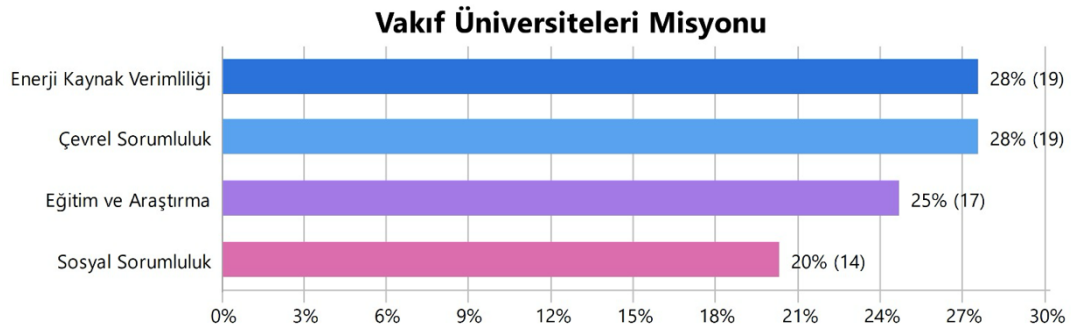
Yıldız Teknik Üniversitesi sürdürülebilirlik kampüs raporuna giriş ve sunum bölümleriyle giriş yapmıştır. Bu bilgiler dışında süreçlerden, rakamlardan, tarihlerden ve ekiplerden de bahsedilmiştir. Rapor içerisinde yönetim biçimi, yerin seçilmesi ve arazilerin kullanılması, kaynakların yönetilmesi, atık yönetimi, bina yönetimi, sağlıklı yaşam, ekosistem ve eğitim gibi temel başlıklara yer verilmiştir. Rapor hem grafiklerle hem de görsellerle desteklenmiştir. Yer seçimi noktasında ise arazinin kullanılmasıyla alakalı bilgilendirme yapılmıştır. Kaynak yönetimi ana başlığı altında ise su yönetimi, enerji stratejileri ve altyapı başlıkları ele alınmıştır (Yıldız Teknik Üniversitesi, 2021).

Devlet ve vakıf üniversiteleri, sürdürülebilirlik konusunda birbirinden farklı fakat tamamlayıcı stratejiler benimsemişlerdir. Devlet üniversiteleri daha çok akademik araştırma ve teknoloji geliştirme gibi uzun vadeli ve sistematik çözümler üretirken, vakıf üniversiteleri ise daha çok bireysel farkındalık, enerji yönetimi ve yerel iş birliklerine dayalı pratik çözümler sunmaktadır. Devlet üniversiteleri tarafından geliştirilen stratejik yaklaşımlar, sürdürülebilirlik konusunda akademik bilginin yaygınlaştırılması ve politikaların şekillendirilmesine katkı sağlarken, vakıf üniversitelerinin enerji verimliliği ve çevre dostu uygulamaları, sürdürülebilirlik hedeflerine kısa vadede somut çözümler sunmaktadır.

Grafik 1:Web Sitesi Devlet Üniversiteleri Misyonu

Grafik 2:Web Sitesi Vakıf Üniversiteleri Misyonu

İki grafikte Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin misyonlarına yönelik veriler kıyaslanmıştır.

- Enerji Kaynak Verimliliği: Vakıf üniversitelerinde (%28) bu misyon devlet üniversitelerinden (%6) daha fazla vurgulanmıştır.
- Çevresel Sorumluluk: Devlet üniversitelerinde (%34) vakıf üniversitelerinden (%28) daha fazla ön plandadır.
- Eğitim ve Araştırma: Devlet üniversitelerinde (%32) vakıf üniversitelerine göre (%25) daha yüksek bir öneme sahiptir.
- Sosyal Sorumluluk: Devlet üniversitelerinde (%28) vakıf üniversitelerinden (%20) daha fazla vurgulanmıştır.

Bulgulara göre; devlet üniversiteleri çevresel sorumluluk ve eğitim-araştırmaya daha fazla odaklanırken, vakıf üniversiteleri enerji kaynak verimliliğine daha fazla önem verdiği görülmektedir.

Tablo 9: Web Siteleri Haberlerin Konu Dağılımı Kod Matrisi Tarayıcısı

Kod Sistemi	İstanbul Teknik Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	Ege Üniversitesi	İstanbul Gelişim Üniversitesi	Özyeğin Üniversitesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi	Koç Üniversitesi	TOPLAM
> İletişim	4	4	4	3	4	4	1	2	2	4	32
> Sertifika ve Ödüller	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	26
> Kampüs Yaşama	4	4	4	4	2	1	1	2	2	4	28
> Ulaşım	3	3	3	2	2	3	1	1	1	2	21
> Atık Yönetimi	3	3	3	2	1	1	1	1	1	2	18
> Enerji Yönetimi	4	4	4	4	4	3	2	4	3	4	36
> Eğitim ve Araştırma	5	5	5	5	4	4	3	1	1	5	38
> Stratejiler	4	4	4	4	3	2	1	1	2	4	29
Σ TOPLAM	30	30	30	27	23	20	12	14	14	28	228

Tablo 8’de, üniversitelerin sürdürülebilirlik haberlerinin konu başlıkları gösterilmiştir. Bu tablo, üniversitelerin belirli kategorilerdeki etkinlik frekansını gösteren bir "Kod Matrisi Tarayıcısı"dır. Her kategori örneğin: iletişim, sertifika ve ödüller, kampüs yaşama, ulaşım, atık yönetimi, enerji yönetimi, eğitim ve araştırma, stratejiler altında, üniversitelerin kaç kez veri sağladığını ya da bu kategorilerde kaç kez değerlendirildiklerini ifade eden frekanslar yer almaktadır.

Üniversitelerin yoğunlaştığı haber kategorileri eğitim ve araştırma, enerji yönetimi, iletişim olmuştur. Kategori bazında incelendiğinde, eğitim ve araştırma kategorisi birçok üniversitede yüksek frekans ile dikkat çekmektedir. Koç Üniversitesi, İTÜ, Boğaziçi ve Ege Üniversitesi bu alanda 5 frekansla oldukça aktif görünmektedir. Atık yönetimi ve ulaşım gibi kategorilerde daha az frekans görülmektedir, bu da bu alanlarda daha az veri üretildiğini ya da değerlendirmenin sınırlı olduğunu göstermektedir.

3.5.2.1. Eğitim ve Araştırma

Özellikle Koç Üniversitesi gibi önde gelen vakıf üniversiteleri, Eğitim ve Araştırma alanında aktif görünmektedir. Bu üniversiteler, sürdürülebilirlik konusunda akademik çalışmalara ve projelere yoğun bir şekilde katkıda bulunmaktadır.

İTÜ, Boğaziçi ve Ege Üniversitesi gibi devlet üniversiteleri de aynı şekilde Eğitim ve Araştırma alanında yüksek frekansla sürdürülebilirlik çalışmalarına katkıda bulunmaktadır. Devlet üniversiteleri, bu alanda vakıf üniversiteleri ile benzer bir performans sergilemektedir.

3.5.2.2. Enerji Yönetimi

Vakıf üniversiteleri enerji yönetimine yönelik çalışmalarla da öne çıkmaktadırlar. Bu alanda daha yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler geliştirmeye yönelik projeler üretmeleri beklenir.

Devlet üniversiteleri de enerji yönetiminde aktif olmakla birlikte, projelerdeki uygulamalara odaklanmaktadır. Bu üniversiteler, kampüs ölçeğinde enerji verimliliği sağlamaya yönelik stratejilere önem vermektedirler.

3.5.2.3. Atık Yönetimi ve Ulaşım

Vakıf üniversitelerinde bu kategorilerde daha az frekans görülmektedir, yani bu konularda daha az veri üretilmekte veya sürdürülebilirlik çalışmaları sınırlı kalmaktadır.

Devlet üniversiteleri de bu alanlarda düşük frekans göstermekte olup, atık yönetimi ve ulaşım konularında vakıf üniversiteleri ile benzer şekilde daha az yoğun bir çalışma sergilemektedirler. Bu, her iki üniversite türü için de bu alanlarda daha fazla gelişim gerektiğini gösterir.

3.5.2.4. İletişim

Vakıf üniversiteleri sürdürülebilirlik çalışmalarını duyurmak ve bu konularda farkındalık yaratmak amacıyla iletişime önem vermektedirler. İletişim frekanslarının yüksek olması, bu üniversitelerin kampüs dışında da sürdürülebilirlik konularında aktif rol aldığını göstermektedir.

Devlet üniversiteleri de iletişim konusunda vakıf üniversitelerine benzer bir yaklaşım sergilemekte olup, bu konular hakkında toplumu bilgilendirme çabaları göstermektedirler.

Elde edilen bulgular ışığında, hem devlet hem de vakıf üniversiteleri sürdürülebilirlik çalışmalarında benzer alanlara odaklanmaktadır. Eğitim ve Araştırma ile Enerji Yönetimi gibi kategorilerde her iki tür üniversite de güçlü performans sergilerken, Atık Yönetimi ve Ulaşım gibi operasyonel alanlarda daha az çalışma yapılmaktadır. Ancak vakıf

üniversitelerinin, özellikle iletişim ve yenilikçi projelere yönelik çalışmalarda daha fazla öne çıktığı görülmektedir.

Devlet ve vakıf üniversiteleri, farklı yaklaşımlarla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada birbirini tamamlayıcı katkılar sunmaktadır. Her iki üniversite türü de kendi stratejik odakları çerçevesinde sürdürülebilirliğe yönelik önemli adımlar atmakta ve Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma sürecine değerli katkılar sağlamaktadır.

Şekil 19: Web Siteleri Kod Bulutu

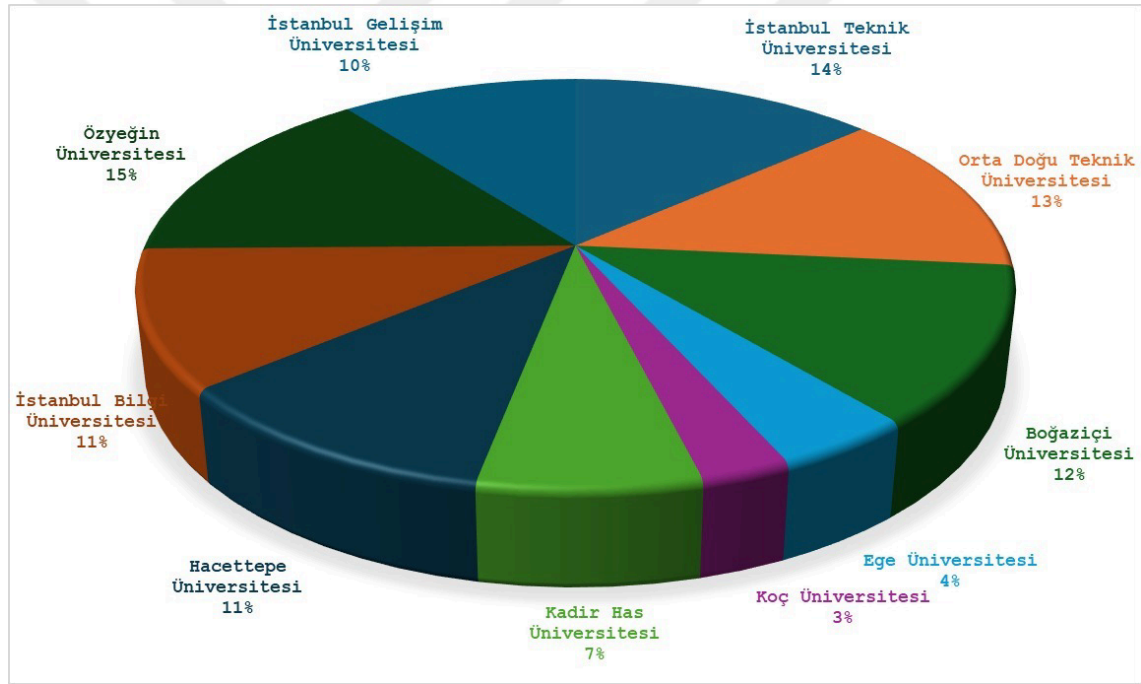

Üniversitelerin Web Siteleri içerikleri yoğunluğa göre dağılımı şekil 19'da gösterilmektedir. Daha büyük puntolu olarak gösterilen kodlar daha yoğun olarak kullanılan ifadeleri gösterirken, daha küçük puntolu olan ifadeler, kodların daha az yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir.

3.5.3. Üniversitelerin X Sosyal Medya Platformlarının İçerik Analizi

HE 2021 Impact Ranking’e göre belirlenen 5 devlet ve 5 vakıf üniversitelerinin X Sosyal medya platformlarında sürdürülebilir kalkınma ile ilgili içeriklerin analizi yapılmıştır. Bu kapsamda değerlendirmeye alınan tweetler 31.12.2018 ile 31.12.2023 tarihleri arasında 5 yıllık zaman dilimindedir. Analiz kapsamında, üniversitelerin “Sürdürülebilir kalkınma” ve “Sürdürülebilirlik” kategorileriyle yapılan taramada üniversitelerin konuya ilişkin paylaştıkları tweet oranları Grafik 3’de yer almaktadır.

Grafik 3: Üniversite Hesaplarından Paylaşılan Tweetler (%)

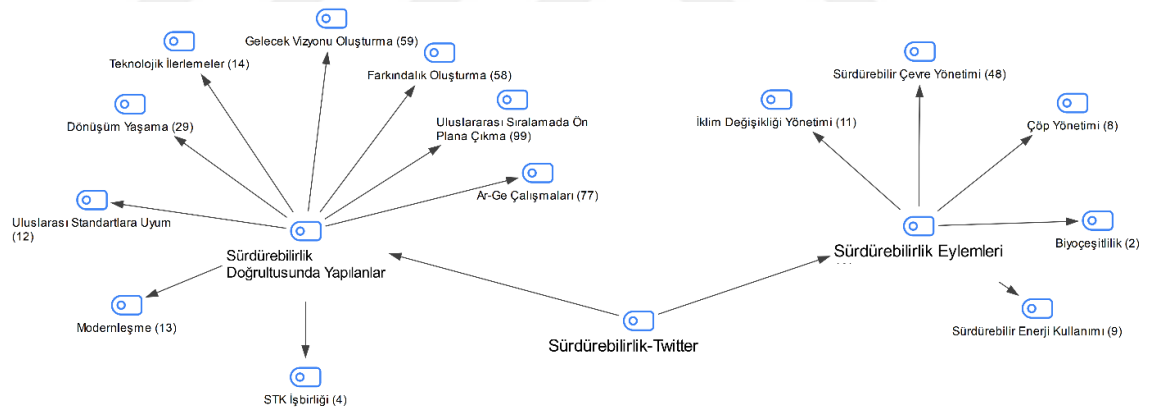

Grafiğe göre, en fazla tweet paylaşımı yapan üniversite Özyeğin Üniversitesi (%15) iken, Koç Üniversitesi en az tweet paylaşımı yapan (%3) üniversite olarak görülmektedir. Özellikle, ilk beş sırada yer alan üniversiteler (Özyeğin (%15), İTÜ(%14), ODTÜ(%13), Boğaziçi(%12) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi(%11)), tweet paylaşımlarının büyük kısmını oluşturmaktadır. Daha küçük dilimlere sahip üniversiteler ise görece daha az etkileşimde bulunmaktadır.

Bulgular, Özyeğin Üniversitesi'nin potansiyel öğrenci kitlesiyle sürekli ve etkin bir iletişim kurmayı amaçladığını ve üniversitenin eğitim, etkinlik ve başarılarını geniş bir izleyici kitlesine duyurmayı önceliklendirdiğini göstermektedir.

Verilere dayalı olarak üniversitelerin sosyal medya kullanımı, hem kurum içi hem de dış iletişim stratejilerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Vakıf ve devlet üniversiteleri arasındaki bu farklılıklar, her kurumun kendine özgü dijital iletişim stratejilerine ve hedef kitlelerine göre şekillenmektedir. Sosyal medya, üniversiteler için sadece bilgi paylaşımı değil, aynı zamanda marka imajını güçlendirme, öğrenci ve mezun bağlılığını artırma ve kurumsal görünürlüğü genişletme işlevi görmektedir. Özellikle Özyeğin Üniversitesi'nin liderliği, vakıf üniversitelerinin sosyal medya platformlarında daha geniş bir etkileşim ağı kurma hedeflerini açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 20:Sürdürülebilirlik-X Hiyerarşik Alt Kodu

Araştırmanın “Sürdürülebilirlik-X” teması 2 farklı kategorinin altında incelenmiştir. Bunlar; Sürdürülebilirlik Eylemleri, Sürdürülebilirlik Doğrultusunda Yapılanlardır.

3.5.3.1. Sürdürülebilirlik Eylemleri

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında 5 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; sürdürülebilir çevre yönetimi, iklim değişikliği yönetimi, sürdürülebilir enerji kullanımı, çöp yönetimi, biyoçeşitlilik.

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında kullanıcılar en yoğun olarak **sürdürülebilir çevre yönetimi** kodu üzerine yoğunlaşmıştır.

“Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanan “Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu-2023” yayımlandı. 6 Alanda öne çıkan İstanbul Gelişim Üniversitesi (İGÜ), Yükseköğretim Kurulu’nun bu yıl ilk kez yaptığı değerlendirmelerden biri olan “Sürdürülebilirlik” - kategorisinde su tasarrufu ve yenilenebilir enerji alanında yaptığı çalışmalarla zirvede yer alırken; en fazla akredite edilen lisans programına sahip üniversite olarak 1’inci sıradaki yerini korudu..”

“Çevre kirliliği ve istilacı türler nedeniyle 2003 yılında soyunun tükendiği düşünülen tekila balıkları, özel koruma çabalarıyla çoğaltıldı.”

“Gezegimizdeki canlılık yaklaşık 3.8 milyar yıl önce kendini gösterdi ve bugün yaşayan 2 milyon canlı türü bu uzun tarihsel süreçten geriye kalan bir miras. Bu miras yaşam alanlarını insan eliyle kaybediyor. Biyoçeşitlilik kayıplarını önlemek gezegimizin geleceğinin sağlıklı olması için kaçınılmaz bir gereklilik.”

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında kullanıcılar **iklim değişikliği yönetimi** kodundan da bahsetmiştir.

“@kocuniversity Siemens Chief Sustainability Officer Esra Kent moderatörlüğünde Çevre, Enerji ve İklim oturumunda sürdürülebilir kalkınma hedefleri konuşuldu...”

“Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama Merkezi Direktörü Prof. Dr. Levent Kurnaz, Şanlıurfa’da yaşanan sel felaketini yorumluyor. İklim bilimci, benzer afetlerin Türkiye’nin hemen her yerinde iklim kriziyle beraber yaşanabileceği konusunda uyarıyor.”

“Denizlerden sürdürülebilir şekilde faydalanabilmek ve değişen iklim koşullarının olumsuz etkilerinin önüne geçebilmek için ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü tarafından “Deniz Ekosistem ve İklim Araştırmaları Merkezi” kuruldu. @METU_IMS #ODTÜ #METU #ortadoğutekniküniversitesi..”

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında kullanıcılar **sürdürülebilir enerji kullanımı** kodundan da bahsetmiştir.

İstanbul Gelişim Üniversitesi olarak tükettiğimiz enerjinin tamamını yenilenebilir kaynaklardan üretilen enerji ile karşılıyoruz ♻️💡...”

“Daha yeşil ve sürdürülebilir bir gelecek için hep birlikte çalışıyoruz. 🌱İTÜ olarak, Sıfır Atık Belgesi'ne sahip 5 yerleşkemizle "Sıfır Atık Hareketi" projesinin bir parçasıyız. 🙌🐝 #SıfırAtıkGünü.”

“Türkiye ve Avrupa'nın ilk karbon-negatif biyorafinerisi Boğaziçi Üniversitesi'nde kuruldu. Rafineride biyo-jet yakıtı üretilecek...”

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında kullanıcılar **çöp yönetimi** kodundan da bahsetmiştir. X kullanıcıları **çöp yönetimine** ilişkin konulardan bahsetmiştir.

“Dünya Çevre Günü kapsamında ODTÜDEN ve AdımODTÜ işbirliğiyle Eymir Gölü'nde gerçekleştirilen Çöp Topla Koş (Plogging) 🏃🏃 etkinliğine katılan tüm öğrencilerimize, mensuplarımıza ve Ankara halkına teşekkürlerimizi sunarız😊#ODTÜ #METU #plogging #DünyaÇevreGünü #WorldEnvironmentDay...”

“ODTÜDEN ve AdımODTÜ tarafından gerçekleştirilen Çöp Topla-Koş (Plogging) Etkinliği 4 Haziran Cumartesi günü Eymir Gölü'nde 🏃🏃🏃 Bir önceki etkinliğe ait videoyu izlemek için tıklayınız 📌
https://youtube.com/watch?v=sZWx_owXKwI #ODTÜ #METU #plogging #ploggingrun #çöptoplakoş.”

“Sıfır Atık Birimimiz tarafından yapılan atık toplama çalışmaları sonucunda 2021'in ilk altı ayında 78 tondan fazla atık toplandı. Siz de atıkları ayrıştırıp geri dönüşüme destek verebilirsiniz! ♻️ Detaylı bilgi için 📌
<https://basinda.metu.edu.tr/icerik/odtuden/200...>”

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında kullanıcılar **biyoçeşitlilik** kodundan da bahsetmiştir.

“Türkiye'nin en kapsamlı Biyoçeşitlilik Müzesi Hacettepe'de açıldı. #ÜniversitemHacettepe ^[P]_[SEP] #Hacettepeliyiz”

“Gastromasa, gastronomi dünyasını “Sürdürülebilirlik & Biyoçeşitlilik” temasıyla bir araya getirdi! 🍷”

4.5.3.2.Sürdürülebilirlik Doğrultusunda Yapılanlar

Sürdürülebilirlik eylemleri kategorisi altında 9 farklı kod oluşturulmuştur. Bunlar; uluslararası sıralamada ön plana çıkma, ar-ge çalışmaları, gelecek vizyonu oluşturma,

farkındalık oluşturma, dönüşüm yaşama, teknolojik ilerlemeler, modernleşme, uluslararası standartlara uyum, sivil toplum kuruluşları ile iş birliğidir.

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar yoğun olarak **uluslararası sıralamada ön plana çıkma** kodu üzerine yoğunlaşmıştır.

“Boğaziçi Üniversitesi QS Dünya Üniversiteleri Sürdürülebilirlik Sıralaması 2024’te geçen yıla göre yaklaşık 300 sıra ilerleyerek 335’inci sıraya yerleşti...”

“URAP açıkladı:Türkiye’nin en iyi üniversitesi Hacettepe.#ÜniversitemHacettepe #Hacettepeliyiz

“Kadir Has Üniversitesi, dünya çapında bir üniversite sıralama ve değerlendirme kuruluşu olan Quacquarelli Symonds (QS) tarafından gerçekleştirilen ve üniversitelerin eğitim, araştırma, uluslararasılaşma, istihdam sağlama ve sürdürülebilirlik gibi faktörler üzerinden değerlendirilmesiyle oluşturulan 2024 Avrupa Üniversite Sıralamalarında dikkat çeken bir başarı elde etti...”

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **ar-ge çalışmaları** kodundan da bahsetmiştir.

“İTÜ’nün Ar-Ge, dijital dönüşüm, sürdürülebilirlik konularında her zaman evrensel düzeyde öncü bir rol üstlenen yanına odaklanan belgesel filmimiz “İTÜ’nün Gelecek Vizyonu” bugün 20.30’da yayınlanacak!...”

“Özyeğin Üniversitesi Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü Prof. Dr. Pınar Mengüç Bloomberg HT canlı yayınında “Yenilenebilir ve Yeni Nesil Enerji” hakkında konuşacak. 📍 13 Mayıs 2022 Cuma saat 13.00’te “Elektrik 4.0” programında buluşalım! ✨@schneidertr”

“Sürdürülebilir Öğretme ve Öğrenme Merkezi'nin 5 Aralık tarihindeki Yaşam Becerileri Seminerleri'nin konuğu Dr. Öğr. Üyesi Melike Ayça Ay Kaatsız. Duyguların Yönetilmesi başlıklı seminere <https://stl.hacettepe.edu.tr/etkinlik-kayit/> linkinden kayıt olabilirsiniz. #Hacettepedeyarın #Hacettepeleyiz.”

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **gelecek vizyonu oluşturma** kodundan da bahsetmiştir.

“İTÜ’nün Ar-Ge, dijital dönüşüm, sürdürülebilirlik konularında her zaman evrensel düzeyde öncü bir rol üstlenen yanına odaklanan belgesel filmimiz “İTÜ’nün Gelecek Vizyonu” bugün 20.30’da yayınlanacak!”

“ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü yerleşkesinde yeni kurulan İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Kalkınma Uygulama ve Araştırma Merkezi (ODTÜ İKLİM), farklı disiplinlerdeki birçok bölüm ve merkezi bir araya getirerek iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularına yönelik bilimsel çalışmalar gerçekleştiriyor. 📍 [@ODTUIKLİM”](https://iklim.metu.edu.tr)

“Üniversite Yerleşkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına Katkısının İncelenmesi İTÜ Ayazağa Yerleşkesi MED-A Binası Örneği Çalıştayı üniversitemizde gerçekleşecek. 📍📍.”

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **farkındalık oluşturma** kodundan da bahsetmiştir.

“İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezimiz tarafından düzenlenen toplantıda, Hukukçular İçin CEDAW Okuryazarlığı Projesi kapsamında hazırlanan 'Kadına Karşı Ayrımcılık: Hukuk, Toplum, Devlet ve CEDAW' kitabının içeriği ele alındı 🌐 #CEDAW #İnsanHakları #Hukuk3!”

“BİLGİ Sağlık Güz Etkinlikleri'nde yarın "Bedenime Konuşma-Çocuk İstismarında Tıbbi ve Hukuki Boyut" başlıklı konuyu ele alıyoruz. Prof. Dr. Perihan Güner'in moderatör olacağı panele dair detaylı bilgi için 📌 <https://t.ly/jHlch>”

“Travma ve Afetler Mükemmeliyet Alanı tarafından düzenlenen "Biyolojik Afetler" başlıklı etkinlik, 13 Kasım Pazartesi günü saat 20.00'de çevrimiçi gerçekleşecek. Katılmak için 📌 <https://t.ly/pWWN6>.”

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **dönüşüm yaşama** kodundan da bahsetmiştir.

“Gümüşsuyu Yerleşkemizde bulunan Tarihi Ön Bahçe, basketbol ve futbol halı sahası yenilendi!”

“Dr. Üzeyir Garih anısına yapılan Senato Salonu, tarihi ön bahçe, basketbol ve halı sahası yenilendi!”

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **teknolojik ilerlemeler** kodundan da bahsetmiştir.

“Avrupa'nın 49 ülkesinde faaliyet gösteren 850'den fazla üniversitenin ve rektörlerin yükseköğretim ve araştırma politikalarını bir araya getiren Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA) Kurul Başkanı Prof. Josep M. Garrell, YÖK Başkanımız Prof. Dr. Erol Özvar'ın davetiyle ülkemize geldi ve bu özel ziyaret sırasında ODTÜ'yü de ziyaret etti. Rektörümüz Prof. Dr. Mustafa Verşan Kök'ün ev sahipliğinde yeni Araştırma Parkında gerçekleştirilen etkinlikte Robotik ve Yapay Zeka Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezimiz (ROMER), Büyütech, Kuartis, Synnada, Smart Alfa ve ODTÜ TEKNOKENT hakkında sunumlar yapıldı ve laboratuvar ziyaretleri gerçekleştirildi. @erolozvar #ODTÜ #METU #ortadoğutekniküniversitesi #middleeasttechnicaluniversity!”

“#EgeÜniversitesi akademik ve idari personelimiz ile öğrencilerimizin üniversitemizdeki işlemlerini kolaylıkla yapabilecekleri "#EgeMobil" bilgi sistemimiz tüm Egelilerin hizmetinde!Uygulamayı Google Play ve App Store'dan "Ege Mobil" yazarak bulabilir ve yükleyebilirsiniz..”

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **modernleşme** kodundan da bahsetmiştir.

“İTÜ, geleceğin ulaşımını şekillendiriyor! 🚗Elektrikli otonom otobüsümüz sizin için hazır. 🚗🗑️ #ITU1773”

*“Dünyanın ilk otonom otobüsü İTÜ’de yolculuğuna başlıyor.
🚗🤖@AdastecCorp”*

Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **uluslararası standartlara uyum** kodundan da bahsetmiştir.

“QS Stars tarafından gerçekleştirilen akademik performans ölçümleri sonucunda "beş yıldız" alarak, yüksek kurumsal standardı ve eğitim kalitemizi bir kez daha tescilledik.”

“İGÜ Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Engelsiz Üniversite Bayrakları Programı kapsamında, “Mekânda Erişim” kategorisinde yapmış olduğu düzenlemelerden dolayı “Turuncu Bayrak” adayı olmaya hak kazandı. ✨”

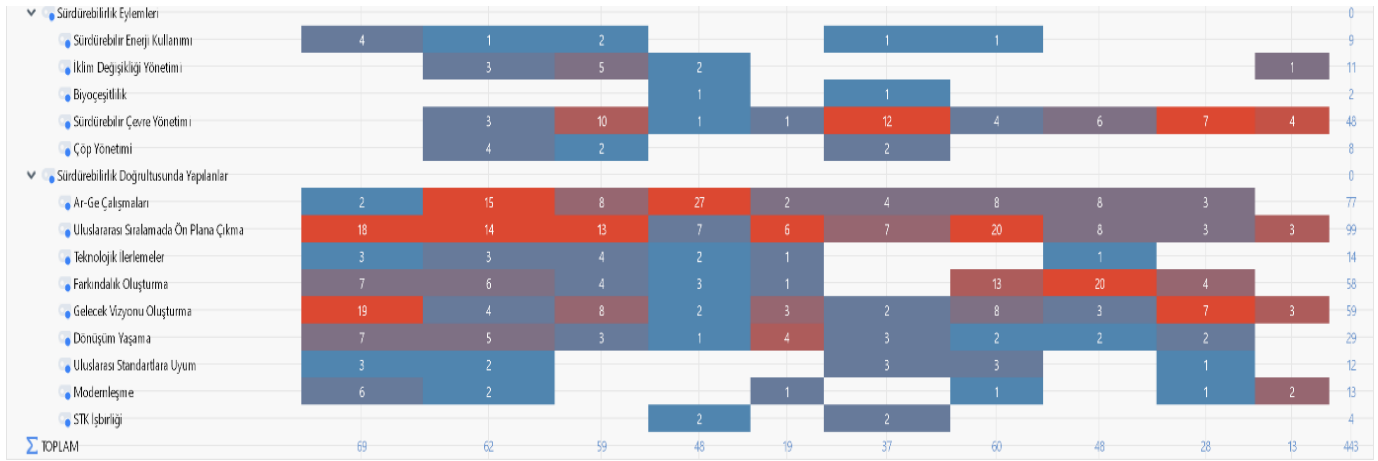
Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar kategorisi altında kullanıcılar **STK iş birliği** kodundan da bahsetmiştir.

“Üniversitemiz ve Hayat Holding’in iş birliğiyle gerçekleştirilen “Hayat İyi Yaşam Merkezi” projesi Malatya’da hayata geçirildi.#ÜniversitemHacettepe #Hacettepeliyiz.”

“İGÜ Mezunlar-Mensuplar Koordinatörlüğü ve Kariyer Geliştirme Merkezi tarafından düzenlenen “Sürdürülebilir Gönüllülük Günü” kapsamında, sivil toplum kuruluşlarında gönüllü çalışmalarda bulunan yöneticiler, öğrenci ve mezunlarla buluştu.”

“Sürdürülebilir Öğretme ve Öğrenme Merkezi'nin 21 Mart tarihindeki Lisansüstü Söyleşileri'nin konuğu Belgin Sağdıç. "Girişimciler İçin Sınai Mülkiyet Haklarını Korumanın Önemi" başlıklı seminere <https://stl.hacettepe.edu.tr/etkinlik-kayit/> linkinden kayıt olabilirsiniz. #stlhacettepe#HacettepeIyiz”

Tablo 10: Sürdürülebilirlik-X Temasına İlişkin Kod Matris Tarayıcısı

Üniversitelerin X paylaşımlarına ilişkin kod matris tarayıcısı yukarıdaki Tablo 9’da verilmiştir. Buna göre katılımcılar uluslararası sıralamada ön plana çıkma, ar-ge çalışmaları, gelecek vizyonu oluşturma, farkındalık oluşturma kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

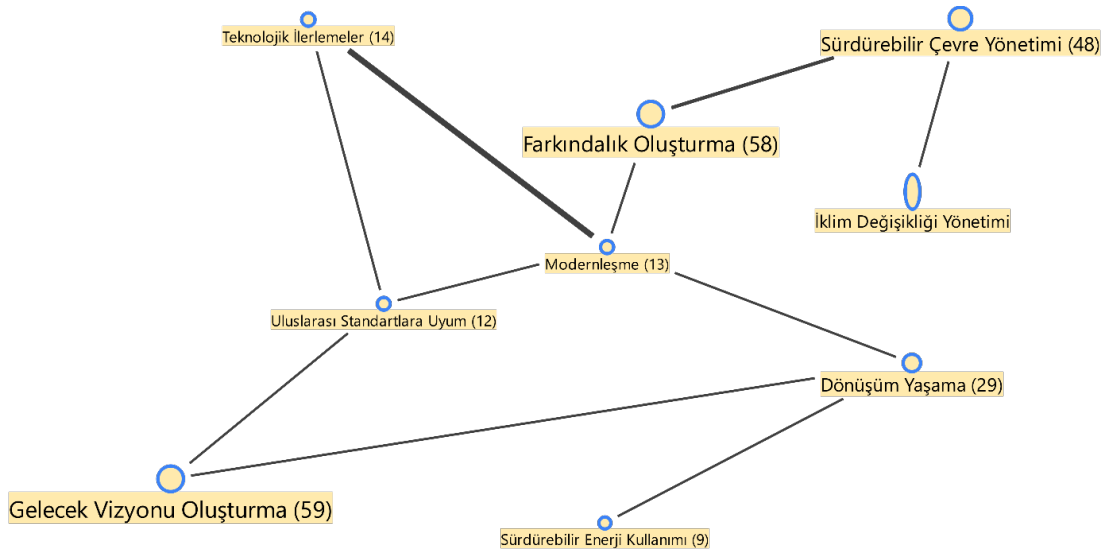
Şekil 21: X Kod Bulutu

Uluslararası Sıralamada Ön Plana Çıkma

Üniversitelerin X paylaşımlarının yoğunluğa göre dağılımı Şekil 21’de gösterilmektedir. Daha büyük puntolu olarak gösterilen kodlar daha yoğun olarak kullanılan ifadeleri gösterirken, daha küçük puntolu olan ifadeler, kodların daha az yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir.

Şekil 22: X Kod Haritası

Katılımcıların sıkça birlikte bahsettiği kodlar Şekil 22’de gösterilmektedir. Birlikte bahsedilen daha sık bahsedilen kodların ilişkisini yansıtacak şekilde çizgiler daha geniş gösterilmiştir. Buna göre, modernleşme kodundan bahseden katılımcılar aynı zamanda farkındalık oluşturma, teknolojik ilerlemeler, uluslararası standartlara uyum, dönüşüm yaşama kodlarından da bahsetmiştir.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, İstanbul Gelişim Üniversitesi’nin yenilenebilir enerjiye odaklanarak tüm enerji tüketimini yenilenebilir kaynaklardan karşılaması ve Boğaziçi Üniversitesi’nin karbon-negatif biyorafineri kurarak çevreye katkı sağlaması, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada oynadığı kritik rolü göstermektedir. Ayrıca, ODTÜ’nün “Sıfır Atık Hareketi” ve Hacettepe Üniversitesi’nin Türkiye’nin en kapsamlı Biyoçeşitlilik Müzesi’ni kurması gibi örnekler, üniversitelerin sürdürülebilirlik girişimlerini çeşitlendirdiklerini ve yeni medya araçlarıyla bu girişimlerini daha görünür kıldıklarını ortaya koymaktadır.

Sosyal medya platformları, bu tür girişimlerin tanıtılması ve toplumsal farkındalık yaratılması açısından güçlü bir araç olarak öne çıkmakta, böylece üniversitelerin hem yerel hem de küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınma çabalarına katkıda bulunmalarını sağlamaktadır.

TARTIşMA VE SONUÇ

Sürdürülebilir kalkınma sürecinde üniversiteler ve yeni medya birbirini tamamlayıcı iki temel unsur olarak öne çıkmaktadır. Literatürde, yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilir kalkınmaya olan katkıları sıklıkla vurgulanmaktadır. Findler ve arkadaşları (2019), yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilir kalkınma üzerine yaptıkları çalışmalarında yükseköğretim kurumlarının öğrencilere sürdürülebilirlik konularında eğitim vererek toplumda farkındalık yaratma rolü kazandırılabilceğini, kurumların sürdürülebilir kalkınmaya yönelik araştırmalar yaparak, yeni çözümler ve yenilikçi uygulamalar geliştirme yeteneğini arttırılabileceğini yükseköğretim kurumlarının yerel ve küresel topluluklar üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerinin olduğunu; sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için yükseköğretim kurumlarının iç politikaları ve stratejileri geliştirerek farkındalık yaratabileceğini saptamışlardır. Yapılan çalışmadan elde edilen bulgular ile benzerlik göstermekte olup üniversitelerin eğitim, araştırma ve toplumsal sorumluluk projeleri aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmaya olan katkılarını ve yükseköğretim kurumlarının, özellikle sürdürülebilirlik konusunda bilinçli bireyler yetiştirmede önemli bir rol oynadığını ve bu eğitimin topluma olumlu etkiler yaratabileceğini ortaya çıkmıştır.

Hamid ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada, sosyal medyanın yükseköğretim kurumlarında çevresel sürdürülebilirlik bilincinin artırılmasındaki rolü incelenerek sosyal medya platformlarının öğrencilere ve akademik topluluğa çevresel konular hakkında bilgi sağlama, etkileşim yaratma ve toplumsal farkındalık oluşturma potansiyelini artırdığı saptanmıştır. Ayrıca sürdürülebilirlik konusunda yükseköğretim kurumları ve sosyal medya destekli çalışmaların bilgi yayılımında, etkileşim ve katılım, farkındalık artışında ve hedef kitle çeşitliliğinde pozitif etki yarattığını tespit etmişlerdir. Onlara göre, sosyal medya, yükseköğretimde çevresel sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesinde önemli bir araçtır. Sosyal medya kullanımı hem bilgilendirme hem de toplumsal etkileşim için etkili bir yol olarak öne çıkmaktadır ve yükseköğretim kurumlarının bu potansiyeli değerlendirmesi gerektiğini belirlemişlerdir. Hem tezin sonuçları hem de Hamid ve arkadaşlarının çalışması, sosyal medyanın çevresel

sürdürülebilirlik bilincini artırmada önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Her iki çalışma da sosyal medyanın bilgilendirme ve etkileşim yaratma işlevi sayesinde, geniş kitlelere çevresel sürdürülebilirlik mesajlarının yayılmasına katkı sunduğunu vurgulamaktadır. Üniversitelerin sosyal medya kullanımının bu bağlamda farkındalık yaratmada ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada etkili olduğu ortak bir bulgudur. Ayrıca bu çalışmada, sosyal medyanın üniversiteler için sadece bir bilgilendirme aracı değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik performanslarını ve stratejilerini görünür kılma aracı olarak kullanıldığını daha geniş bir çerçevede ele alınmıştır. Bulgular doğrultusunda sosyal medya platformlarının üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmadaki potansiyelini daha fazla vurgulanmaktadır.

Lozano (2006) ise üniversitelerde sürdürülebilirliğin grafiksel değerlendirmesi için araç başlıklı çalışmasında görsel değerlendirme aracının (GASU) sürdürülebilirlik konusunda anlamlar üretebildiğini ve bu görselleştirme karmaşık verilerin daha anlaşılır hale geldiğini saptamıştır. Bu aracın, sürdürülebilirlik konusunda çok boyutlu değerlendirme, karşılaştırma ve izleme ile hedef belirleme anlamında pozitif etki yarattığını tespit etmiştir. Ayrıca GASU, görsel ve analitik bir yaklaşım sunarak, üniversitelerin sürdürülebilirlik performansını artırmalarına katkıda sağlayabilmektedir. Ayrıca, Lozano'nun (2006) vurguladığı gibi, sürdürülebilirlik konularının görsel araçlarla desteklenmesi hem öğrenciler hem de genel kamuoyunun daha iyi bilgilendirilmesine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, sosyal medya platformları da etkili bir görsel anlatım ve etkileşim aracı olarak kullanılabilir. Yapılan çalışmada da elde edilen bulgular benzer şekilde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma sürecinde üniversitelerin kritik bir role sahip olduğunu ve bu sürecin başarıya ulaşması için hem kurumsal kapasitenin artırılması hem de yenilikçi yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini göstermektedir.

Thomas (2004), yükseköğretim müfredatlarına sürdürülebilirlik konularının entegrasyonunda karşılaşılan engelleri araştırdığı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmadan elde ettiği bulgular doğrultusunda fakülteler arası iş birliği eksikliği, eğitimci hazırlığı, kaynak yetersizliği ve öğrenci talebi gibi unsurların sürdürülebilirlik konusunda yükseköğrenim kurumları tarafından dikkate alınması gereken engeller olarak tespit etmiştir. Bu engellerin üstesinden gelinmesi için stratejiler önermekte ve

sürdürülebilirliğin yükseköğretim müfredatlarına entegrasyonunun yalnızca bir eğitim meselesi değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk olduğunu çalışmada vurgulamaktadır. Thomas (2004) sürdürülebilirlik konularının müfredata entegrasyonunda karşılaşılan engelleri vurgularken, bu engellerin ötesinde finansman eksiklikleri, kurumsal yapıdaki direnç ve farkındalık eksikliklerine de odaklanmaktadır. Sürdürülebilirlik girişimlerinin planlama ve uygulama süreçlerinde bu tür sorunların, özellikle kurumsal destek ve kaynak yönetimi bağlamında önemli bir rol oynadığına dair elde edilen bulgular doğrultusunda bu çalışma literatüre farklı bir boyut katmıştır. Yükseköğretim kurumları, toplumsal bilinci artırmak için sosyal medya araçlarını etkili bir şekilde kullanmalıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, sürdürülebilirlik girişimlerinin planlama ve uygulama süreçlerinde bazı zorluklarla karşılaşıldığını göstermektedir. Özellikle finansman yetersizlikleri, farkındalık eksiklikleri ve kurumsal direnç gibi faktörler, sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin önünde engel teşkil etmektedir. Bu bulgular, Thomas'ın (2004) müfredatın sürdürülebilirlik konularına entegrasyonu konusundaki engellerle ilgili tespitleriyle benzerlik göstermektedir. Üniversitelerin bu zorlukların üstesinden gelerek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine daha etkin bir şekilde ulaşabilmesi için hem kurumsal kapasitenin artırılması hem de paydaş katılımının sağlanması gerekmektedir.

Elde edilen bulgular, üniversitelerin sürdürülebilirlik konularını yalnızca kampüs içi faaliyetlerle sınırlı tutmayıp, çevresel farkındalık yaratma ve toplumsal sorumluluk bilincini güçlendirme misyonlarını da kapsadığını göstermektedir. Özellikle çevre bilinci, enerji tasarrufu, su yönetimi, atık yönetimi ve yenilenebilir enerji konularında yürütülen projeler, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma süreçlerine yaptıkları somut katkılardan sadece birkaçıdır. Bu bulgular, literatürde sürdürülebilir kalkınmanın bir eğitim süreci olmasının yanı sıra, toplumsal bir sorumluluk olarak da ele alınması gerektiği yönündeki bulgularla örtüşmektedir.

Ralph ve Stubbs (2014) tarafından, üniversitelerde çevresel sürdürülebilirliğin entegrasyonunu konusunda bir çalışma gerçekleştirilmiş ve sürdürülebilirliğin yükseköğretim kurumlarına nasıl dâhil edilebileceği ve bu süreçte karşılaşılan zorluklar üzerine odaklanılmıştır. Bu çerçevede stratejik yaklaşımın belirlenmesi, kurumsal

desteği, disiplinler arası iş birliği, eğitim ve farkındalık, uygulama ve izleme konularında sürdürülebilirlik temelli perspektif belirlenmesi gerektiğini tespit etmişlerdir. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarının çevresel sürdürülebilirliği daha etkili bir şekilde entegre edebilmesi için kapsamlı bir yaklaşım benimsemeleri gerektiği belirlenmiştir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu, devlet ve vakıf niversiteleri arasında sürdürülebilirlik stratejilerinde farklılıklar olduğudur. Devlet niversiteleri genellikle kamu politikalarına uyum sağlayarak sürdürülebilirlik faaliyetlerini yürütürken, vakıf niversiteleri daha yenilikçi ve uluslararası sürdürülebilirlik derecelendirme sistemlerine entegrasyon sağlamayı hedeflemektedir. Vakıf niversiteleri ayrıca, sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden sürdürülebilirlik faaliyetlerinin tanıtımını daha aktif bir şekilde yapmaktadır. Bu farklılıklar, Ralph ve Stubbs'ın (2014) alışmalarında belirtildiği gibi, üniversitelerin sürdürülebilirlik süreçlerinde izlediği stratejik yaklaşımların kurumsal yapı ve kaynaklara bağlı olarak değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Vakıf niversiteleri genellikle daha fazla esneklik ve yenilikçilik sergilerken, devlet niversiteleri daha geniş kitlelere hitap etmelerine rağmen kamu politikalarına daha fazla uyum sağlamak zorundadır.

Ralph ve Stubbs'ın (2014) alışmasında, sürdürülebilirlik konularının yükseköğretim kurumlarına entegre edilmesinde disiplinler arası iş birliği ve stratejik yaklaşımların önemine dikkat çekilmektedir. Benzer şekilde bu çalışmanın bulguları da üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmesi için bu tür iş birliklerinin ve stratejik yaklaşımların kritik olduğunu vurgulamaktadır. Üniversitelerin bu süreçte karşılaştıkları zorlukları aşabilmesi için hem akademik hem de kurumsal düzeyde iş birliği içinde olmaları gerektiği her iki çalışmada da dile getirilmiştir.

Wright ve arkadaşları (2022) alışmasında, yükseköğretim kurumlarında sürdürülebilir kalkınma amaçlarının entegrasyonunu destekleyen işbirlikçi bir kültürün nasıl geliştirileceğini ele almışlardır. Bu çerçevede bu kültür ortamı için; iş birlikçi kültürün bilinmesi gerektiğini, paydaş katılımının sağlanması nn önemli olduğunu, konu hakkında eğitim ve farkındalık yaratılması gerektiğini, yönetimin desteğinin sağlamanın

pozitif sonuçlar doğuracağını, uygulama ve izleme ile süreçlerin desteklenmesi gerektiğini tespit etmişlerdir. Bu kültürü oluşturma, kurumların sürdürülebilirlik konusundaki etkisini artırabileceğini ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olacağı ortaya çıkmıştır.

Bulgular, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma sürecinde üniversitelerin kritik bir role sahip olduğunu ve bu sürecin başarıya ulaşması için hem kurumsal kapasitenin artırılması hem de yenilikçi yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Wright ve arkadaşları (2022), bu bağlamda, iş birliği kültürünün geliştirilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde paydaş katılımı, eğitim ve farkındalık yaratma gibi süreçlerin üniversite yönetimleri tarafından desteklenmesi, uzun vadede toplumsal etkiyi artıracaktır.

Literatürde sosyal medyanın rolü üzerine yapılan çalışmalar (Hamid vd., 2017; Wright vd., 2022) genel olarak sosyal medya platformlarının bilgi yayılımı ve farkındalık yaratma üzerindeki etkisine odaklanırken bu çalışmada, sosyal medyanın sürdürülebilirlik politikalarının etkin bir şekilde tanıtılması, öğrencilerle etkileşim kurulması ve kampüs içi girişimlerin görünürlüğünün artırılmasındaki rolü daha kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Bulgular doğrultusunda, sosyal medya sadece bir bilgi aktarım platformu olarak değil, üniversiteler için stratejik bir araç olarak kullanımı da mevcuttur. Toplumdaki dönüşüme katkı sağlamak için iletişimin ve yeni medyanın dönüştürücü gücü ile yeni çözümler üretmek gerekmektedir.

Yapılan çalışma yeni medyanın önemine dair diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında, üniversitelerin sosyal medya ve dijital platformları etkili kullanmalarının çevresel farkındalık üzerindeki olumlu etkileri daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, Öztürk (2009), çevre iletişiminin medya ve çevre gazeteciliği gibi konularla nasıl desteklendiğini ve bu tür iletişim stratejilerinin çevresel farkındalığı artırma potansiyelini incelemiştir. Üniversitelerin sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşımlar ve etkinlik duyuruları, sadece çevre bilincini artırmakla kalmaz, aynı zamanda üniversite öğrencilerini ve toplumu çevre konusunda daha aktif hale getirir.

Çalışmanın bulgularına göre, üniversiteler sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik bir role sahiptir. Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin web siteleri ve sosyal medya temsilleri incelendiğinde, sürdürülebilirlik konusunda çeşitli farkındalık yaratma, eğitim ve bilinçlendirme çabaları içinde oldukları görülmüştür. Özellikle, sürdürülebilirlik girişimlerinin üniversite kampüslerinde yoğunlaştığı, kampüs içi enerji verimliliği, atık yönetimi, çevre dostu ulaşım ve su yönetimi gibi konulara odaklandığı tespit edilmiştir.

Devlet üniversiteleri genellikle sürdürülebilirlik faaliyetlerinde kamu politikalarına uyum sağlamaya odaklanırken, vakıf üniversiteleri daha yenilikçi yaklaşımlar benimseyerek çeşitli uluslararası sürdürülebilirlik derecelendirme sistemlerine entegre olmayı hedeflemiştir. Ayrıca, her iki tür üniversitenin de sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşma sürecinde sosyal medyanın etkili bir araç olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sosyal medya platformları, üniversitelerin sürdürülebilirlik politikalarını ve projelerini geniş kitlelere duyurma ve toplumsal farkındalık yaratma açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Tüm katılımcılar sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada yeni medyanın önemine değinmiştir. Yeni medya küresel farkındalığın artırılması noktasında önemli bir konuma sahiptir.

Çalışmada incelenen devlet ve vakıf üniversitelerinin web siteleri ve sosyal medya temsilleri, sürdürülebilirlik konusunda hem farkındalık yaratma hem de sürdürülebilirlik politikalarını görünür kılma çabaları içinde olduklarını göstermektedir. Bu bulgular, UNESCO'nun "Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim" girişiminin (UNESCO, 2017) ve BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çerçevesindeki "Eğitim 2030" gündeminin (UNESCO, 2015) önemini desteklemektedir.

Bununla birlikte, araştırmada ortaya çıkan en önemli bulgulardan biri, sürdürülebilirlik girişimlerinin planlama ve uygulama süreçlerinde bazı zorluklarla karşılaşıldığıdır. Özellikle finansman, farkındalık eksiklikleri ve kurumsal yapıdaki direnç gibi faktörler sürdürülebilirlik faaliyetlerinin etkinliğini sınırlayabilmektedir. Bu durum, sürdürülebilir kalkınmanın, yalnızca çevresel boyutları değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal boyutları da içeren bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde üniversitelerin önemini vurgulamaktadır. Üniversiteler, hem toplumsal bilinç oluşturma hem de bilimsel araştırmalar yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma konusunda büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi için kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, yenilikçi yaklaşımların benimsenmesi ve daha geniş çaplı iş birliklerinin kurulması gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için, üniversitelerin toplumun her kesiminde farkındalık yaratmaya yönelik sürdürülebilirlik eğitimlerine ağırlık vermesi ve bu konuda aktif bir rol oynaması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, üniversitelerin medya ile iş birliği yaparak bu süreci desteklemeleri, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada etkili bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, üniversitelerin hem devlet politikalarına uyum sağlayarak hem de uluslararası düzeyde sürdürülebilirlik derecelendirme sistemlerine katılarak, daha sürdürülebilir bir gelecek için kritik bir aktör olma potansiyellerini sürdürmeleri önemlidir.

Bu bulgular, sürdürülebilir kalkınma sürecine katkı sağlamak amacıyla gelecekte yapılacak araştırmalara da rehberlik edecektir. Üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma süreçlerindeki rolünü daha da derinlemesine inceleyen çalışma, sürdürülebilir bir toplum oluşturma yolunda atılacak adımların etkinliğini artırmaya yönelik öneriler geliştirilmesine olanak tanıyacaktır.

Gelecek nesillerin sürdürülebilir bir dünyada yaşayabilmesi için üniversitelerin eğitim ve araştırma faaliyetleri ile yeni medyanın bilinçlendirme gücü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik öneme sahiptir. Gelecekte, üniversitelerin ve yeni medyanın iş birliğini artırarak, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada daha büyük adımlar atılması mümkündür. Bu bağlamda, politika yapıcılar, eğitim kurumları ve medya kuruluşlarının ortaklaşa çalışmaları, sürdürülebilir bir gelecek için gerekli olan değişimlerin gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma için hayata, doğaya ve başkalarına saygıyı esas alan; bugünü olduğu kadar yarını da düşünen bir toplum, ancak eğitimin de sürdürülebilirlik ilkelerine göre düzenlenmesiyle kurulabilir. Nesiller boyu sorumluluk anlayışı ile sürdürülebilir

kalkınma için gelişime ve yaşam boyu öğrenmeye elverişli politika ve düzenlemeler geliştirmek son derece önemlidir. Ayrıca üniversitelerde nitelikli sürdürülebilirlik iletişimcilerinin istihdam edilmesi ortak iyiye ve herkesin sürdürülebilir kalkınma sürecine dahil olabilmesini sağlamak için önemli bir adımdır.

Üniversiteler, sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini daha geniş kitlelere ulaştırmak ve farkındalık yaratmak için yeni medya araçlarını daha stratejik bir şekilde kullanmalıdır. Sosyal medya platformları ve dijital içerik üretimi, özellikle genç kitleler üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğundan, sürdürülebilir kalkınma projeleri hakkında bilgilendirici ve etkileyici içerikler üretmek, toplumsal farkındalığı artırma açısından büyük önem taşımaktadır. Üniversitelerin, sürdürülebilirlik çalışmalarını geniş kitlelere duyururken yenilikçi ve etkili dijital stratejiler geliştirmesi önerilmektedir.

Üniversiteler, yalnızca sürdürülebilir kalkınma projeleri yürütmekle kalmayıp, bu konuları eğitim müfredatlarına daha etkin bir şekilde entegre etmelidir. Hem akademik programlarda sürdürülebilirlik temalarının daha fazla yer alması hem de öğrencilere yönelik atölye çalışmaları, seminerler ve projelerle sürdürülebilirlik bilincinin artırılması gerekmektedir.

Çalışma sonuçlarına göre, devlet ve vakıf üniversiteleri sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde farklı stratejiler benimsemekte ve birbirini tamamlayıcı nitelikte katkılar sunmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar, üniversiteler arasında iş birliği sağlanarak daha etkili hale getirilebilir. Hem devlet hem de vakıf üniversiteleri arasında ortak sürdürülebilirlik projelerinin geliştirilmesi, farklı bakış açılarını yan yana görmek, bilgi paylaşımının artırılması ve ortak girişimlerin desteklenmesi, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma sürecinde önemli bir etki yaratacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma sürecinde, üniversitelerin uluslararası düzeyde iş birliklerine daha fazla önem vermesi gerekmektedir. Bu kapsamda, sürdürülebilirlik konusunda dünya genelinde yapılan başarılı projelerden öğrenim sağlanmalı ve bu projelerin yerel üniversitelerde uygulanmasına yönelik stratejiler geliştirilmelidir. Uluslararası sürdürülebilirlik derecelendirme sistemlerine katılımın

artırılması ve global düzeyde sürdürülebilirlik konusunda bilgi paylaşımı, üniversitelerin bu alandaki performanslarını güçlendirecektir.

Sürdürülebilirlik derecelendirme sistemleri, üniversitelerin sürdürülebilirlik performanslarını ölçmek ve iyileştirmek için önemli bir araçtır. Bu sistemlerin daha yaygın ve şeffaf bir şekilde kullanılması, üniversitelerin sürdürülebilirlik hedeflerine yönelik ilerlemelerini daha iyi izlemelerine olanak sağlayacaktır. Üniversitelerin bu derecelendirme sistemlerine daha aktif katılım sağlamaları ve performanslarını sürekli olarak iyileştirme yönünde adımlar atmaları gerekmektedir.

Sonuç olarak, üniversiteler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada hem toplumsal farkındalık yaratma hem de projeleri hayata geçirme konusunda önemli bir role sahiptir. Yeni medya araçları, bu süreçte üniversitelerin faaliyetlerini görünür kılmada stratejik bir platform sunmaktadır. Bu bağlamda, üniversitelerin hem iç politikalarını güçlendirmesi hem de medya ile iş birliğini artırması sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- AASHE. (2019). History. <https://stars.aashe.org/about-stars/history/>
- Adams, R., Martin, S., & Boom, K. (2018). University Culture and Sustainability: Designing and Implementing An. *Journal of Cleaner Production*. 435-445.
- Adams, W.M. (2001). *Green Development: Environment and sustainability in the third world* (2.Baskı). London: Routledge.
- Akpulat, F. (2019). *Sürdürülebilirlik kavramına farklı yaklaşımlar: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi İstanbul.
- Altunbaş, D. (2004). Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1 (1-2), 103-118.
- Arat, G. Türkes, M. Saner, E. (2002). Vizyon 2023: Bilim ve teknoloji stratejileri teknoloji öngörü projesi- Çevre ve sürdürülebilir kalkınma paneli- Uluslararası sözleşmeler ön rapor. Ankara: TÜBİTAK.
- Arat, G.; Türkes, M. Saner, E. (2002). Vizyon 2023: Bilim ve teknoloji stratejileri teknoloji öngörü projesi- Çevre ve sürdürülebilir kalkınma paneli- Uluslararası sözleşmeler ön rapor. Ankara: TÜBİTAK.
- Ávila, L. V., Leal Filho, W., Brandli, L., Macgregor, C. J., Molthan-Hill, P., Özuyar, P. G., & Moreira, R. M. (2017). Barriers to Innovation and Sustainability at Universities Around The World. *Journal of Cleaner Production*, 164, 1268-1278.
- Ay, A. (2023). Gazetecilik 4.0: Yapay Zekâ Haberciliğinin Güncel Örneklerine Yönelik Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 14(38), 412-435.
- Bal, P. Ayas, M. Ö. Bozaykut (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Uluslararası Üniversite Sıralama İndeksleri ve Türkiye'deki Üniversiteler. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 23 (1), 331-34.
- Bartın Üniversitesi. (2019). Bartın Üniversitesi sürdürülebilirlik raporu. 20.05.2021 tarihinde <https://cdn.bartın.edu.tr/greenmetrics/41a97ab6f1f3186272752765fdbbba33/bartınuniversitesi sürdürülebilirlikraporu2019.pdf> adresinden erişilmiştir.

- Başkan, G. (2001). Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1), 21-32. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/77493>
- Baudrillard, Jean (2004). Tam Ekran, (Çev. Bahadır Gülmez), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bayhantopçu, E. ve Özuyar, P. G. (2021). Sürdürülebilir üniversitelerin yönetim-strateji çalışmaları ve iletişimi için karşılaştırma bazlı bir yaklaşım önerisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 45, 396-412.
- Bell, S. ve Morse, S. (2008). *Sustainability Indicators Measuring the Immeasurable?*, Second Edition, London, Earthscan.
- Belli, A. & Çelik, Z., E. (2022). Sürdürülebilir Çevre Örneği: Türkiye’de Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 63-89.
- Boykoff, M. T. (2009). We speak for the trees: Media reporting on the environment. *Annual Review of Environment and Resources*, 34, 431-457.
- Boykoff, M. T., & Boykoff, J. M. (2007). Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum*, 38(6), 1190-1204.
- Bozat, Z.A., Topdemir, A. ve Gazi, I. (2016). Building corporate reputation with sustainability and universities. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(32), 286-302.
- Bozkanat, E., & Sönmez, B. (2018, 10). McLuhan’ın Medya Ekolojisi Bağlamında Bloglar: Dizüstü Edebiyat İle “Geri dönüş” Etkisi. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 26(3), 170-178.
- Budak, S. (2000). *Avrupa Birliği ve Türkiye çevre politikası*. İstanbul: Böke Yayınları.
- Budak, S. (2021). Çevre Politikası ve Hukuku. *auzefkitap*. İstanbul. 12 2021 tarihinde [istanbul.edu.tr:http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kamuy%C3%B6netimi_ue/cevrepolvehuk.pdf](http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kamuy%C3%B6netimi_ue/cevrepolvehuk.pdf) adresinden alındı
- Bullock, G. ve Wilder, N. (2016). The comprehensiveness of competing higher education sustainability assessments. *International Journal of Sustainable Higher Education*, 17, 282–304.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (23. baskı).

- Cereci, S. (2015). Social Development of Media: Media Societies. *International Journal of Social Science*. 33 (1): 1-10.
- Cole, M. A. (2006), "Economic growth and the environment", (Ed.) G. Atkinson, S. Dietz, & E. Neumayer, *Handbook of Sustainable Development*, Edward Elgar, Cheltenham, ss. 240-245
- Cottle, S. (2009). *Global crisis reporting: Journalism in the global age*. McGraw-Hill Education.
- Dagiliute, Renata, Genovaite Liobikiene ve Audrone Minelgaite: “Sustainability at Universities: Students’ Perceptions from Green and Non-Green Universities”, *Journal of Cleaner Production*, Vol. 181, 2018, p. 473 – 482.
- Değirmencioğlu, S. ve İnal, K. (2015). *Yükseköğretimin serbest düşüşü: Özel üniversiteler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi*. Ankara: Meteksan.
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond The Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and The Environment*, 11(2), 130-141.
- Dilmen, N. E. (2007, 4 5). Yeni Medya Kavramı Qergevesinde Internet Giinlikleri- Bloglar Ve Gazetecilife Yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), s. 113-122.
- Egeli, G. (1996) *Avrupa Birliği ve Türkiye’de çevre sorunları*. Ankara: TÇV Yayını.
- En.oxforddictionaries.com <https://languages.oup.com/dictionaries/> Erişim 01.03.2024.
- Erciyes Üniversitesi. (2019). Erciyes Üniversitesi sürdürülebilirlik raporu. 20.05.2021 tarihinde <https://yesilkampus.erciyes.edu.tr/Sayfa/18/1/surdurulebilirlik-raporu.html> adresinden erişilmiştir.
- Eş, A. (2008). *Sürdürülebilirlik ve Firma Düzeyinde Performans Ölçümü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Evangelinos, Konstantinos I., Nikoleta Jones ve Eugenia M. Panoriou: “Challenges and Opportunities for Sustainability in Regional Universities: A Case Study in Mytilene, Greece”, *Journal of Cleaner Production*, Vol. 17, 2009, p. 1154 – 161.
- Finlay, J. ve Massey, J. (2012). Eco-campus: applying the ecocity model to develop green university and college campuses. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 13 (2), 150 – 165.
- Findler, F., Schönherr, N., Lozano, R., Reider, D., & Martinuzzi, A. (2019). The impacts of higher education institutions on sustainable development: A review and conceptualization. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 20(1), 23-38.
- Fissi, S., Romolini, A., Gori, E., & Contri, M. (2021). The Path Toward a Sustainable Green University: The Case of The University of Florence. *Journal of Cleaner Production*, 1-9.
- Fuchs, C. (2020). Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş, (Çev. D. Saraçoğlu & İ. Kalaycı), İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Geray, Haluk (2003). İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Giovanelli, L., Rotondo, F., & Ezza, A. (2021). Business Models for Integration of Sustainability in Universities: An Explorative Analysis of Italian State Universities. *Journal of Cleaner Production*, 129-227.
- Grindsted, T.S. (2011). Sustainable universities-from declarations on sustainability in higher education to national law. *Environmental Economics*, 2(2), 29-36.
- Gümüş, N. ve Diğerleri (2015). “Üniversite Tercihlerinde Öğrencilerin Yararlandıkları Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Kastamonu Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 43-65.

- Günerhan, S. A. (2012). *Doğal Öneme Sahip Alanlar Kapsamında Sürdürülebilir Kent Olgusu Üzerinde Araştırmalar: İzmir İli Örneği*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi-Fen Bilimleri Enstitüsü, Bornova-İzmir.
- Güngör Tanç, Ş, Tanç, A, Çardak, D. & Yağlı, İ. (2022). “Türkiye’deki üniversitelerin sürdürülebilirlik çalışmalarının incelenmesi” Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi (Yıl: 2022, Sayı : 66, Sayfa : 83-100)
<https://doi.org/10.55322/mdbakis.1063261>
- Hamid, S., Ijab, M. T., Sulaiman, H., Anwar, R. M., & Norman, A. A. (2017). Social media for environmental sustainability awareness in higher education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 18(4), 474-491.
- Han, Ergül ve Kaya, Ayten Ayşe (2012) Kalkınma Ekonomisi, Teori ve Politika, Nobel Yayınevi, Ankara <http://www.obi.bilkent.edu.tr/ekookul/pdf/geridonusum>(Erişim 29 Aralık 2014).
- Hayes, D. (1978). *Repairs, Reuse, Recycling-First Steps Toward a Sustainable Society*, Washington, DC, Worldwatch Institute, Worldwatch Paper 23.
http://unsdsn.boun.edu.tr/wp-content/uploads/SDR2021_TR_gostergeler.pdf
<http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr>
<https://ege.edu.tr/tr-0/anasayfa.html>
<https://mevzuat.csb.gov.tr/#/>
<https://www.bilgi.edu.tr/tr/>
<https://www.boun.edu.tr/>
<https://www.gelisim.edu.tr/>
<https://www.hacettepe.edu.tr/>
<https://www.itu.edu.tr>
<https://www.khas.edu.tr/>
<https://www.ku.edu.tr/>
<https://www.metu.edu.tr/tr>
<https://www.ozyegin.edu.tr/>
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf

- IUCN, UNEP ve WWF (1991). Caring for the Earth: A Strategy for Sustainable Living, David A. Munro ve Martin W. Holdgate Eds., Switzerland, Earthscan.
- Jeffery J. (2006) Governance For A Sustainable Future. Public Health 120: 604-608.
- Kahraman, M., (2013). Sosyal Medya 101 2.0, Pazarlamacılar İçin Sosyal Medyaya Giriş, 2.b., İstanbul: Media Cat Kitapları, Kapital Medya Yayınları.
- Kandemir, E. (2023). Küreselleşme Sürecinde Yeni Medya ve Sosyal Medya: Güvenilir Bilgiye Ulaşmak. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, (62), 84-96.
- Kane, Gareth: The Three Secrets of Green Business: Unlocking Competitive Advantage in a Low Carbon Economy, London, Earthscan, 2010.
- Karabıçak, M. ve Özdemir, M. K. (2015). Sürdürülebilir Kalkınmanın Kavramsal Temelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 44-49.
- Karakaya, Etem ve Özçağ Mustafa (2004) Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği: Uygulanabilecek İktisadi Araçların Analizi, http://scholar.google.com.tr/citations?view_op=view_citation&hl=tr&user=10a9TikAAAAJ&citation_for_view=10a9TikAAAAJ:u-x6o8ySG0sC (Erişim: 3 Aralık 2014)
- Kaya, N., Çobanoğlu, M. T., & Artvinli, E., (2010). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Türkiye’de ve Dünyada Çevre Eğitimi Çalışmaları. 6. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Turkey.
- Kılıç, Selim (2012) Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Ekonomik Boyutuna Ekolojik Bir Yaklaşım, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No:47
- Kiraz, M. (2018). Sustainable water and stormwater management for METU Campus. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. ODTÜ.
- kureselamaclar.org <https://www.kureselamaclar.org/> Erişim 2.4.2024.
- Lozano, R., Lukman R., (2013). Declarations for sustainability in higher education: becoming better leaders, through addressing the university system. Journal of Cleaner Production, 48, 10-19.
- McQuail, D. (2010). McQuail’s mass communication theory (6. baskı). Sage Publications.
- mfa.gov.tr Çevre, İklim Değişikliği ve Suya Dair Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. <https://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> Erişim 2.3.2024.

- Mohammadalizadehkorde, Milad ve Russell Weaver: “Universities as Models of Sustainable EnergyConsuming Communities? Review of Selected Literature”, *Sustainability*, Vol. 10, No. 9, 2018, p. 1 -17.
- Munasinghe, M. (2009). *Sustainable Development in Practice: Sustainomics Methodology and Applications*, Cambridge University Press, New York.
- MÜLLER, N. (2010). Media Evolution. Hamburg.
- Nasır, V. A. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma için Yükseköğretim Politika ve Stratejileri. *Yükseköğretim Dergisi*, 2(3), 137-141.
- Nejati, Mostafa ve Mehran Nejati: “Assessment of Sustainable University Factors from the Perspective of University Students”, *Journal of Cleaner Production*, Vol. 48, 2013, p. 101 – 107.
- Nemli, E. (2003). Sürdürülebilir gelisme: Ekonomi ile çevre arasındaki denge, 24Mart 2004, <http://www.kalder.org/genel/Esra%20Nemli%20Oturum%205E%20Windows%20XP.ppt>
- Nemli, E. (2004). *Sürdürülebilir Kalkınma: Şirketlerin Çevresel ve Sosyal Yaklaşımları*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Okumus, K. (2002). *Turkey’s environment*. Hungary: REC-CEE.
- Ongan, G. (2014). Campus sustainability in the European Union and Turkey: a holistic approach in Turkey. Yayımlanmamış Doktora tezi. Marmara Üniversitesi, Avrupa Birliği Enstitüsü.
- Özekan, D. (2023). Kalkınma Sorunsalı Bağlamında Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze Türkiye’nin Enerji ve Çevre Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Hassasiyetler*, 10 (Cumhuriyet Özel Sayısı), 560-587.
- Özel, S. (2012). “Yeni Medya” nın Temelleri Üzerine Bir Tartışma. *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 3(7), 29-45. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2012.2.003.x>
- Özgenç, N. (2013). *Sürdürülebilirlik ve Yoksulluk İlişkisi*, Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi.
- Özmehmet, E. (2008). “Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları”, *Journal of Yaşar University*, 12, 1853 – 1875.

- Özyeğin Üniversitesi. (2019). Environmental and social performance annual monitoring report (Amr). 20.05.2021 tarihinde https://surdurulebilirlik.ozyegin.edu.tr/sites/default/files/ozu_amr_2018_2019_0.pdf adresinden erişilmiştir.
- Özyılmaz Küçükyavaş. (2015). Üniversite kampüslerinde sürdürülebilir tasarım süreçlerinin incelenmesi. II. Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumu (ISBS 2015), 28-30 Mayıs 2015, Türkiye.
- Peruta, A., Shields, A. (2017). “Social Media in Higher Education: Understanding How Colleges and Universities Use Facebook”, *Journal of Marketing for Higher Education*, Vol. 27, No. 1, s. 131-143.
- Pirages, D. (1977). *The Sustainable Society*, New York, Praeger.
- Puddephatt, Andrew. 2010. Sida's Guidelines for Media Development. Sida:Stockholm. 12 Haziran 2013 tarihinde <http://www.sida.se/Publications/Import/pdf/sv/Sidas-guidelines-for-Media-Development.pdf> adresinden erişildi.
- Ragazzi, Marco ve Francesca Ghidini: “Environmental Sustainability of Universities: Critical Analysis of a Green Ranking”, *Energy Procedia*, Vol. 119, 2017, p. 111 – 120.
- Ralph, M. M., & Stubbs, W. (2014). Integrating environmental sustainability into universities. *Higher Education*, 67(1), 71-90.
- Ramísio, P. J., Pinto, L. M. C., Gouveia, N., Costa, H., & Arezes, D. (2019). Sustainability Strategy in Higher Education Institutions: Lessons Learned from A Nine-Year Case Study. *Journal of Cleaner Production*, 222, 300-309.
- Safko, L. ve Brake, D.(2009). *The Social Media Bible*. New Jersey: Wiley.
- Sakarya Üniversitesi. (2020). Sakarya University sustainability report. 20.05.2021 tarihinde https://saudek.sakarya.edu.tr/sites/saudek.sakarya.edu.tr/file/SUSTAINABILITY_REPORT_2020.pdf adresinden erişilmiştir
- Sapporo Sustainability Declaration (2008). *Reported by Secretariat of Sustainability Weeks*, G8 University Summit, Hokkaido, Japan.
- Saygın N. Ve Ulusoy, P. (2011). Stormwater management and green infrastructure techniques for sustainable development. *Politeknik Dergisi*, 14(3), 223-231.

- sayistay.gov.tr Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.
<https://www.sayistay.gov.tr/pages/127-surdurulebilir-kalkinma-amaclari> Erişim
21.3.2024.
- Serban, S.D. (2002). REC Türkiye'ye açılıyor: Fizibilite çalışması ve başlangıç planı.
Macaristan: Avrupa Komisyonu, Çevre Genel Müdürlüğü Orta ve Doğu Avrupa
Bölgesel Çevre Merkezi.
- Serban, S.D. (2002). REC Türkiye'ye açılıyor: Fizibilite Çalışması ve Başlangıç Planı.
Macaristan: Avrupa Komisyonu, Çevre Genel Müdürlüğü Orta ve Doğu Avrupa
Bölgesel Çevre Merkezi.
- Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). "Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi", İstanbul Sosyal
Bilimler Dergisi, (7), 53-64
- Soyka, P. (2012). *Creating a Sustainable Organization: Approaches for Enhancing
Corporate Value Through Sustainability*, New Jersey, Pearson Education Inc.
- Statista. (2024). Number of X users worldwide from 2019 to 2028. Retrieved from
<https://www.statista.com/statistics/303681/x-users-worldwide/>
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme
Raporu*. Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Yayınları.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Göstergeleri*.
Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı Yayınları.
- Suwartha, N. ve Sari R.F. (2013). Evaluating UI GreenMetric as a tool to support green
universities development: assessment of the year 2011 ranking. *Journal of Cleaner
Production* (61), 46-53.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). 12. Kalkınma Planı.
- Tan, H., Chen, S. (2014). Development of green campus in China. *Journal of Cleaner
Production* (64), 646-653.
- The Times Higher Education-QS World University Rankings. (2011). World university
rankings 2010-2011. Erişim: 15 Mayıs 2011,
<http://www.topuniversities.com/university-rankings/worlduniversity-rankings>.
- Thompson, John B. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of the Media*,
California: Stanford University Press.

- Thomas, I. (2004). Sustainability in tertiary curricula: what is stopping it happening? *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 5(1), 33-47.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- Times Higher Education. (2024). Mission statement. Erişim adresi: <https://www.timeshighereducation.com/news/mission-statement/147655.article>
- Tiryaki, S. (2015). Sosyal Medya ve Facebook Bağımlılığı. Konya: Literatürk Academia.
- Tiryakioğlu, M., ve Tuna, Ö. (2016). Kalkınma Ajanslarının Çevresel Sürdürülebilirliği Sağlamadaki Rolü Üzerine Bir Tartışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 207-221.
- Tiyarattanachai, R. ve Hollmann, N. M. (2016). Green campus initiative and its impacts on quality of life of stakeholders in green and non-green campus universities. *Springer Plus*, 5(1), 1-17.
- Tocci, Ronald J.; Widmer, Neal S.; Moss, Gregory L. (2007). *Digital Systems: Principles and Applications*, New Jersey: Pearson Education Ltd.
- Turhan, Y. (2020). Kalkınma Kavramının Tarihsel Süreci ve Etimolojik Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi* (29), 149-164.
- TÜBİTAK. (2002). Sürdürülebilir Kalkınma için Bilgi ve İletişim Çalıştayı. Ankara: TÜBİTAK-MAM ESÇAE Yayını.
- TÜBİTAK Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE). (01.01.2024). Anasayfa. <https://www.tusside.tubitak.gov.tr>
- Türkiye Barolar Birliği. (2014). *Uluslararası Çevre Koruma Sözleşmeleri*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Türkoğlu, N. (2010). Toplumsal İletişim. İstanbul: Urban Yayınları.
- Uçar, O. K., & Özdemir, O. (2022). Üniversitelerde Sürdürülebilirlik Faaliyetleri ve Raporlama Örnekleri. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 5(1), 13-30.
- UI GreenMetric (2021). “Universities, UI GreenMetric and SDGs in the Time of Pandemic”. UI GreenMetric World University Rankings Guideline 2021.
- UI GreenMetric World University Rankings. (2023). UI GreenMetric World University Rankings: 2023 report. <https://greenmetric.ui.ac.id/>

- UNDP Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. (2015). UNDP Türkiye <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> Erişim 1.3.2024.
- UNEP (2014). “Transforming Universities into Green and Sustainable Campuses: A Toolkit for Implementers”, Greening Universities Toolkit V 2.0, p. 19
- UNEP (United Nations Environment Programme): “Transforming Universities into Green and Sustainable Campuses: A Toolkit for Implementers”, Greening Universities Toolkit V2.0, 2014.
- UNEP. (2014). Greening universities toolkit V2.0. Transforming universities into green and sustainable campuses: a toolkit for implementers (Advance copy). United Nations Environment Programme.
- unesco.org.tr Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri İhtisas Komitesi. <https://www.unesco.org.tr/Pages/108/219/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BCleb%4%BIlir-Kalk%C4%B1nma-2030-Hedefleri-%C4%B0htisas-Komitesi> Erişim 1.3.2024.
- unesco.org.tr (a) Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim. <https://www.unesco.org.tr/Pages/14/52/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BCleb%4%BIlir-Kalk%C4%B1nma-%C4%B0%C3%A7in-E%C4%9Fitim> Erişim 1.3.2024.
- Union de la Presse Francophone. (2012), Media et Développement Durable. <http://www.pressefrancophone.org/index.php/agenda/lyon-medias-et-developpement-durable> (Erişim Tarihi:15.09.2023)
- United Nations (2015). *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations Department of Economic and Social Affairs. <https://www.unfpa.org/resources/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development> Erişim 12.3.2024.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.[UNESCO]. 2008. UNESCO's basic texts on the information society. Paris: UNESCO. http://www.amarc.org/documents/books/WSIS_Basic_Texts.pdf, (Erişim Tarihi:15.08.2023)

- Vardarlier, P. ve Eren, E.(2013). «Social Media's Role in Developing an Employees Sense of Belonging in the Work Place as an HRM Strategy.» The Proceedings of 9th International Strategic Management Conference. Riga: Elsevier, 852-860.
- Velaquez, L., Munguia, N., Platt, A., Taddei, J. 2006, “Sustainable University: What Can Be Matter,” Journal of Cleaner Production, vol. 14 (8), p. 810-819.
- Vivien, F. D. (2008). Sustainable Development: An Overview Of Economic Proposals. *Sapiens, Surveys and Perspectives Integrating Environment and Society*, 1(2), 2-9.
- web.archive.org <https://web.archive.org/web/20070214115331/http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm> Erişim 3.4.2024.
- Yalçıntaş, D., Gülmez, M. & Yaşa Özeltürkay, E. (2021). Türkiye’de Sürdürülebilirlik Konusunda Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi ile İncelenmesi. *Pazarlama İlgörüsü Üzerine Çalışmalar*, 5 (2) , 50-58
- Yeditepe Üniversitesi. (t.y.). Yeditepe University sustainability report. 20.05.2021 tarihinde https://yeditepe.edu.tr/sites/default/files/images/yeditepe_university_sustainability_report.pdf adresinden erişilmiştir.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181- 208.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız Teknik Üniversitesi. (2021). Yıldız Teknik Üniversitesi sürdürülebilir kampüs raporu. 20.05.2021 tarihinde <https://kampus.yildiz.edu.tr/rapor/> adresinden erişilmiştir.
- Young, S. T. ve K. Kathy Dhanda (2013). *Sustainability: Essentials for Business*, USA, Sage Publications.
- Yükseköğretim Kurulu. (2023). 2023 üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2023/2023-universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu.pdf>
- Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi. (2019). Zonguldak Bülent Ecevit University greenmetric sustainability report. 20.05.2021 tarihinde

<https://greenmetrics.beun.edu.tr/surduruebilirlikraporu.html>

adresinden

erişilmiştir.

World Commission on Environment and Development. (1987). Our common future (Brundtland Report). Oxford University Press.

Wright, C., Ritter, L. J., & Gonzales, C. W. (2022). Cultivating a collaborative culture for ensuring sustainable development goals in higher education: An integrative case study. *Sustainability*, 14(3), 1-18.

EKLER

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında ve tamamlanmasında bana destek olan, katkıda bulunan herkese en içten teşekkürlerimi sunarım. Öncelikle, çalışmam boyunca bana rehberlik eden danışman hocam Doç. Dr. İlknur AYDOĞDU KARAASLAN'a teşekkür ederim.

Kendi yolumu çizmek ve başarıya ulaşmak adına attığım bu adımlarda bana moral ve motivasyon sağlayan başta Prof. Dr. Arife KARADAĞ olmak üzere kıymetli hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Özellikle vizyoner kişiliği ve öğrencilere sağladığı destek için Ege Üniversitesi Rektörümüz Prof. Dr. Necdet BUDAK'a teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamı yürütürken bana sağladıkları kaynaklar ve olanaklar için Ege Üniversitesi, Orta Doğu ve Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitesi'nin değerli yöneticilerine, öğretim üyelerine ve idari personeline teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamın çeşitli aşamalarında bana yardımcı olan, veri sağlayan ve zaman ayıran tüm katılımcılara ve saha çalışanlarına da teşekkür ederim.

Son olarak, akademik ve kişisel yolculuğumda bana eşlik eden, ayaklarımın üzerinde dimdik durmama destek olan herkese minnettarlığımı sunarım.

Tuğba YİĞİT

ÖZGEÇMİŞ

2021 yılında Ege Üniversitesi İletişim Fakültesini “fakülte ikincisi” ve Gazetecilik Bölümünü “bölüm birincisi” olarak tamamlamıştır. Radyo Televizyon ve Sinema Bölümünde yan dal yapmıştır. Lisans eğitimi boyunca sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük faaliyetlerinde aktif olarak yer almıştır. Gençlik Çalışmaları Akademisi-SABANCI Vakfı Hibe programı ile desteklenen Gençlik Çalışmaları Akademisi TOY Gençlik Derneği Koordinatörlüğünde, Çanakkale Koza Gençlik Derneği, GAP Gençlik Derneği, Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği ve YOUTHSEM ortaklığında yürütülen projede YOUTHSEM Halkla İlişkiler Sorumlusu olarak bulunulmuştur. Ege Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi’nde düzenlenen ERASMUS+ Fırsatları ve Europass CV Hazırlama Atölyesi’nde eğitmen olarak yer almıştır. 2020 yılında çeşitli sivil toplum kuruluşlarında Sosyal Medya ve Tasarım Araçları Atölyesi düzenlemiştir. 2021Yılında “Dijital Hikâye Anlatıcılığında Emojiler: Haydi Gençler, Pandemiye Emojilerle Anlatalım Projesi”nda araştırmacı olarak yer almıştır. Yüksek Lisans Eğitimi sırasında Ege Üniversitesi’nde öğrenci topluluklarına Sosyal Medya Eğitimi vermiştir.

2022 yılında gerçekleştirilen Ege Bölgesi Kariyer Fuarında Eğitmen olarak görev almıştır.

2023 yılında Kentsel Belleğin Canlandırılması ve Kentlilik Bilincinin Güçlendirilmesi Temelinde SMYRNA Kazı Alanı ve Çevresi (Bayraklı) Alan Araştırması konulu kamu projesinde araştırmacı olarak görev almıştır. Duygusal zekâ, yaşam boyu öğrenme, sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, veri, büyük veri, yeni medya, sosyal medya ve dijitalleşme alanında proje ve eğitim faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Akademik yayınları:

- Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Üniversiteler ve Yeni Medya, 3. Uluslararası Ege Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi, Türkiye, Uluslararası, Sözlü Sunum, Özet Bildiri, 2024
- Yeni Medya ve Etik-Yazar-<https://www.detayyayin.com.tr/urun/yeni-medya-ve-etik> – 2022 Yeni Medya ve Etik adlı editöryel kitap çalışmasında yazar olarak yer alma.<https://www.detayyayin.com.tr/urun/yeni-medya-ve-etik>

- Mültecilere Yönelik Sosyal Algının İnşasında Yeni Medyada Dil Kullanımının Önemi İletişim Ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar VI. Diğer, Eğitim Yayınevi, Ulusal, 2022, Ss 21-39, Kıbrıs (KKTC), Konya

